

Coperta I: *General (r) prof. univ. dr. VASILE CÂNDEA –
Președintele Academiei Oamenilor de Știință din România*
Sursa: www.aos.ro

Coperta II: *Columna lui Traian.* Sursă: Muzeul Militar Național,
prin amabilitatea domnului Neculai Moghior, șeful Secției
Documentare.

Coperta III: *ȚICAL GEORGE* – sponsorul acestui număr al revistei

*Pentru publicarea de materiale promoționale în cuprinsul revistei,
rugăm agenții economici și pe toți cei interesați să se adreseze redacției
pentru a conveni forma de colaborare.*

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
(Editură cu prestigiu recunoscut de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor,
Diplomelor și Certificatelor Universitare)

ISSN ONLINE 2457-9904

Revista de Științe Militare

Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România

*General (r) prof. univ.
dr. VASILE CÂNDEA*

Nr. 4 (37)
Anul XIV, 2014

REVISTA DE ȘTIINȚE MILITARE ANUL XIV, 2014 NR. 4 (37)

*Revista
de
Științe Militare*

*Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

ISSN ONLINE 2457-9904

Nr. 4 (37)
Anul XIV, 2014

EDITURA ACADEMIEI OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA
Splaiul Independenței, nr. 54, sector 5, București
Tel.: (021) 314.74.91 / 031.1070.659 Fax: 021.314.75.39
Web: <http://+-www.aos.ro/editura/> e-mail: editura.aosr@gmail.com
Tipografia Editurii Academiei Oamenilor de Știință din România

CUPRINS

SEMNIFICAȚIA SUMMITULUI NATO DIN SEPTEMBRIE 2014 ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE A ROMÂNIEI AFLATĂ ÎN ZONA DE EST A UNIUNII EUROPENE ȘI A ORGANIZAȚIEI TRATATULUI ATLANTICULUI DE NORD	5
<i>General (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU</i>	
IMPACTUL GEOPOLITIC AL SUMMITULUI NATO DIN ȚARA GALILOR PE AXA MAREA NEAGRĂ-MAREA BALTICĂ.....	11
<i>General de brigadă (r) prof. univ. dr. Gheorghe VĂDUVA</i>	
PRINCIPALELE DECIZII ADOPTATE DE ȘEFII DE STATE ȘI DE GUVERNE LA REUNIUNEA CONSILIULUI NORD-ATLANTIC DIN SEPTEMBRIE 2014	25
<i>Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i> <i>Drd. Gheorghe Alexa GRIJAC</i> <i>Colonel (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC</i>	
CÂTEVA CONCLUZII REZULTATE DIN LUCRĂRILE SUMMITULUI NATO DIN SEPTEMBRIE 2014.....	33
<i>General (r) prof. univ. dr. Mihai ILIESCU</i>	
IMPLICAREA ORGANIZAȚIEI ATLANTICULUI DE NORD ÎN MANAGEMENTUL SITUAȚIILOR DE CRIZĂ DETERMINATE DE COMBATAREA TERORISMULUI ȘI A CRIMEI ORGANIZATE	41
<i>General (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU</i>	
SUMMITUL NATO ȘI REACTIVAREA PARADIGMELOR TRADIȚIONALE DE SECURITATE PE FONDUL INTENSIFICĂRII PROCESELOR DE GLOBALIZARE.....	46
<i>General de brigadă (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU</i>	

PROTECȚIA MEDICALĂ A FORȚEI EXPEDIȚIONARE ÎN CAZUL FOLOSIRII AGENȚILOR BIOLOGICI.....	62
<i>Colonel (r) medic dr. Viorel ORDEANU</i>	
<i>Biolog sp. drd. Simona BICHERU</i>	
<i>Biolog sp. drd. Gabriela DUMITRESCU</i>	
ACTORII SCENEI RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE	73
<i>Colonel (r) Benoni ANDRONIC</i>	
<i>Dragoș-Cosmin BUCEAC</i>	
VULNERABILITĂȚI, AMENINȚĂRI ȘI RISCURI TERORISTE.....	85
<i>Colonel (r) medic dr. Viorel ORDEANU</i>	
<i>Biolog sp. drd. Gabriela DUMITRESCU</i>	
<i>Biolog sp. drd. Diana POPESCU</i>	
ANIVERSAREA A 810 ANI DE LA ÎNCORONAREA LUI IONIȚĂ CALOIAN REGE AL ROMÂNILOR ȘI BULGARILOR	99
<i>Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU</i>	
ETICA AFACERILOR MILITARE (PARTEA A III-A)	105
<i>Dr. Valentin-Stelian BĂDESCU</i>	
<i>Dr. George-Teodor RĂDUICĂ</i>	

**SEMNIFICAȚIA SUMMITULUI NATO DIN SEPTEMBRIE 2014
ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE A ROMÂNIEI AFLATĂ
ÎN ZONA DE EST A UNIUNII EUROPENE ȘI A ORGANIZAȚIEI
TRATATULUI ATLANTICULUI DE NORD**

**NATO SUMMIT, IN SEPTEMBER 2014, SIGNIFICANCE ON
THE NATIONAL SECURITY OF ROMANIA IN EASTERN EU
AND NORTH ATLANTIC ORGANIZATION**

General (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU*

Rezumat: Rusia va finaliza anexarea Crimeei cu orice costuri; idem Transnistria va modela dezvoltarea politicii externe a Ucrainei sub influența rușilor etnici din estul și sud-estul Ucrainei; Sancțiunile economice ale UE vor fi graduale și moderate.

Cuvinte-cheie: terorism; statul islamic; califat; securitate; NATO/OTAN.

Abstract: Russia will finalize the annexation of Crimea at all costs; idem Transnistria will shape the development of Ukraine's foreign policy under influence by ethnic Russians in eastern and south-eastern Ukraine; EU economic sanctions and other will be gradual and moderate.

Keywords: terrorism; Islamic state; caliphate; security; NATO/OTAN.

Situația internațională actuală este foarte încordată, după o perioadă de relativă acalmie, motiv pentru care au fost necesare decizii majore de la întâlnirea celor 60 de șefi de stat, 70 de miniștri de externe și 70 de miniștri ai apărării, în contextul conflictelor din Ucraina, Irak, Siria și Libia.

Alianța și-a redefinit, în sfârșit, existența, coerența, motivația determinată de crearea acestor stări de pericol pentru pacea mondială. Amenințarea nucleară, revenită în limbajul Moscovei, este de fapt actualizată la noile condiții create, inclusiv de o anumită toleranță a NATO și UE față de Rusia.

La această stare de lucruri se mai adaugă amenințarea Statul Islamic din Irak și Levant (ISIL), apărută după uciderea emirului Bin Laden și după eșecul

---

* Prof. univ. dr., Universitatea Bioterra, email: rector@bioterra.ro.

parțial al unor revoluții islamice ale Nordului Africii și ale Orientului Mijlociu. Scopul revoluțiilor trebuie să ducă, conform planului Al Qaeda, la preluarea puterii în cât mai multe state și la nașterea Califatului mondial, așa cum era prevăzut în strategia pentru instituirea împărăției lui Allah în lume¹.

Cele 113 puncte ale Declarației Summitului din Țara Galilor, adoptată de șefii de stat și de guvern participanți, reprezintă mai mult decât o declarație politico-militară, respectiv, un set de măsuri care să dea un răspuns la situația inflamată creată în Europa Centrală și de Est, respectiv în Ucraina².

Considerând cele prezentate, voi analiza, în detaliu, răspunsurile NATO la agresiunea Rusiei, după ce voi stabili din punct de vedere geopolitic de ce reacționează în acest mod Rusia, urmașă a URSS, după ce a pierdut 5 milioane km² și mai mult de jumătate din populația de aproape 300 de milioane locuitori ai URSS, ajungând în prezent la 141 de milioane de locuitori, cu o perspectivă sumbră de a ajunge la numai 111 milioane locuitori în 2050, din care cel puțin 20% din populație o va constitui comunitatea musulmană³. Potrivit lui Robert Kaplan, Rusia sleită de țarism și comunism are nevoie urgentă de un ideal unificator, înălțător pentru a atrage fostele popoare supuse⁴.

Interesant este de cercetat și poziția ideologului partidului Rusia Unită, **Aleksandr Dughin**. Fiind un apropiat al „țarului Putin”, acesta, în lucrarea sa de referință *Bazele geopoliticii*, vol. 1, scrisă în 1990, lansează un indemn spre tradiție pentru Rusia, un indemn atât de necesar din cauza confuziei create la destrămarea rapidă a URSS și a expansiunii Vestului până la granițele naționale rusești.

Toate acestea au fost posibile în haosul din timpul mandatului președintelui Elțin, marcat de o țară în colaps, cu un PIB ajuns la 50% și cu pericolul grav al separatismului total al Federației Ruse.

Un pic poate cam dur, Aleksandr Dughin apreciază că rușii nu mai au un stat, Rusia actuală nu mai are o istorie statală, cu hotare întâmplătoare, orientări culturale tulburi, un regim confuz și instabil (sub președintele Elțin), cu o economie fragmentată și dezordonată, o hartă etnică eterogenă, cu structuri politice formate prin inerție după ruperea URSS⁵. Deci, Federația Rusă nu reprezintă URSS, statul rus integral, nici CSI⁶.

¹ Editorial Panorama (Italia), *Al Qaeda va cuceri lumea*, 27.09.2006.

² *Declarația Summitului NATO din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și guvern la reuniunea Consiliului Nord Atlantic*, 04-05 septembrie 2014, pct. 1.

³ Robert Kaplan, *Războiul geografic*, Editura Litera, București, 2012 (2014), p. 242.

⁴ *Idem*.

⁵ Aleksandr Dughin, *Bazele geopoliticii*, *Viitorul geopolitic al Rusiei*, vol. 1, Editura Euroasiatica, București, 2011, pct. 4, p. 397.

⁶ *Idem*.

Concluzia lui Aleksandr Dughin este însă stupefiantă: „chiar dacă statul rus nu există, anumite principii juridice rămân valabile în tot spațiul exsovietic”⁷, iar criteriile etnice, religioase și culturale devin secundare sau chiar ignorate în raport cu cele administrative, adică legitimitatea postimperială, Euroasia. În aceste condiții, Rusia a devenit succesoarea Bizanțului? Întrebarea se impune cu atât mai mult cu cât, întreaga responsabilitate istorică revine țarilor ruși, bisericii ruse și poporului rus⁸.

Clasa politică și opinia publică rusă coincid cu proiectul revenirii la continuitate istorică a politicii Rusiei și anume cele trei mari direcții:

- a. străinătate apropiată (soarta rușilor din zona vecinătății apropiate, vezi: Transnistria, Crimeea, Ucrainei etc.);
- b. Comunitatea Economică Euroasiatică, înființată în octombrie 2000, din șase republici: Rusia, Belarusia, Kazahstan, Tadjikistan, Kârghistan, Uzbekistan;
- c. organizarea Tratatului de Securitate Colectivă, înființat în 1992, din șapte membrii, cei șase de mai sus plus Armenia.

Dughin mai face și o apreciere de actualitate, chiar un avertisment: „gestionarea sistemului energetic rusesc are o extraordinară influență în spațiul Uniunii Europene”⁹. Putin a reușit să facă fuziunea între geopolitică și geoeconomie prin naționalizarea politicii externe ruse, controlul sectoarelor strategice: bănci, armament, energie, transporturi feroviare, renaționalizarea marilor întreprinderi și, nu în ultimul rând, puterea ideologiei. Între altele, acesta atrage atenția asupra vulnerabilităților de sistem ce cunoaște accentuări prin instrumentalizarea naționalismului românesc de către SUA și prin ideea de integrare a Republicii Moldova. Potrivit lui Dughin, dacă NATO ar ajunge la frontierele Rusiei, acest lucru duce în mod evident la o „exacerbare a relațiilor”¹⁰.

Explicit, tot Dughin menționează că „integrarea Transnistriei determină/afectează poziția strategică a Rusiei în perspectiva prăbușirii Ucrainei”¹¹. Devine oare România o piedică pentru Rusia?

Aceasta presupune eliminarea cordonului sanitar, ca măr al discordiei, iar Noua Europă să-și redefinească identitatea geopolitică, adică Rusia și Europa și nu SUA. Astfel, România își poate asigura dezvoltarea economică și își poate păstra identitatea culturală în Euroasia, apreciază A. Dughin.

Nu trebuie uitat că identitatea spirituală a acestor popoare s-a format ca urmare a luptei împotriva islamului în sud, a catolicismului în vest, deci este legată de ortodoxie, alt motiv pentru care statele din cordonul sanitar să se integreze cu Rusia.

Referitor la Ucraina, Dughin apreciază că acest stat are o existență de marionetă, fără sens geopolitic, un stat de margine ca și statele baltice însă

---

⁷ Aleksandr Dughin, *Op.cit.*, pct. c, p. 398.

⁸ *Ibidem*, pct. 3, p. 398.

⁹ *Ibidem*, pct. 3, p. 441.

¹⁰ *Ibidem*, pct. 3, p. 16.

¹¹ *Ibidem*, pct. 3, p. 17.

chintenstența existenței Ucrainei este identică cu lovitura monstruoasă asupra securității geopolitice a Rusiei cu o invazie asupra teritoriului ei¹².

Așadar existența pe mai departe a Ucrainei unitare este inadmisibilă și acest teritoriu trebuie împărțit în zone corespunzătoare realității, respectiv:

- a. Ucraina de Est (Nipru – Marea Azov);
- b. Crimeea (imposibil de lăsat Ucrainei, aceasta fiind un pericol pentru securitatea Rusiei)¹³;
- c. Centrul Ucrainei (Cernigov-Odessa, cu Kievul);
- d. Ucraina de Vest.

În concluzie, același autor¹⁴ apreciază că problema Ucrainei este principala și cea mai serioasă problemă ce stă în fața Moscovei și trebuie întreprinse măsuri urgente pentru refacerea spațiului ucrainean, conform singurului model geopolitic, logic și firesc. Autorul¹⁵ concluzionează că „integrarea României și a Moldovei este iminentă conform intereselor Moscovei” sub noua ordine euroasiatică. Retrospectiv, tot așa a procedat și Molotov prin tratatul cu Ribentrop, precum și conferințele aliaților de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.

Ca o confirmare a ideii, H. Kissinger¹⁶ apreciază că „Stalin a definit cerințele păcii – în felul în care oamenii de stat ruși au făcut-o de secole – drept cea mai lată centură de siguranță de jurul împrejurul vastelor frontiere ale URSS.

George Friedman vede un element de stabilitate în reactivarea ideii de intermarium, o alianță strategică formată din: Polonia, Slovacia, Ungaria, România, Bulgaria.¹⁷ Același autor, cu ocazia vizitei în România, din 2013 aprecia că „Moscova își urmărește interesele naționale nu prin intermediul forțelor militare și profită de slăbiciunea Uniunii Europene și a NATO” și că „Rusia este acum mult mai puternică decât era cu 10 ani în urmă, iar UE traversează o perioadă de tensiuni interne”¹⁸, iar Putin a așezat Rusia pe un drum extraordinar al revenirii.

În concluzie, apreciem că Rusia va definitiva anexarea Crimeei indiferent de costuri; idem Transnistria va modela politica externă conform evoluției din Ucraina influențată de etnicii ruși din estul și sud-estul Ucrainei; sancțiunile economice și de altă natură ale UE vor fi gradate și moderate.

Declarația finală a Summitului NATO din Țara Galilor precizează că „am luat decizii care să răspundă provocărilor de azi și de mâine”.

¹² Aleksandr Dughin, *Bazele geopoliticii*, Viitorul geopolitic al Rusiei, vol. 1, Editura Euroasiatica, București, 2011, p. 253.

¹³ *Ibidem*, p. 255

¹⁴ *Idem*.

¹⁵ *Ibidem*, p. 256

¹⁶ H.Kissinger, *Diplomația*, Editura All, București, 2013, p. 350.

¹⁷ George Friedman, *Ținuturi de frontieră*, Editura RAO, București, 2013, p. 89.

¹⁸ *Ibidem*, pct. 16, p. 29.

Alianța Nord-Atlantică rămâne o sursă esențială de stabilitate în lume prin îndeplinirea sarcinilor prevăzute în conceptul strategic al NATO: apărarea colectivă, gestionarea crizelor și securitatea prin cooperare.

Acțiunea agresivă a Rusiei împotriva Ucrainei pare să fi schimbat fundamental viziunea statelor membre NATO, cu privire la integritatea teritorială, libertatea și pacea în Europa.

Provocările din Orientul Mijlociu, Africa de Nord, Estul Europei pun la mare încercare securitatea Alianței. Conform art.5 al Tratatului de la Washigton care precizează că cea mai mare obligație a Alianței este de a proteja și apăra teritoriile și popoarele statelor NATO, deciziile cele mai importante adoptate au fost:

a. **Planul de acțiune rapidă al NATO**, adică măsuri necesare pentru a răspunde schimbărilor de securitate de la frontierele NATO sau în alte zone de interes pentru aliați în partea sudică a Alianței, Orientul Mijlociu și Africa de Nord;

b. **Capacitatea de reacție a forței de răspuns NATO (NRF)**, forțe capabile să se miște rapid și să răspundă posibilelor provocări și amenințări, se va înființa și o forță operațională de reacție foarte rapidă (VJTF), o nouă forță comună care se poate disloca în termen de câteva zile pentru a răspunde la provocările de la periferia teritoriului NATO;

c. prezență activă, adecvată de comandă și control pe teritoriile aliaților din Est în orice moment, prin rotație a forțelor aliaților, cu accent pe pregătirea și exersarea scenariilor de apărare colectivă;

d. Sistemul de la Deveselu – România finalizat în 2015, o altă cerință importantă pentru statele membre, cheltuielile pentru apărare să fie de minim 2% din PIB.

România va găzdui un comandament NATO, un centru de antrenament naval la Marea Neagră și va fi națiune cadru pentru siguranța cibernetică a Ucrainei.

Apreciem că realizarea cea mai mare o constituie înființarea forței de reacție rapidă care să răspundă provocărilor Rusiei sau altei primejdii, deși această problemă a fost pe masa politicianilor de mulți ani.

Desigur și alte măsuri nu neapărat militare sunt importante:

- limitarea accesului la piețele de capital pentru instituțiile din Rusia;
- restricționarea comerțului cu armament;
- alte restricții la export;
- limitarea accesului la tehnologiile sensibile moderne.

Toate aceste măsuri luate la Summitul NATO din septembrie 2014, din Țara Galilor, sunt necesare și în contextul previziunilor mai multor experți, futurologi¹⁹ referitoare la tendințele viitorului din care două sunt determinante. Pe

---

¹⁹ Alvin și Heidi Toffler, *Război și antirăzboi. Supraviețuirea în zorii secolului XXI*, Editura Antet XX PRESS, București, 2001; George Friedman, *Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul XI*, Editura Litera, București, 2009; James Canton, *Provocările viitorului. Principalele tendințe care vor reconfigura lumea în următorii 5,10,20 de ani*, Editura Polirom, Iași, 2010.

lângă schimbările dramatice climaterice, asigurarea securității în viitorul apropiat sau mediu caracterizat prin terorism și crimă organizată, unde organizații teroriste vor conduce comerțul, vor recruta armate, vor dirija bănci, cu investiții în acestea și în zonele de teroare, spun totul.

Suntem aproape de final, în ceasul al 12-lea pentru lumea civilizată, deci se impun măsuri urgente. Nu întâmplător la Declarația Summitului NATO din Țara Galilor s-a analizat la punctul 79 acest fenomen periculos și s-a stabilit că la fiecare summit să se analizeze aceasta ca problemă distinctă și obligatorie.

BIBLIOGRAFIE

- BRZEZINSKI Zbigniew, *Marea dilemă. A domina sau a conduce*, Editura Scripta, București, 2005.
- BRZEZINSKI Zbigniew, *Marea tablă de șah*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.
- CANTON James, *Provocările viitorului. Principalele tendințe care vor reconfigura lumea în următorii 5, 10, 20 de ani*, Editura Polirom, Iași, 2010.
- Declarația Summitului NATO din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și guvern la reuniunea Consiliului Nord Atlantic*, 04-05 septembrie 2014
- Declarația finală a Summitului NATO din Țara Galilor*, 04-05 septembrie 2014.
- DUGHIN Aleksandr, *Bazele geopoliticii”, Viitorul geopolitic al Rusiei*, vol. 1, Editura Euroasiatica, București, 2011.
- FRIEDMAN George, *Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul XI*, Editura Litera, București, 2009.
- FUKUGAME Francis, *America la răscruce*, Editura Antet, București, 2006.
- KAPLAN Robert, *Despre paradis și putere. America și Europa în noua ordine mondială*, Editura Antet, București, 2005.
- KAPLAN Robert, *Răzbunarea geografiei*, Editura Litera, București, 2012.
- KAPLAN Robert, *Ținuturi de frontieră. O călătorie geopolitică în Euroasia*, Editura RAO, București, 2013.
- KISSINGER Henry, *Diplomația*, Editura All, București, 2013.

IMPACTUL GEOPOLITIC AL SUMMITULUI NATO DIN ȚARA GALILOR PE AXA MAREA NEAGRĂ-MAREA BALTICĂ

L'IMPACT GEOPOLITIQUE DU SOMMET DES PAYS DE GALES SUR L'AXE MER NOIRE – MER BALTE

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Gheorghe VĂDUVA*

Rezumat: Summitul NATO din Țara Galilor a reprezentat o abordare directă și tranșantă a problematicii de securitate în noile condiții, deosebit de periculoase, declanșate de criza din Ucraina, de instabilitatea Orientului Mijlociu și de acțiunile agresive, greu de stopat, ale Statului Islamic. Alianța s-a reactivat, a intrat în dispozitiv pe limita extinsă a arealului euroatlantic, la frontiera cu Rusia, pe axa Marea Neagră-Marea Caspică. Cu acest prilej, au fost relevate mai ales amenințările războiului de tip hibrid și, în consecință, măsurile ce se cer luate de Alianță și de membrii săi pentru a face față noilor provocări ale acestor vremuri. Ca urmare a crizei din Ucraina, a intervenției Rusiei în acest conflict și anexării de către aceasta a Crimeii, dar și a celorlalte amenințări, precum și a planului de reactivitate al Alianței, este posibil ca axa Marea Neagră-Marea Baltică să devină un fel de nouă cortină de fier, mai exact, o nouă falie strategică Est-Vest, care trece chiar prin inima Europei, cu efecte geopolitice deosebite.

Cuvinte-cheie: summit NATO; plan de reactivitate; criza ucraineană; amenințări; război hibrid.

Resumée: Le sommet OTAN de Pays des Gales a représenté une manière directe et tranchante d'envisager les nouveaux défis de la problématique de sécurité, très menaçantes, déclenchés par la crise d'Ukraine, par l'instabilité du Moyen Orient et par les actions très agressives, difficile a les stopper, de l'Etat islamique. Alliance s'est réactiver, s'est déployé sur limite élargie, a la frontière avec la Russie, sur l'axe Mer Noire-Mer Balte. A cette occasion, on a relevé surtout les menaces de la guerre hybride et, en conséquence, les mesures que l'OTAN et ses membres doit les mettre en œuvre pour répondre d'une manière adéquate aux ces risques de ce temps. Comme suite de la crise ukrainienne, de l'intervention de la Russie dans ce conflits et de l'inclusion de Crimée dans les frontières de la Russie, mais en y considérant les autres menaces aussi et le plan de réactivité de l'OTAN, il est très possible que l'axe Mer Noir-Mer Balte devenir un nouveau rideau de fer, plus exact, une nouvelle faille stratégique Est-Ouest qui passe justement par le cœur de l'Europe, avec des effets géopolitiques grandes et imprévisible.

Mots-clefs: sommet OTAN; plan de réactivité; crise ukrainienne; menaces; guerre hybride.

---

* General de brigadă (ret) dr., membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România, Secția Științe Militare, cercetător științific gradul I, email: vaduvageorge@yahoo.fr

1. Argument

Summit-ul NATO din Țara Galilor, din 4-5 septembrie 2014, trebuia să fie unul de rutină, prin care se încheia un mandat al unui secretar general al Alianței și debuta un altul, pentru un nou secretar. Din păcate, acest summit a avut loc într-un moment foarte delicat pentru securitatea spațiului euroatlantic, mediul de securitate din Estul continentului european fiind deteriorat grav, printr-o nouă criză, fără precedent, cea din Ucraina, soldată, până la această dată, cu peste 4000 de morți, cu modificarea frontierelor ucrainene și ale Rusiei, cu generarea unor amenințări noi, hibride și pe termen lung. Statele Unite ale Americii și Uniunea Europeană consideră că principalul vinovat pentru declanșarea și escaladarea acestei crize este Rusia, prin acțiunile sale agresive asupra Ucrainei, în timp ce Rusia acuză Occidentul care nu a dorit altceva decât să continue acțiunile sale de extindere a UE și a NATO, să aducă NATO la frontierele sale estice și să pună în operă vechea lui strategie Anaconda, generată de Statele Unite, cea de încercuire, îndiguire și sufocare a Rusiei. De ambele părți, termenii au fost și sunt duri și ireconciliabili, iar războiul declanșat în spațiul ucrainean între separatiștii pro-ruși din estul țării și forțele guvernamentale se pare că este unul mult mai amplu și mai complex, care depășește cu mult chiar și noul concept de război hibrid, folosit în Declarația summitului din Țara Galilor, devenind o confruntare complicată între două tabere deja ostile, de o parte, situându-se Statele Unite și Uniunea Europeană și, de cealaltă, Rusia. Acest summit al NATO a spus totuși lucrurilor pe nume, urmărind atât descurajarea Rusiei în ceea ce privește criza ucraineană, cât și relevarea, cât se poate de clară, a noilor amenințări la adresa mediului de securitate, așa cum sunt ele identificate și evaluate din perspectivă euroatlantică.

Rusia, folosindu-se de referendumul populației din peninsulă, a reanexat fulgerător Crimeea, un fel de Coastă de Azur a Imperiilor Rus și Sovietic de odinioară, dar și principala bază a flotei rusești a Mării Negre, una dintre cele trei porți de ieșire a Rusiei la Oceanul cald și una dintre cele patru flote importante ale Rusiei, cealaltă trei fiind: Flota Baltică, Flota Nordului și Flota Pacificului.

Neîndoielnic, Rusia a sprijinit de la început acțiunile separatiștilor din zona Donețkului și din cea a Luganskului deși, în pofida argumentelor aduse de Occident, a dovezilor evidente (imagini luate din satelit și informații culese la fața locului și prin alte surse etc.), a negat tot timpul acest lucru. Era însă de înțeles pentru oricine că, în conflictul armat declanșat în Estul Ucrainei între niște rebeli înarmați (cu ce fel de arme și de către cine?!) și forțele armate regulate ale Ucrainei, la care s-au adăugat și batalioanele de voluntari create împotriva rebelilor, aceștia din urmă – rebelii separatiști – nu aveau, practic, nicio șansă. Să nu uităm că forțele armate ucrainene (la care s-au adăugat și batalioanele voluntare) au acționat asupra rebelilor cu avioane de luptă moderne (Suhoi 24 și Suhoi 25), cu

tancuri, mașini de luptă ale infanteriei, elicoptere și forțe speciale, din bazele de dislocare sau pe un teritoriu foarte bine cunoscut, în timp ce rebelii, dacă n-ar fi fost sprijiniți de nimeni, n-aveau cum să se opună acestor forțe doar cu niște Kalașnikovuri sustrate sau achiziționate cine știe de unde și cum.

Desfășurarea acestui război de tip hibrid, cum este el denumit în documentele NATO, relevă câteva aspecte care arată că astfel de scenarii au fost prevăzute din timp, că forțele rebele s-au pregătit efectiv pentru astfel de acțiuni și că ele au fost susținute atât operațional, cât și logistic de către o mare putere militară. Până în luna iulie, rebelii reușiseră să scoată din luptă peste 14 avioane de luptă și elicoptere ale forțelor ucrainene, la care se adaugă și doborârea, probabil accidentală, probabil cu o rachetă de tip BUK, a unui avion Boeing 777, al unei companii aeriene malaieziene, zborul MH-17, cu 298 de persoane la bord. Mai mult, chiar în momentele când conducerea de la Kiev anunța că este pe punctul de a încercui forțele rebele și de a le tăia legăturile cu Estul, Moscova a anunțat un ajutor masiv (peste 900 de camioane) pentru populația civilă din zonă, iar forțele rebele (forțele teroriste, cum le-a numit Kievul) au trecut la ofensivă pe trei direcții (Lugansk, Donețk și Mariupol), încercuind o parte din forțele ucrainene și creând, chiar în ziua summitului NATO, un *fait accompli*. O astfel de ofensivă nu putea fi declanșată decât cu un sprijin de foc și logistic masiv și cu o conducere strategică pe măsură, exact la momentul cel mai potrivit pentru a forța conducerea de la Kiev să negocieze cu rebelii și Occidentul să admită situația de fapt și existența acestei zone controlată de separatiști¹. Ofensiva forțelor rebele a fost o surpriză de proporții, întrucât a demonstrat o capacitate operațională nebănuită care a pus în dificultate forțele Kievului și a atins acel aliniament care, dacă ofensiva s-ar fi continuat în acel ritm, ar fi pus în pericol inclusiv Kievul. Acest lucru nu-l puteau face decât rușii sau chiar rebelii, dacă ar fi fost din vreme pregătiți pentru astfel de acțiuni foarte dificile și foarte greu de condus și sprijiniți masiv cu informații, armament sofisticat și tehnică de luptă modernă, cu forțe speciale, cu artilerie și blindate.

În pofida avertismentelor date de Occident și protestului Kievului, convoiul rusesc de 900 de camioane, cu ajutoare pentru populație, a intrat în regiunile din sud-estul Ucrainei fără aprobarea Kievului și fără supraveghere din partea reprezentanților Crucii Roșii Internaționale, care nu au primit garanții de securitate.

Chiar în ziua Summitului, la Minsk, sub supravegherea OSCE și a Rusiei, s-a semnat un acord de încetare a focului, în 12 puncte, care a consemnat, de fapt, o realitate de pe front și a anunțat un parcurs dificil și îndelungat pentru rezolvarea acestei situații. La această criză extrem de gravă, se adaugă criza deja cronicizată din Siria, situația complicată din Orientul Mijlociu, îndeosebi cea din Irak, și ofensiva Statului Islamic, una dintre cele mai teribile organizații teroriste care, prin

---

¹ Gheorghe Văduva, *Război hibrid sau conflict geopolitic cu geometrie perversă?*, Revista Univers Strategic nr. 19 din 2014, pp. 9-34.

intensitatea acțiunilor sale, reprezintă unul dintre acele pericole care pot compromite toate eforturile depuse până acum, precum și pe cele viitoare, ale comunității internaționale pentru soluționarea problemelor de aici.

În aceste condiții, au avut loc lucrările Summitului NATO din Țara Galilor, așteptate cu mare interes nu doar de către membrii Alianței, ci de către întreaga comunitate internațională, NATO reprezentând acea forță uriașă capabilă să asigure coerență și stabilitate arealului său și să contribuie efectiv la soluționarea crizelor acestui început de secol. De aceea, și declarația summitului este una care cuprinde nu mai puțin de 113 paragrafe, care înseamnă, de fapt, 113 probleme și 113 răspunsuri date de Alianță pentru soluționarea acestora.

Dar, așa cum rezultă din această declarație și din celelalte documente ale summitului, efortul NATO este concentrat în acest final de an pentru securitatea arealului euro-atlantic, îndeosebi în zona răsăriteană (dar nu numai) și reactivării forțelor, mijloacelor, dispozitivelor conceptelor, politicilor și strategiilor sale în context.

Mesajul dat de acest summit – poate cel mai important după cel de la Roma, din 1991 – este acela al coerenței, unității, stabilității, forței, capacității și reactivității Alianței, într-un moment în care zarurile au fost din nou aruncate. Falia strategică Marea Neagră - Marea Caspică s-a reactivat, iar politicile și strategiile de conexiune euro-asiatică (Europa având tehnologii, Asia având resurse) se dovedesc a fi nu doar insuficiente și inconsistente, ci și nerealiste.

A fost de-ajuns scânteia generată de modul în care Rusia a perceput Summitul de la Vilnius al Parteneriatului Estic din toamna anului 2013, pentru ca întregul edificiu al unei construcții europene care ar fi putut fi durabilă și benefică pentru toată lumea (tocmai în sensul unui concept eurasiatic modern, dar pe care Rusia nu a înțeles-o așa, ci ca pe o strategie de îndiguire a teritoriului său asemănătoare celei din timpul Războiului Rece) s-a fisurat exact în spațiul cel mai important al acestui parteneriat, în cel al Ucrainei. Pentru că aici există vulnerabilitățile cele mai mari și falia cea mai profundă în ceea ce privește idealurile și aspirațiile populației, Estul și Vestul Ucrainei fiind în opoziție, dacă nu chiar în conflict. Populațiile din Vest și Nord-Vest sunt pro-europene și doresc aderarea cât mai rapidă la Uniunea Europeană, în timp ce populațiile din Estul și Sud-Estul țării sunt ruse sau rusofone și nu doresc acest lucru, ci fie alipirea la Rusia, fie federalizarea Ucrainei, fie un regim de autonomie substanțială și apropiere semnificativă de Rusia.

Așadar, Ucraina însăși este o țară sfâșiată, a cărei atitudine, în ultimul sfert de veac, n-a fost suficient de clară nici în relațiile sale cu Vestul, nici în cele cu Estul, nici măcar cu sine, devenind, în acest timp, singurul perdant, așa cum o spune însuși ambasadorul acestei țări la București². Fiind așezată în vecinătatea

² Sursa: <http://www.ziare.com/international/ucraina/ambasadorul-ucrainei-la-bucuresti-suntem-in-stare-de-razboi-nedeclarat-intre-ucraina-si-rusia-interviu-1318915>, accesat la 25.11.2014

estică a Europei și în coasta vestică a Rusiei, Ucraina, în loc să fie un spațiu de conexiune între Rusia și Uniunea Europeană, de armonizare a intereselor Est-Vest, a devenit un fel de țară-tampon, o țară cu probleme, așezată la marginea marelui interes strategic al Rusiei, în zona pe care această mare putere nucleară o consideră de siguranță strategică pentru ea, și la frontiera estică a Uniunii Europene, Bruxelles-ul considerând-o una dintre țările cele mai importante ale Parteneriatului Estic și, în consecință, foarte importantă pentru vecinătatea ei liniștită, pentru securitatea ei în această parte a lumii.

Interesant este și faptul că și Statele Unite le Americii au acordat și acordă Ucrainei un interes cu totul special, deși se știe foarte bine că o astfel de atitudine nu poate fi nicidecum pe placul Rusiei, ci, dimpotrivă, poate ofensa foarte tare această țară cu care americanii au deja un parteneriat strategic. Sau, poate că tocmai de aceea. Desigur, Uniunea Europeană a fost destul de atentă la sensibilitățile Rusiei, dar Rusia nu a perceput Parteneriatul Estic ca pe o politică europeană de vecinătate liniștită, ci ca pe o modalitate de „ocupare” de către Occident a spațiului său de siguranță strategică. Cel puțin, așa rezultă din declarațiile oficialilor de la Moscova, dar și din analizele care se fac pe această temă.

2. Vecinătăți neliniștite, controversate, risc înalt de insecuritate

Criza ucraineană, așa cum se subliniază în Declarația acestui summit, a fost declanșată de acțiunile agresive ale Rusiei la adresa acestei țări. Potrivit acestei declarații, acțiunile Rusiei au afectat conceptul unei Europe a păcii, libere și unitare. Declarația summitului NATO nu intră în detalii, nu explică și nu motivează această afirmație, ci doar relevă încălcarea de către Rusia a tuturor normelor internaționale privind relațiile dintre state, respectarea frontierelor și a documentelor la care comunitatea internațională lucrează de zeci și zeci de ani.

În viziunea Summitului NATO din Țara Galilor, situația creată în Ucraina nu este însă singura care afectează conceptul european de securitate. La aceasta se adaugă instabilitatea în creștere a vecinătății meridionale, a Orientului Mijlociu și a nordului Africii, precum și amenințările transnaționale și multidimensionale care devin din ce în ce mai numeroase și mai greu de gestionat. „Aceste elemente – se precizează în declarația summitului – pot avea, toate, consecințe pe termen lung asupra păcii și securității în regiunea euroatlantică și asupra stabilității la scară mondială”³.

Acesta este punctul de vedere oficial al țărilor membre NATO, exprimat tranșant în Declarația Summitului din Țara Galilor din debutul toamnei anului 2014. În aceste condiții, așa cum se subliniază în paragraful 2 al Declarației, NATO

---

³ Declarația Summitului din Țara Galilor publicată de șefii de state și de guverne participanți la reuniunea Consiliului Atlanticului de Nord ținută în Țara Galilor la 4 și 5 septembrie 2014, http://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_112964.htm?selectedLocale=fr

rămâne o sursă esențială de stabilitate într-o lume imprevizibilă. Alianța este și rămâne unită, prin sistemele ei de valori, prin obiectivele și principiile Cartei ONU, constituindu-se, în continuare, într-un cadru transatlantic ferm și viabil pentru o apărare colectivă și într-un forum esențial pentru consultări și luarea unor decizii între aliați în probleme de securitate.

S-au reafirmat, la acest summit, cele trei sarcini fundamentale ale Alianței înscrise în conceptul strategic: *apărarea colectivă*, *gestionarea crizelor* și *securitatea cooperativă*.

Așa cum bine se știe, după Summitul de la Roma din 1991, NATO, care avea, până la acea dată, doar rolul de *apărare colectivă*, potrivit art. 5 din Tratatul de la Washington, și-a extins misiunile și la cele de *gestionare a crizelor* și, implicit, la cele de *securitate cooperativă*. Acest lucru a rezultat din cerințele efective ale mediului de securitate, din necesitatea ca membrii Alianței să beneficieze nu doar de un concept de apărare colectivă, valabil în timp de război, ci și de unul, devenit viabil după spargerea bipolarității, care, în esența lui, se concentrează pe gestionarea crizelor și conflictelor și pe securitatea membrilor săi, o securitate de tip cooperativ, absolut necesară în condițiile recrudescenței amenințărilor, inclusiv a celor de tip terorist. Forțele NATO asigură, în fiecare zi, securitatea arealului euroatlantic și a membrilor săi, care este fundamentul prosperității membrilor Alianței și al modului lor de viață. Fără securitate, nu există nici prosperitate și nici libertate.

La acest summit a fost aprobat planul de acțiune denumit „reactivitate”. Acest plan comportă o serie de măsuri impuse de schimbările în mediul de securitate la frontierele NATO și dincolo de ele, care se constituie:

- ca răspuns la provocările Rusiei și la incidența strategică a acestora;
- ca răspuns la riscurile și amenințările generate de vecinătatea meridională, de Orientul Mijlociu și de Africa de Nord;
- ca modalitate de consolidare, în continuare, a apărării colective;
- ca o consolidare a capacității de gestionare a crizelor;
- ca o contribuție necesară la garantarea faptului că NATO rămâne, în continuare, o alianță puternică, bine pregătită, robustă și reactivă, capabilă să facă față provocărilor actuale și viitoare, indiferent de unde ar veni acestea.

Elementele principale ale acestui plan de reactivitate includ:

- măsuri de asigurare a Aliaților (*prezență aeriană, terestră și maritimă continuă* și o *activitate militară semnificativă* în Estul Alianței, ambele prin rotație; aceste măsuri sunt flexibile și modulare, în raport cu evoluția situației de securitate);
- adaptarea la noile condiții ale posturii militare strategice a Alianței (în principal, consolidarea Forței de Reacție Rapidă a NATO (NRF)).

În acest cadru, s-a stabilit constituirea unei *Forțe Operaționale Interarme*, la un nivel foarte înalt de pregătire (VJTF), capabilă să se desfășoare în câteva zile, îndeosebi la frontierele țărilor NATO. Această Forță are o componentă principală

terestră, cu elemente aeriene, maritime și de operații speciale. Se vizează, de asemenea, realizarea unor infrastructuri, prepoziționarea unor echipamente și a unor elemente logistice, desemnarea unor baze specifice și întărirea Alianților situați la periferia NATO, în sensul punerii în operă a unui concept de descurajare și în cel al apărării colective;

- menținerea capacității reactive și a coerenței forțelor țărilor aliate, pentru îndeplinirea întregii game de misiuni, inclusiv pentru descurajarea unor agresiuni împotriva acestor țări;

- consolidarea forțelor navale permanente (SNF);

- menținerea unei structuri de comandament suplă, robuste și eficiente, îndeosebi a cartierului general al Corpului multinațional nord-est, ca platformă de cooperare regională.

Tot din acest plan de reactivitate face parte și actualizarea *Inițiativei de Interconexiune a Forțelor* (CFI) aprobată la Chicago, care va contribui la garantarea unei coerențe totale între elementele care participă la exercițiile generate de aplicarea conceptului de reactivitate.

Toate aceste măsuri și numeroase altele au ca scop menținerea unui înalt nivel de pregătire, de coerență și de reactivitate, astfel încât NATO să fie în măsură să facă față amenințărilor pe care le constituie, la ora actuală, războiul hibrid, definit pe un evantai foarte larg de măsuri și acțiuni militare, paramilitare și/sau civile, disimulate sau nu, care sunt puse în operă întrunit, succesiv, simultan și integrat.

În acest sens, în Letonia, a fost creat un centru de excelență pentru comunicații strategice în acest domeniu, omologat de NATO, iar în Estonia un centru de excelență de pregătire în domeniul apărării și securității cibernetice.

Aceste două concepte – *război hibrid* și *reactivitate* – au constituit, de fapt, preocupările esențiale ale acestui summit, ca domenii și suporturi de resetare și actualizare nu doar a teoriilor, ci și a politicilor și strategiilor de securitate și de apărare.

Creșterea cheltuielilor militare, cooperarea industrială în domeniul apărării, eforturile NATO și cele ale UE în problema capacităților sunt, de asemenea, domenii deopotrivă necesare și complementare conceptului de reactivitate. În acest sens, summitul a stabilit ca, într-un interval de zece ani, să se realizeze de către toate țările membre următoarele obiective:

- un nivel minim al cheltuielilor militare de 2%;

- 20% din bugetul apărării să fie destinat echipamentelor;

- forțele terestre, aeriene și navale ale Alianților să corespundă cerințelor NATO și să fie capabile să opereze împreună.

Desigur, Summitul NATO din Țara Galilor a condamnat în termeni foarte fermi Rusia pentru intervenția sa (pe care Rusia nu o recunoaște) în Ucraina, pentru anexarea Crimeii și, în general, pentru atitudinea acestei țări față de politicile

Uniunii Europene și de cele ale Alianței, pentru nerespectarea dreptului internațional și a principiilor Cartei ONU, pentru comportamentul ei față de Georgia și de Republica Moldova și pentru violarea angajamentelor de securitate și a Actului final de la Helsinki, pentru neaplicarea în continuare a Tratatului asupra forțelor convenționale, pentru folosirea mijloacelor militare în scopuri coercitive și pentru multe alte lucruri pe care Alianța le consideră ca reprezentând o amenințare gravă la adresa securității internaționale.

Cu alte cuvinte, în viziunea acestui summit, Rusia devine o amenințare la adresa securității internaționale. Această afirmație este deosebit de gravă, întrucât Rusia nu este o țară oarecare, ci o mare putere nucleară. Mai mult, o astfel de concluzie, formulată într-un summit al celei mai mari și mai puternice alianțe din câte au existat vreodată pe Terra, are efecte extrem de grave, generând, de fapt, așa cum susțin unii autori, un nou Război Rece și, considerăm noi, împreună cu alți autori⁴, o nouă falie strategică Est-Vest, care trece chiar prin inima Europei, pe axa Marea Neagră-Marea Baltică.

Nu toată lumea este însă de acord cu o astfel de concluzie a summitului NATO, care aruncă întreaga vină asupra Rusiei pentru această criză. John Mearsheimer, profesor de Științe Politice la Universitatea din Chicago și reprezentant important al școlii neorealiste a teoriei relațiilor internaționale, într-un articol publicat în *Foreign Affairs*, comparând cele două atitudini – cea a Occidentului, care acuză Rusia de criza din Ucraina și cea a Rusiei care condamnă Occidentul, îndeosebi Statele Unite, pentru declanșarea acestei crize –, analizează partea de responsabilitate care revine Occidentului. Profesorul american consideră că, de fapt, Occidentul este acela care a elaborat și a pus în operă o strategie mai vastă pentru scoaterea Ucrainei de pe orbita Rusiei și atașarea ei la arealul strategic occidental. În acest sens, Statele Unite au investit, începând din 1991, peste cinci miliarde de dolari în peste 60 de proiecte pentru a ajuta Ucraina să realizeze un viitor pe care ea îl merită,⁵ alături de țările occidentale și de valorile lor democratice. Aceste investiții sunt normale și benefice pentru o țară democratică, suverană și independentă, care are nevoie de sprijin, însă Ucraina, fiind situată la granița dintre Rusia (care suspectează Occidentul și îndeosebi Statele Unite de politici și strategii contra Rusiei) și Uniunea Europeană (care percepe Ucraina ca pe o țară normală, în drept să-și aleagă singură un drum european, alături de democrațiile occidentale și pe Rusia drept oponentă la un astfel de parcurs al țărilor care au făcut cândva parte din fosta Uniune Sovietică), este nevoită să-și suporte propria condiție generată de aceste vecinătăți și de aceste concepte. În continuare, după ce analizează

⁴ Gheorghe Văduva, *Geopolitica unei falii remanente*, în revista *Univers Strategic* nr. 2(18), pp. 11-48

⁵ John Mearsheimer, *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault*,

<http://www.foreignaffairs.com/articles/141769/john-j-mearsheimer/why-the-ukraine-crisis-is-the-west-fault>, accesat la 26 noiembrie 2014

esența și marginaliile acestei crize, profesorul John Mearsheimer relevă că Statele Unite și aliații europeni se confruntă cu o alegere în ceea ce privește soluționarea crizei ucrainene: continuarea actualei politici, care va duce la exacerbarea ostilităților cu Rusia și la devastarea Ucrainei – un scenariu din care toată lumea va pierde –, sau crearea unei Ucraine neutre și prospere, care nu amenință Rusia, mai exact, care nu se constituie într-o nouă bază de îndiguire a Rusiei de către Occident, așa cum percepe Moscova scopul politicii Occidentului față de Ucraina, și care ar permite astfel Occidentului să repare relațiile sale cu Rusia. Totuși, Ucraina, mai puțin regiunile separatiste, a optat pentru un parcurs european, pentru Uniunea Europeană și se pare că un astfel de parcurs este deopotrivă pe placul populației din vestul țării, care a votat masiv această opțiune, în pofida unei realități dramatice de pe front și votului masiv antieuropean și pro-Est al separatiștilor.

Georgio Gallo, într-un articol intitulat „*La crise ukrainienne: empathie et dynamique*” pune în discuție această criză dintr-o perspectivă a analizei împrejurărilor care au dus la cel de-Al Doilea Război Mondial. Putin nu poate fi comparat cu Hitler, iar extinderea spre Est a NATO pare a fi, în viziunea acestui analist, o eroare întrucât nu s-a ținut seama de înțelegerile care au dus la unificarea Germaniei și la reconfigurările geopolitice ulterioare. Datorită slăbiciunii sale, Rusia nu a reacționat, cel puțin până în aprilie 2008, când, cu prilejul Summitului de la București, s-a opus categoric aderării la Alianța a Ucrainei și Georgiei. Este și motivul pentru care trupele rusești au intrat în Georgia în august 2008⁶.

Stephen F. Cohen constată că noi asistăm, la ora actuală, la cea mai periculoasă confruntare între Rusia și Statele Unite din ultimele decenii, fără îndoială cea mai gravă de la criza rachetelor din 1962 încoace. Această criză ar putea duce la o confruntare directă între NATO și Rusia, noul Război Rece fiind mult mai grav decât precedentul⁷.

Pierre Van Grunderbeek consideră că criza ucraineană nu este decât ultima provocare a ultraconservatorilor occidentali pentru realizarea dominației globale a Statelor Unite care trebuie impusă cu orice preț. Dar, orice s-ar spune, Crimeea nu se mai poate întoarce la Ucraina decât cu prețul unui război care ar putea fi sau deveni nuclear. Aici este vorba de a alege între dreptul popoarelor la autodeterminare (Art. 1 din Carta ONU) și principiul inviolabilității frontierelor (*uti possidetis juris*).⁸

⁶ Sursa: <http://blogs.mediapart.fr/blog/segesta3756/151114/la-crise-ukrainienne-empathie-et-dynamiques-de-guerre-de-georgio-gallo>, accesat la 26 noiembrie 2014

⁷ Stephen F. Cohen, *Hérétiques contre faucons*: <http://www.monde-diplomatique.fr/2014/10/COHEN/50877>, accesat la 28 noiembrie 2014

⁸ Pierre Van Grunderbeek, *La Russie, l'Ukraine, la Crimée et la bague de fiançailles*, <http://www.mondialisation.ca/la-russie-lukraine-la-crimée-et-la-bague-de-fiançailles/5415269>, accesat la 28 noiembrie 2014

În acest timp, Rusia, sub presiunile sancțiunilor economice aplicate de către Occident și ale efectelor acestora (deloc neglijabile pentru o economie care nu și-a găsit încă vigoarea), își caută noi parteneri în rândul marilor puteri asiatice (China, India și chiar Iran) și, mai ales, în țările forumului BRICS (Brazilia, Rusia, India, China, Africa de Sud). Rusia este interesată în extensia competențelor, rolurilor și misiunilor Organizației de Cooperare de la Shanghai (OCS) și chiar în posibila transformare a acesteia într-un fel de alianță de securitate și apărare a Asiei – un fel de „ATO” asiatic –, dar în contrapondere la NATO. Deja, în fiecare an, membrii Organizației de la Shanghai desfășoară exerciții militare comune pe teme de interes pentru membrii OCS⁹.

Rusia și China doresc ca, și prin această organizație, să-și coordoneze eforturile diplomatice și militare pe trei axe importante, așa cum le definește China și care vizează: combaterea terorismului, a separatismului și a extremismului. De asemenea, acest demers se înscrie în voința celor două mari puteri și a celorlalți membri de a spori capacitatea autonomă de apărare a continentului asiatic împotriva oricăror amenințări, fără a face apel la forțe exterioare, cum ar fi NATO sau Statele Unite¹⁰.

Se pare că ambiția acestei organizații este aceea de a deveni o alianță militară după model NATO condusă de China. În luna august 2014, a avut loc, în Mongolia interioară, adică în nordul Chinei, cel mai mare exercițiu al OCS, care a reunit 7000 de militari din cele șase state membre, forțe terestre, forțe aeriene, avioane fără pilot, unități pentru operații speciale, structuri de contraspionaj, sisteme de apărare antirachetă etc. Rusia a trimis la acest exercițiu elicoptere de asalt Mi-8 AMTS, avioane Suhoi 25, în timp ce China a desfășurat echipamente militare foarte moderne, cum ar fi elicopterele WZ-10 și WZ-19.

Pe 23 decembrie, va avea lor la Moscova o sesiune a Consiliului de securitate colectivă al OTSC (Organizația Tratatului de Securitate Colectivă) și o reuniune a Consiliului Economic Eurasiatic Superior, care va consacra adeziunea Kirghistanului la Uniunea Economică Eurasiatică (UEEA). De la 1 ianuarie 2015,

⁹ Cum bine se știe, această organizație interguvernamentală asiatică a fost creată în 2001, fiind succesoare a unui grup informal format în 1966, la inițiativa Chinei, și care reunea marile puteri din zonă (China și Rusia) cu o parte dintre țările Asiei Centrale (Kazahstan, Kirghistan și Tadjikistan), după implozia Uniunii Sovietice, în ideea dezvoltării unei cooperări politice și militare. China avea în vedere gestionarea comună a unor probleme sensibile cu care ea însăși se confrunța, cum ar fi, spre exemplu, unele amenințări ce puteau afecta cea mai mare regiune a sa, zona uigură, Xianjang. În 2001, a aderat la această organizație și Uzbekistanul. Actualmente, această organizație are șase membrii, reunind un sfert din suprafața globului și 60 la sută din populația Terrei, cinci membri observatori: Afganistan, India, Pakistan, Iran și Mongolia, precum și trei parteneri de dialog: Sri Lanka, Belarus și Turcia.

¹⁰ Flavian Iszurin, *Développement de la solidarité asiatique: le cas de l'Organisation de coopération de Shanghai*, <http://blog-famgbf.com/dir/blog/developpement-de-la-solidarite-asiatique-le-cas-de-lorganisation-de-cooperation-de-shanghai/>

UEEA va avea în componere: Belarus, Rusia, Kazahstanul și Kirgistanul. Aceste țări au realizat deja Uniunea Vamală.

Centrarea efortului Rusiei pe zona asiatică, inclusiv în domeniul resurselor energetice (China fiind unul dintre cei mai mari consumatori ai lumii) poate afecta, în timp, relațiile sale cu Uniunea Europeană, dar, în pofida acestei crize, o ruptură între Uniunea Europeană și Rusia, în afară de faptul că nu are un suport realist, n-ar folosi nimănui. La urma urmei, Rusia este o țară deopotrivă europeană și euro-asiatică.

3. Noi caracteristici ale mediului de securitate pe axa Marea Neagră – Marea Baltică

Comportamentul Rusiei, în viziunea summitului, ar putea avea efecte pe termen lung și în ceea ce privește stabilitatea în regiunea Mării Negre, această regiune constituind un element important al securității euro-atlantice.

Menționăm că este pentru prima dată când atât Alianța, cât și Uniunea Europeană acordă (cel puțin în declarații) o atenție atât de mare regiunii Mării Negre. Faptul că Rusia a anexat Crimeea și a schimbat frontierele în zona Mării Negre a dus deja la un contact direct, de pe poziții de neîncredere, între flota rusească a Mării Negre și forțele navale ale țărilor NATO și ale Uniunii Europene care se află în Marea Neagră. Miza este foarte mare, întrucât Marea Neagră este inclusă deopotrivă în proiecte rusești și occidentale în ceea ce privește transportul energetic și exploatarea resurselor energetice din zonă, în combaterea rețelelor teroriste, traficante și ale criminalității organizate transfrontaliere, în controlul navigației și asigurarea securității țărilor riverane, în realizarea și menținerea unui mediu de securitate nonconflictual, cu toate că împrejurările nu sunt deloc favorabile. În proximitatea Mării Negre, există nu doar conflicte înghețate, cum sunt cele din Caucaz și Transnistria, ci și conflicte în desfășurare, cum sunt cele din Siria, din Irak, din Orientul Apropiat și mai ales cele generate de apariția și ofensiva rapidă a Statului Islamic, care deține deja două regiuni în Irak și trei în Siria. În harta viitorului mare stat islamic, așa cum a fost ea publicată pe siturile acestei organizații teroriste foarte periculoase, se află toate teritoriile dintre nordul Africii și până la granița cu China, între Oceanul Indian și centrul și estul Europei, inclusiv România, Ungaria și o parte din Ucraina, ca și toate țările din Asia Centrală.

Pe axa Marea Neagră-Marea Baltică sunt situate Țările Baltice (Estonia, Letonia, Lituania) Belarus și Ucraina. Axul geopolitic Marea Neagră-Marea Baltică de-a lungul căruia se produce, azi, o nouă separare Est-Vest, adică o nouă cortină, un fel de nouă linie Huntington (cea pe care profesorul de la Harvard o trăgea pe harta Europei între civilizația occidentală și cea ortodoxă), dar de o altă factură (de factură geopolitică) trece pe la est de Țările Baltice, pe la vest de Belarus și chiar prin inima Ucrainei. Deja în Marea Baltică, în Polonia, în Estonia, în Letonia, în Lituania, în România și în Marea Neagră sunt dispuse elemente ale NATO, prevăzute prin planul de reactivitate, iar Rusia, la rândul ei, menține la frontiera cu Ucraina și în cele două mări elemente importante ale dispozitivului său.

Flota rusească a Mării Negre (ca și cea a Mării Baltice, cea a Nordului și cea a Oceanului Pacific) este în curs de modernizare (deja câteva submarine din clasa Kilo, modernizate, și unele nave de suprafață sunt la cheu, în timp ce apărarea rusească de litoral, sol-aer și cea antinavă a primit, cu puțin timp în urmă, câteva, care au fost observate prin sistemele de cercetare cosmică, aeriană și terestră ca desfășurând deplasări (coloane de blindate, incursiuni rapide peste frontiera ucraineană etc.) și chiar acțiuni de luptă, dar Moscova a negat tot timpul amestecul ei în criza ucraineană.

Summitul NATO din Țara Galilor a formulat, prin declarațiile sale, un avertisment pentru Rusia, iar Rusia a răspuns în același stil acestui avertisment, continuând să pună în aplicare politicile sale îndeosebi în zona Mării Negre, a estului Ucrainei și pe axa Marea Neagră-Marea Baltică.

Probabil că, într-un timp relativ scurt, comunitatea internațională va lua act și va accepta realitatea din Ucraina, Uniunea Europeană continuându-și acțiunile, politicile de vecinătate liniștită, influența în cadrul Parteneriatului estic și ameliorându-și relațiile cu Rusia. Dar criza izbucnită aici arată că mediul de securitate este departe de a accepta optimizări benefice și liniștite.

NATO și-a reafirmat însă unitatea, integralitatea, coerența și capacitate de a se reactiva, iar acest fapt nu constituie altceva decât o consolidare a politicilor și strategiilor de securitate și apărare a arealului euroatlantic, la adăpostul cărora țările de aici să-și poată continua în liniște politicile de conviețuire, de parteneriat și de dezvoltare durabilă. Dar de aici nu rezultă că nu există pericolul recrudescenței unor noi conflicte și chiar al unor noi războaie devastatoare.

Concluzii

1. Criza ucraineană a demonstrat, încă odată, cât de mari sunt vulnerabilitățile mediului de securitate și cât de complicate și de surprinzătoare sunt pachetele de pericole și amenințări care țin mai ales de configurări și reconfigurări geopolitice. După spargerea bipolarității și încheierea Războiului Rece, lumea nu s-a reșezat. Noile confruntări se situează în aceleași areale geopolitice, care țin de controlul frontierelor, al zonelor cu resurse, al marilor platforme geoenergetice și geoeconomice. Marile puteri se comportă în continuare ca mari puteri, iar preocupările lor pentru a-și asigura vaste zone de siguranță strategică sunt aproape aceleași ca și acum un secol, dar în condițiile unui risc imens, care tinde către limitele sale extreme.

2. Nu știm dacă cea mai mare amenințare la adresa păcii și securității lumii și, mai ales a Europei o reprezintă Rusia, o Rusie care a ieșit din cădere liberă și care, iar se reînarmează și începe să reacționeze. Este însă cert că Rusia are un rol de jucat atât în spațiul asiatic, cât și pe falia Marea Neagră-Marea Baltică, cele două mări reprezentând, în continuare, culoarele ei principale de ieșire europeană la Oceanul cald, foarte important pentru dezvoltarea unei puteri maritime și a unei economii care să conteze. Interesant este că Rusia începe să reasocieze vechilor ei

politici de gestionare a spațiilor de interes geopolitic și o componentă militară importantă. Două dintre cele patru comandamente strategice militare multifuncționale ale Rusiei sunt situate exact la nivelul acestor culoare strategice maritime: Sankt Petersburg și Rostok pe Don. De unde rezultă și atenția strategică deosebită pe care Rusia o acordă axei Marea Neagră-Marea Baltică și construcției geopolitice din această parte de lume.

3. Reactivitatea NATO, efortul Rusiei pentru transformarea Organizației de la Shanghai într-o alianță politico-militară, dotarea flotelor cu douăzeci de submarine nucleare dintr-o nouă generație, anexarea peninsulei Crimeea și revigorarea politicilor rusești de forță pot fi interpretate ca modalități de reechilibrare a raporturilor strategice între marile puteri nucleare, dar și ca noi surse de tensiuni mai ales pe axul european Marea Neagră-Marea Baltică, într-o perioadă în care ar trebui să primeze politicile și strategiile de confluență și conexiune euro-asiatică. Enclava Kaliningrad, Transnistria și, iată, acum, Crimeea consolidează aliniamentul strategic avansat și relevă destul de clar intenția Rusiei nu atât de apărare înaintată, cât mai ales de cap de pod geopolitic care poate fi oricând reconfigurat în defavoarea țărilor din zonă. În acest areal de interes geopolitic și geostrategic pentru Rusia se află, bineînțeles, și spațiul românesc, ca spațiu al NATO și al Uniunii Europene, în situația în care se reactivează direcția de învăluire strategică a Ucrainei: Crimeea, Odessa, Transnistria.

BIBLIOGRAFIE

- COHEN Stephen F., *Hérétiques contre faucons*, <http://www.monde-diplomatique.fr/2014/10/COHEN/50877>
- Declarația Summitului din Țara Galilor publicată de șefii de state și de guverne participanți la reuniunea Consiliului Atlanticului de Nord ținută în Țara Galilor la 4 și 5 septembrie 2014*, http://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_112964.htm?selectedLocale=fr
- Discursul lui Vladimir Putin din 18 martie 2014*, http://romanian.ruvr.ru/2014_03_21/Discursul-lui-Vladimir-Putin-din-18-martie-2014-7878/
- GRUNDERBEEK Pierre Van, *La Russie, l'Ukraine, la Crimée et la bague de fiançailles*, <http://www.mondialisation.ca/la-russie-lukraine-la-crimee-et-la-bague-de-fiancailles/5415269>

ISZURIN Flavian, *Développement de la solidarité asiatique: le cas de l'Organisation de coopération de Shanghai*, <http://blog-famgbf.com/dir/blog/developpement-de-la-solidarite-asiatique-le-cas-de-lorganisation-de-cooperation-de-shanghai/>

MEARSHEIMER John, *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault*, <http://www.foreignaffairs.com/articles/141769/john-j-mearsheimer/why-the-ukraine-crisis-is-the-west-s-fault>

Revista *Univers Strategic* numerele 17, 18 și 19 din 2014.

VĂDUVA Gheorghe, *Geopolitica. Teorii. Areale. Falii. Conexiuni. Excurs geopolitic*, Societatea Scriitorilor Militari, București, 2013.

**PRINCIPALELE DECIZII ADOPTATE DE ȘEFII
DE STATE ȘI DE GUVERNE LA REUNIUNEA CONSILIULUI
NORD-ATLANTIC DIN SEPTEMBRIE 2014**

**THE MAIN DECISIONS OF HEADS OF STATE
AND GOVERNMENT IN NORTH ATLANTIC COUNCIL
MEETING, ON SEPTEMBER 2014**

Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU*

Drd. Gheorghe Alexa GRIJAC**

Colonel (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC***

Rezumat: *Articolul prezintă, pe scurt, câteva decizii ale șefilor de state și de guverne luate la Summitul NATO în contextul reînarmării și reacțiilor militare ofensive ale Rusiei în estul Ucrainei soldate cu anexarea Crimeei și cu încercarea de anexare a trei regiuni ucrainene: Lugansk, Donețk și Mariupol, în care forțele ruse au trecut la ofensivă. Lucrarea este generoasă și plină de semnificații politice și de securitate, și, de asemenea, reprezintă un aspect de mare interes oferind cititorului cele mai recente evenimente din zona euroatlantică, în general, și din Zona Extinsă a Mării Negre în special.*

Cuvinte-cheie: *decizii; șefii de state și de guverne; Consiliul Nord-Atlantic; securitate; declarația.*

Abstract: *This article presents briefly some decisions of the Heads of State and Government on NATO Summit in context of rearming and military reaction of the Russia in eastern Ukraine and the annexation of Crimea. The paper is generous and full of political and security significances and also represents an issue of high interest, given the latest developments in the Euroatlantic Area in general, and in the wider Black Sea Area in particular.*

Keywords: *decisions; Heads of State and Government; North Atlantic Council; security; statement.*

* Prof. univ. asociat al Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru asociat al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru supleant în Consiliul Director al Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza”, vicepreședintele Asociației Absolvenților Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru în consiliul editorial și redactor al Revistei de Științe Militare, email: esiteanu@yahoo.com.

** Drd. Universitatea de Stat Moldova, avocat la Baroul București, e-mail: grijac_ptce@yahoo.com.

*** Profesor universitar asociat la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, email: benoneandronic@yahoo.com.

Lucrările Summitului NATO/OTAN din septembrie 2014 au avut loc în condițiile deosebit de complexe ale crizei politico-militare din Ucraina soldată cu modificarea frontierelor Ruso-Ucrainene și cu mii de morți, ale crizei politico-militare Siriene și ale acțiunilor teroriste fără precedent ale formării unui Stat Islamic care este un pericol imens la adresa securității internaționale și poate compromite eforturile comunității internaționale pentru soluționarea pașnică a diferendelor din regiune. Unii analiști politico-militari consideră că actuala criză Ucraineană ar fi o provocare a ultraconservatorilor occidentali pentru realizarea dominației globale americane¹.

Șefii de state și de guverne NATO au adoptat, în cadrul reuniunii NAC (CNA)² din septembrie 2014, Declarația Summitului din Țara Galilor (în continuare se va utiliza prescurtarea „Declarația”) într-un moment de răscruce pentru securitatea internațională în care agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei reprezintă o Amenințare pentru libertatea, integritatea și pacea Europei întregi- pe lângă aceasta există amenințările transnaționale și multidimensionale, precum și cele din Orientul Mijlociu și până în Africa de Nord care pot avea repercursiuni pentru pacea și securitatea euro-atlantică și a lumii întregi.

CNA condamnă agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei și cere Federației Ruse să își retragă trupele din Ucraina și de la granițele acesteia, întrucât violarea suveranității și integrității teritoriale ale Ucrainei reprezintă o încălcare a dreptului internațional și o gravă amenințare a securității euro-atlantice. Șefii de state și guverne NATO nu recunosc „anexarea” ilegală și ilegitimă a Crimeei de către Federația Rusă și cer acesteia să acționeze în spiritul dreptului internațional, a obligațiilor și responsabilităților ei internaționale, să renunțe la ocuparea ilegală a Crimeei și la acțiunile agresive împotriva Ucrainei, să-și retragă trupele, să nu-i mai aprovizioneze pe separatiști cu arme, echipamente etc. și să înceteze să mai provoace tensiuni în Ucraina și la granița cu aceasta. Totodată, ei cer Rusiei să-și folosească influența asupra separatiștilor în scopul de-escaladării situației de criză și să găsească o soluție politică și diplomatică de respectare a suveranității și integrității teritoriale ale Ucrainei, cu respectarea granițelor recunoscute internațional ale acesteia. De asemenea, aceștia cer Rusiei să ia măsuri necesare în vederea asigurării siguranței, drepturilor și libertăților tuturor persoanelor din Crimeea. Agresiunile Rusiei au determinat și doborârea avionului de linie Malaysia Airlines MH17 în ziua de 17 iulie 2014. Conform Rezoluției 2166 a Consiliului de Securitate al ONU, Aliații cer statelor și celorlalți actori din regiune să permită

¹ Pierre Van Grunderbeek, *La Russie, l'Ukraine, la Crimée et la bague de fiançailles*, <http://www.mondialisation.ca/la-russie-lukraine-la-crimée-et-la-bague-de-fiançailles/5415269>, accesat la 28 noiembrie 2014.

² Consiliul Nord-Atlantic (North Atlantic Council).

accesul imediat la locul prăbușirii aeronavei în scopul reluării investigațiilor și repatrierii rămășițelor victimelor, precum și tragerea la răspundere și aducerea în fața justiției a celor vinovați de doborârea avionului. Șefii de state și guverne NATO încurajează Ucraina în promovarea valorilor democratice și respectarea drepturilor omului și statelor de drept, cheamă Rusia la un dialog constructiv cu președintele Poroșenko și salută semnarea Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană la 27 iunie 2014 care evidențiază aspirația europeană a Ucrainei. Alianța Nord-Atlantică sprijină cu fermitate suveranitatea, independența și integritatea teritorială ale Ucrainei în cadrul frontierelor ei recunoscute internațional. De fapt și aprobarea largă a Rezoluției Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite nr. 68/262 cu privire la integritatea teritorială a Ucrainei atestă respingerea la nivel internațional a „anexării” ilegale și ilegitime a Crimeei de către Federația Rusă. Alianții constată cu îngrijorare escaladarea violenței rusești și a separatiștilor sprijiniți de Rusia în estul Ucrainei pentru destabilizarea statului suveran.

Prin Declarația menționată, Alianții sprijină sancțiunile impuse de Uniunea Europeană, G7 și alte organizații pentru a contracara conduita agresivă a Rusiei și a determina la de-escaladare și adoptarea unei soluții politice la criza militară. Totodată ei vor avea o discuție strategică cu privire la securitatea euro-atlantică și Rusia, care reprezintă viziunea Alianței asupra manierei de abordare a raporturilor NATO cu Federația Rusă pe viitor.

Se știe că după dispariția URSS și până acum Alianța Nord-Atlantică a lucrat intens pentru crearea și consolidarea parteneriatului cu Federația Rusă, în special prin intermediul Consiliului NATO-Rusia, fundamentat pe Actul Fondator NATO-Rusia și pe Declarația de la Roma. Dar Federația Rusă a călcat în picioare angajamentele asumate, precum și dreptul internațional. Totuși Alianții n-au încetat să speră că parteneriatul între Alianța Nord-Atlantică și Federația Rusă este de valoare strategică dacă se bazează pe respectarea dreptului internațional. De aceea, NATO crede într-o relație de cooperare constructivă cu Federația Rusă, cuprinzând măsurile mutuale de sporire a încrederii și înțelegerii reciproce a poziției forțelor nucleare nonstrategice ale Alianței și Federației Ruse în Europa, bazată pe interese de securitate comune. Din nefericire, acum încă nu există condițiile necesare unei asemenea relații.

Ca urmare, decizia Alianților de a suspenda cooperarea civilă și militară între NATO și Federația Rusă este în continuare în vigoare, însă canalele politice de comunicare rămân deschise.

NATO nu a dorit și nu dorește nici în viitor o confruntare cu Federația Rusă, afirmând că nu reprezintă o amenințare pentru aceasta, dar nu se poate și nici nu va face compromisuri în privința principiilor care stau la temelia Alianței și a

securității UE și a Americii de Nord. Alianța nu este doar transparentă, ci și predictibilă și este determinată să demonstreze trăinicia și rezistența ei, așa cum a făcut-o întotdeauna. Relațiile NATO cu Federația Rusă depind de apariția schimbării constructive a acțiunilor Federației Ruse care să arate că aceasta respectă dreptul internațional, obligațiile și responsabilitățile sale internaționale.

Dar Rusia nu respectă Carta Organizației Națiunilor Unite și dreptul internațional, nici față de alte state. Astfel, Federația Rusă are un comportament ostil față de Republica Moldova și Georgia prin violarea angajamentelor fundamentale de securitate europeană (în special cele asumate prin Actul Final de la Helsinki), prin neimplementarea TFC³ în Europa și prin folosirea instrumentelor militare și a altora în scopul amestecului în afacerile interne ale statelor vecine.

Comportamentul necorespunzător, chiar agresiv, al Rusiei reprezintă o gravă amenințare a ordinii internaționale, care se bazează pe dreptul internațional; și a securității euroatlantice. Toate aceste inadvertențe și amenințări au efecte pe termen mediu și lung asupra securității în regiunea extinsă a Mării Negre și asupra securității euroatlantice întrucât acțiunile recente ale Federației Ruse contravin flagrant principiilor care stau la temelia mecanismelor de creștere a încrederii în Marea Neagră. În consecință, Aliații vor sprijini: eforturile statelor riverane Mării Negre pentru asigurarea securității în această regiune; acțiunile OSCE, care trebuie să aibă acces liber la toate regiunile Ucrainei în scopul îndeplinirii nestânjenite a mandatului.

De asemenea, NATO sprijină decizia Uniunii Europene privind inițierea unei misiuni sub egida PSAC⁴ în scopul sprijinirii Ucrainei pentru reforma sectorului civil (inclusiv în domeniile: poliție și statul de drept).

Aliații recunosc dreptul Ucrainei în restabilirea păcii, ordinii și apărarea propriului popor și a teritoriului său, precum și a forțelor sale armate care, trebuie să exercite maximă reținere în operațiile militare pentru a evita producerea unor victime în rândul civililor din zonă. Șefii de state și de guverne NATO au adoptat o declarație comună cu președintele Ucrainei și au hotărât să sprijine Ucraina și Programul Național Anual al acesteia în cadrul Parteneriatului Aliat Distinctiv. Toți aceștia sprijină reforma sectoarelor de securitate și apărare ale Ucrainei în scopul asigurării unei interoperabilități mai mari între forțele Ucrainei și cele ale NATO.

NATO sprijină, totodată, inițiativa cu privire la Consolidarea Interoperabilității cu statele partenere ale Alianței Nord-Atlantice.

Mulți parteneri ai NATO din Europa estică sunt îngrijorați și preocupați în mod legitim de ocuparea abuzivă, nelegitimă de către Rusia a Crimeei și de intervenția militară brutală în estul Ucrainei. NATO va sprijini și în continuare

³ TFC – *Tratatul privind Forțele Convenționale.*

⁴ PSAC – *Politica de Securitate și Apărare Comună a UE.*

dreptul partenerilor de a lua decizii independente și suverane, fără presiuni externe, precum și integritatea teritorială, independența și suveranitatea Republicii Moldova, Georgiei, Armeniei și Azerbaidjanului.

În acest sens, Aliații sprijină soluționarea pașnică a conflictelor din Caucazul de Sud și din Republica Moldova, cu respectarea principiilor și normelor de drept internațional, a Cartei Organizației Națiunilor Unite și Actului Final de la Helsinki și cer tuturor părților să depună eforturi constructive și să dea dovadă de voință politică pentru soluționarea în mod pașnic a conflictelor în cadrul formatelor stabilite de negociere.

Securitatea euroatlantică și securitatea internațională sunt grav amenințate și în Orientul Mijlociu și Africa de Nord. NATO va sprijini în continuare lupta popoarelor pentru pace, securitate, democrație, justiție și prosperitate.

O gravă amenințare la adresa securității o reprezintă așa-zisul „Stat Islamic” în Irak și Levant (Siria), sau prescurtat ISIL, în special la adresa popoarelor irakian și sirian. NATO condamnă atacurile barbare/scelerate ale ISIL împotriva populației civile și a unor grupuri etnice și religioase.

NATO s-a angajat să sprijine parteneriatul NATO-Irak pentru a ajuta Irakul să-și creeze unele forțe de securitate mai eficiente. Aliații condamnă, de asemenea, acțiunile violente ale regimului Assad împotriva poporului sirian și cer guvernului sirian să respecte Rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU și să se angajeze într-o tranziție politică conform Comunicatului de la Geneva din 30 iunie 2012.

Prezența ISIL în Irak și în Siria reprezintă o gravă amenințare la adresa securității regionale. Pentru contracararea acestei amenințări comunitatea internațională trebuie să acționeze în mod coordonat.

NATO va continua să mențină în Afganistan o prezență a Aliaților și după încheierea ISAF (în decembrie 2014) pentru instruirea, consilierea și sprijinul ANSF⁵ prin intermediul misiunii Resolute Support și prin susținerea financiară a ANSF.

NATO este o sursă principală a securității în spațiul euroatlantic și în întreaga lume. Aliații reprezintă state democratice puternic unite prin prevederile Tratatului de la Washington și principiile Cartei Organizației Națiunilor Unite. NATO se bazează pe solidaritatea Aliată și indivizibilitatea securității, pe apărarea colectivă, fiind un forum democratic pentru consultații și decizii de securitate ale Aliaților, pentru protecția și apărarea teritoriilor și cetățenilor săi, conform prevederilor art. 5 al Tratatului, împotriva oricărui atac.

În consecință, potrivit Declarației lor, șefii de state și guverne NATO s-au angajat să întărească legătura transatlantică și să asigure atât resursele și capabilitățile, cât și voința politică în scopul asigurării condițiilor Alianței Nord-

---

⁵ ANSF – Forțele Naționale Afgane de Securitate.

Atlantice pentru a fi gata oricând să facă față oricărei amenințări și oricărui atac. Aceștia s-au angajat să îndeplinească cele trei sarcini esențiale ale Conceptului Strategic NATO (apărare colectivă, managementul crizelor și securitate prin cooperare).

Summitul din Țara Galilor a aprobat Planul de acțiune al NATO în scopul creșterii nivelului de reacție și răspunderii rapide și ferme la noile provocări de securitate. Planul conține un ansamblu curent de măsuri care să răspundă noilor schimbări ale mediului de securitate din apropierea NATO, dar și celor mai îndepărtate, precum și provocărilor Federației Ruse și „implicațiilor strategice ale acestora”⁶. El răspunde, de asemenea, riscurilor, pericolelor și amenințărilor din vecinătatea sudică a Alianței, dar și din Africa de Nord și Orientul Mijlociu. Aceasta întărește atât apărarea colectivă a Alianței, cât și capacitatea NATO de management al crizelor. Acest Plan are ca obiectiv să mențină OTAN (NATO) puternică, foarte bine pregătită, reactivă și capabilă să dea o ripostă hotărâtă tuturor provocărilor de azi și de mâine. Elementele componente ale planului cuprind și acele măsuri ce răspund cerințelor permanente de asigurare a NATO, precum și adaptării militare strategice a Organizației.

Printre măsurile de asigurare menționăm: prezența și activitatea militară permanentă aeriană, terestră și maritimă în vecinătatea estică a NATO pe bază de rotație. Acestea vor constitui cerințele esențiale nu numai pentru asigurare, ci și pentru descurajare, fiind flexibile și măsurabile din punct de vedere al răspunsului la situația securității în evoluție.

Măsurile de adaptare asigură Alianța pentru a putea răspunde ferm tuturor provocărilor de securitate ce pot să apară. De asemenea se va mări capacitatea de răspuns a NRF⁷ (Forței de Răspuns a NATO) pe baza dezvoltării unor forțe capabile de acțiune rapidă și de răspuns la orice provocări și amenințări. În cadrul acestei forțe se va înființa o Grupare Multinațională de Forțe cu un Nivel de Reacție Foarte Ridicat (VHRJTF), care reprezintă o nouă forță comună a NATO ce va putea fi dislocată în doar câteva zile și va răspunde amenințărilor și pericolelor de la periferia teritoriului Alianței. Forța va conține o componentă terestră în care vor fi incluse forțe aeriene, maritime și operațiuni speciale.

Nivelul de reacție al VHRJTF se va testa prin exerciții ce se vor efectua la notificări în timp foarte scurt. NATO va trimite elemente adecvate de comandă și control pe teritoriile Alianței din extremitatea de Est, precum și unele forțe necesare. În caz de necesitate Alianții de la periferia NATO vor fi întăriți pentru descurajare și apărare colectivă.

Alianții s-au angajat să sporească capacitatea NATO de întărire rapidă și eficientă a Alianțelor respectivi „prin pregătirea infrastructurii, prepoziționarea

⁶ Declarația Summitului din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord Atlantic din Țara Galilor, 4-5 septembrie 2014, p. 1.

⁷ NRF – Forța de Reacție Rapidă a NATO.

echipamentelor și mijloacelor de aprovizionare și desemnarea bazelor specifice”⁸, în special prin sprijinul națiunii gazdă. Aliații se vor asigura, de asemenea, că forțele NATO își mențin un nivel de reacție adecvat și coerența necesară desfășurării întregii game de misiuni aliate, în special descurajarea agresiunii împotriva aliaților și capacitatea de a apăra întregul teritoriu aliat.

Șefii de state și guverne NATO s-au angajat să mențină robustă și suplă structura de comandă NATO și aptă să asigure eficiența elementelor de comandă și control împotriva amenințărilor simultane. Totodată se vor lua măsuri pentru creșterea nivelului de reacție și capacităților Cartierului General al Corpului Multinațional N-E.

Inițiativa Forțelor Conectate (CFI) este utilă pentru realizarea coerenței tuturor elementelor de instruire/exercițiu din Planul de acțiune al Alianței în scopul creșterii nivelului de reacție.

Șefii de state și guverne NATO vor lua măsuri ca Alianța să fie capabilă să contracareze eficient amenințările războiului hibrid prin acțiuni militare, paramilitare și civile (deschise și subacoperite, printr-o arhitectură înalt integrată, ceea ce include dezvoltarea comunicărilor strategice, elaborarea scenariilor pentru războiul hibrid și consolidarea coordonării între Alianță și alte organisme).

Aliații vor înființa Centrul de Excelență pentru Comunicare Strategică al NATO, în Letonia.

Șefii de state și guverne NATO au decis ca Aliații care au alocat mai puțin de 2% din PIB pentru bugetul apărării să stopeze orice micșorare a acestui procent și să sporească acest buget pe măsură ce PIB-ul crește pentru a ajunge la valoarea de 2% într-un interval de maxim un deceniu în vederea realizării capacităților țintă NATO. Aliații care cheltuiesc sub 20% din bugetele apărării pentru echipamente militare majore noi trebuie ca, într-un deceniu, să ajungă la investiții de minim 20% din totalul cheltuielilor pentru apărare.

Concluzii

În ultimele luni ale anului 2014, omenirea a asistat la cea mai periculoasă criză dintre NATO și Rusia (dar, totodată, și dintre Uniunea Europeană și Rusia) concretizată cu cea mai mare confruntare politico-militară dintre SUA și Federația Rusă din ultimele decenii (de la criza rachetelor din Cuba din anul 1962 și până azi). Urmările acestei crize s-ar putea finaliza chiar și cu o confruntare militară între NATO și Rusia, ceea ce ar putea depăși intensitatea Războiului Rece precedent. Declarația Summitului NATO din Țara Galilor conține o condamnare a Rusiei pentru agresiunea Ucrainei și anexarea Crimeei, pentru nerespectarea

---

⁸ Declarația Summitului din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord Atlantic din Țara Galilor, 4-5 septembrie 2014, p. 2.

dreptului internațional și a principiilor Cartei ONU, pentru nerespectarea independenței și suveranității Republicii Moldova și a Georgiei, pentru violarea angajamentelor și pentru alte acțiuni inacceptabile ale Rusiei care reprezintă o amenințare la adresa securității internaționale.

Efortul Rusiei pentru reînarmare și recucerirea unor teritorii din estul Ucrainei, anexarea Crimeei și acțiunile în forță sunt încercări de reechilibrare a puterilor între SUA și Rusia. Rusia și-a consolidat aliniamentul strategic avansat și a cucerit un cap de pod geopolitic în Ucraina și Republica Moldova.

BIBLIOGRAFIE

Declarația Summitului din Țara Galilor publicată de șefii de state și de guverne participanți la reuniunea Consiliului Atlanticului de Nord ținută în Țara Galilor la 4 și 5 septembrie 2014, http://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_112964.htm?selectedLocale=fr

Declarația finală a Summitului NATO din Țara Galilor din 4-5 septembrie 2014.

GRUNDERBEEK Van Pierre, *La Russie, l'Ukraine, la Crimée et la bague de fiançailles*, <http://www.mondialisation.ca/la-russie-lukraine-la-crimée-et-la-bague-de-fiançailles/5415269>, accesat la 28 noiembrie 2014.

MEARSHEIMER John, *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault*, <http://www.foreignaffairs.com/articles/141769/john-j-mearsheimer/why-the-ukraine-crisis-is-the-west-s-fault>

CÂTEVA CONCLUZII REZULTATE DIN LUCRĂRILE SUMMITULUI NATO DIN SEPTEMBRIE 2014

NATO SUMMIT IN SEPTEMBER 2014 – CONCLUSIONS

General (r) prof. univ. dr. Mihai ILIESCU

Rezumat: Marea Britanie a fost gazda Summitului NATO al șefilor de state și de guverne, care s-a desfășurat în Newport, Țara Galilor, pe 4 și 5 septembrie 2014. Cei 28 de lideri au ținut două sesiuni ale Consiliului Nord-Atlantic. Rusia a finalizat anexarea Crimeei, dar sancțiunile Uniunii Europene și ale NATO au fost graduale și moderate. În acest articol sunt prezentate câteva concluzii din lucrările Summitului NATO.

Cuvinte-cheie: Summitul NATO; șefii de state și guverne; Consiliul Nord-Atlantic; concluzii; declarație; securitate.

Abstract: The UK has hosted the NATO Summit of Heads of State and Government in Newport, Wales, on 4-5 septembrie 2014. The 28 leaders have hold two sessions of the North Atlantic Council. Russia has finalized the annexation of Crimea, but EU and NATO sanctions have been gradual and moderate. In the papers are presented some conclusions on NATO Summit.

Keywords: NATO Summit; Heads of State and Government; North-Atlantic Council; conclusions; statement/declaration; security.

Summitul NATO, care a avut loc în Newport UK, s-a desfășurat într-un moment dificil pentru securitatea Uniunii Europene, cu consecințe grave pentru pacea și securitatea euroatlantică și a lumii întregi, ca urmare a agresiunii Federației Ruse împotriva Ucrainei și acutizării instabilității din Orientul Mijlociu și din Africa de Nord. Șefii de state și de guverne din țările membre ale Alianței Nord-Atlantice au transmis un mesaj ferm de unitate a statelor euroatlantice prin Declarația¹ adoptată în unanimitate de aceștia, în cadrul reuniunii Consiliului Nord-Atlantic, și s-au angajat să asigure capacitățile, resursele și voința politică pentru a face față oricărei provocări. Mesajul subliniază faptul că

---

¹ Declarația Summitului din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlanticului din Țara Galilor – 4-5 septembrie 2014.

NATO are o mare responsabilitate de protejare și apărare a teritoriilor și cetățenilor euroatlantici împotriva oricărui atac, conform prevederilor art. 5 al Tratatului NATO de la Washington. Șefii de state și de guvern au reiterat angajamentul lor față de acest Tratat și de principiile cartei ONU, precum și față de îndeplinirea sarcinilor de bază cuprinse în conceptul strategic (apărare colectivă, managementul crizelor și securitate prin cooperare). În spiritul solidarității și coeziunii aliate și a indivizibilității securității, Alianța Nord-Atlantică continuă să fie acel format transatlantic ce are ca obiectiv apărarea colectivă solidă și organismul democratic pentru consultări și decizii de securitate colectivă.

În Declarația de la Summitul NATO din 4-5 septembrie 2014 despre legătura transatlantică, structurată pe 113 paragrafe, se evidențiază că Alianța „leagă America de Nord și Europa în apărarea securității, prosperității și valorilor comune” ceea ce garantează securitatea aliaților prin apărarea colectivă. Prin aceasta se întărește securitatea în UE și se promovează mai departe stabilitatea pe baza gestionării crizelor și a securității prin cooperare „cu ajutorul setului său unic de parteneriate”. Aliații vor acționa și pe viitor împreună în scopul apărării libertății și valorilor comune de libertate a individului și de apărare a drepturilor omului, a democrației și statului de drept.

În anul 1990, în cadrul Summitului de la Londra s-au stabilit măsurile de adaptare a NATO la un nou mediu de securitate. Dar astăzi, viziunea aliaților despre „o Europă întreagă, liberă și în pace” se confruntă cu multiple provocări. Crizele actuale sunt grave și „afectează securitatea și stabilitatea de la estul și sudul frontierelor NATO”, care includ anexarea ilegală a Crimeei de către Federația Rusă și agresiunile săvârșite în continuare de aceasta pe teritoriul Ucrainei, dar și extinderea „violentei și extremismului în Africa de Nord și Orientul Mijlociu”.

Deciziile adoptate la Summitul NATO din Țara Galilor (Newport) au scopul de a pregăti Alianța Nord-Atlantică pentru viitor. În consecință, s-a elaborat și adoptat Planul de acțiune NATO în scopul creșterii nivelului de reacție pentru ridicarea capacității de pregătire operațională și de reacție a Alianței.

Planul conține măsurile necesare să răspundă schimbărilor din mediul de securitate nu numai de la granițele NATO, ci și celor care vin de mai departe și care reprezintă o preocupare pentru toți Aliații. Acest plan are un pachet coerent de măsuri care răspund provocărilor Federației Ruse și implicațiilor strategice ale acestor provocări, precum și riscurilor și amenințărilor din vecinătatea sudică a NATO, din Orientul Mijlociu, dar și din Nordul Africii. El întărește apărarea colectivă a Alianței, capacitatea acesteia de management al crizelor de tot felul și contribuie la menținerea ei în calitate de Organizație (OTAN), puternică, pregătită, robustă și reactivă, capabilă să răspundă provocărilor curente și viitoare, de oriunde vor apărea.

În plan există unele măsuri care au în vedere necesitățile permanente de asigurare a Alianților, dar și celor ale adaptării militare strategice a NATO. Măsurile cuprind toate componentele referitoare la prezența și acțiunile militare continue (aeriene, terestre și maritime) la marginea estică a NATO pe bază rațională, pentru a furniza necesitățile principale în scopul asigurării și descurajării, fiind nu numai flexibile, ci și măsurabile pentru a răspunde „la situația de securitate în evoluție”.

Măsurile de adaptare conțin toate elementele pentru asigurarea NATO cu tot ceea ce este necesar ca să poată răspunde oportun tuturor provocărilor de securitate. Aliații vor asigura creșterea suficientă a capacității de răspuns a NRF (Forței de Răspuns a NATO) pe baza realizării unor pachete de forțe capabile de acțiuni rapide, gata să răspundă la amenințările și provocările potențiale. În cadrul acestei Forțe, Alianța va realiza o Grupare Multinațională de Forțe cu Nivel de Reacție Foarte Ridicat (VHRJTF), care reprezintă o nouă forță comună aliată ce poate fi dislocată în câteva zile, în special la periferia teritoriului Nord-Atlantic. Noua forță are o componentă terestră cu forțe aeriene, maritime și de operațiuni speciale disponibile. Tratarea nivelului de reacție a elementelor VHRJTF se va face prin exerciții derulate la notificări în timp scurt.

Astfel, dacă „securitatea oricăruia dintre aliați va fi amenințată aceștia vor acționa împreună și într-o manieră decisivă, așa cum prevede art. 5 din Tratatul de la Washington”².

NATO va asigura și o structură adecvată de comandă și control în teren pe teritoriile aliaților estici în orice moment. În caz de necesitate se vor întări aliații de la periferia NATO pentru descurajare și apărare colectivă. Acești aliați vor fi întăriți rapid și eficient „prin pregătirea infrastructurii, prepoziționarea echipamentelor și mijloacelor de aprovizionare și desemnarea bazelor specifice” și altele, punându-se accentul pe sprijinul națiunii gazdă. Aliații vor asigura nivelul de reacție adecvat și coerența necesară în scopul desfășurării întregii palete de misiuni NATO.

Pentru descurajarea agresiunii împotriva aliaților se vor întări Forțele Navale Permanente astfel încât să existe o informare situațională maritimă optimă și să se deruleze întregul spectru de operațiuni maritime convenționale.

NATO dispune de cele mai experimentate, mai capabile și mai interoperabile forțe din istoria Alianței, va consolida toate capacitățile mijloacelor de care are nevoie și va continua să investească „în forțe armate moderne și dislocabile, care să poată opera în mod eficient împreună și la un nivel înalt de reacție pentru îndeplinirea misiunilor NATO”³. În acest scop aliații vor spori

---

² http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112985.htm?selectedLocale=en

³ *Idem.*

cheltuielile de apărare „pe măsură ce PIB-ul crește” și vor „direcționa bugetele de apărare cât mai eficace și eficient cu putință”⁴ (directiva NATO prevede cheltuirea a 2% din PIB pentru apărare și îndeplinirea cerințelor prioritare ale Alianței în domeniul capabilităților). În acest context se vor consolida legăturile Transatlantice și securitatea tuturor aliaților și se „va asigura o repartizare mai echitabilă și mai echilibrată a costurilor și responsabilităților”.

Securitatea și apărarea NATO depind nu numai de volumul cheltuielilor, ci și de modalitatea în care se cheltuiesc banii. Aliații ar trebui să demonstreze voința politică de asigurare a capabilităților necesare prin investiții sporite și de dislocare a acelor forțe de care este nevoie. De asemenea, pentru asigurarea capabilităților necesare este nevoie de o industrie de apărare a NATO, de o industrie de apărare suficient de puternică în UE și de o cooperare eficientă între industriile de apărare din UE și America de Nord pentru că acțiunile UE și cele ale NATO, de întărire a capabilităților de apărare, sunt evident complementare.

Aliații care au alocat cel puțin 2% din PIB pentru apărare trebuie să continue în acest mod, la fel ca și cei care cheltuiesc mai mult de 20% din bugetele de apărare pentru echipamente de importanță majoră (inclusiv pentru cercetare și dezvoltare).

Aliații care cheltuiesc pentru apărare mai puțin de 2% din PIB (este și cazul României ale cărei cheltuieli pentru apărare sunt sub acest nivel) vor opri orice reduceri ale cheltuielilor pentru apărare, vor spori aceste cheltuieli odată cu creșterea PIB și vor asigura valoarea de 2% într-o perioadă de un deceniu în scopul de a realiza capabilitățile țintă NATO și de a înlătura lipsurile NATO din sfera capabilităților.

În aceeași perioadă de timp, aliații care au alocat pentru echipamente militare noi de importanță majoră (inclusiv pentru cercetare și dezvoltare) mai puțin de 20% din bugetele apărării, vor trebui să-și crească valoarea investițiilor anuale până la 20% sau chiar mai mult din cheltuielile de apărare.

Toate țările aliate trebuie să acționeze pentru ca forțele lor (terestre, aeriene și maritime) să îndeplinească obiectivele directoare stabilite de NATO în ceea ce privește capacitatea de dislocare și sustenabilitate, astfel încât forțele lor armate să poată opera împreună prin implementarea standardelor și doctrinelor NATO.

Șefii de state și de guverne NATO susțin „menținerea unei strânse cooperări și complementarități între UE și Alianța Nord-Atlantică, întrucât o apărare europeană mai puternică va contribui la un NATO mai puternic”. Aceștia au declarat că vor promova „o mai mare cooperare industrială în domeniul apărării în Europa și de partea cealaltă a Atlanticului”⁵.

⁴ *Idem.*

⁵ *Idem.*

Toți aliații vor acționa pentru ca NATO (Organizația) să fie capabilă să răspundă eficient amenințărilor războiului hibrid, prin folosirea unui spectru larg de măsuri atât militare și paramilitare, cât și civile, „într-o arhitectură cu un grad mare de integrare”. Pentru a răspunde eficient amenințărilor războiului hibrid, Alianța trebuie să dispună de: instrumentele și procedurile specifice de descurajare, comunicări strategice, scenarii de exerciții pentru războiul hibrid. În plus este necesară întărirea coordonării între NATO și diferite organizații pentru îmbunătățirea schimbului de informații și procesului consultării politice, dar și de coordonare internă. De asemenea, se va înființa un Centru de Excelență pentru Comunicarea Strategică al NATO în Letonia.

Rețeaua de parteneriate NATO „este de cea mai mare importanță pentru stabilitatea și securitatea” aliată comună și pentru maniera în care Aliații își promovează valorile.

În Declarația Summitului din Țara Galilor se specifică necesitatea de a se continua „consolidarea cooperării cu partenerii” și de a menține „deschisă ușa Alianței”.

Șefii de state și guverne NATO și-au reafirmat „angajamentul continuu și ferm” de apărare a cetățenilor, teritoriului, suveranității și valorilor comune ale aliaților din Europa și America de Nord și de „a răspunde provocărilor și amenințărilor de oriunde ar veni acestea” în conformitate cu principiile Cartei ONU și ale Actului Final de La Helsinki.

În acest scop, statele aliate vor analiza în fiecare an progresele ce se realizează la nivel național, fapt ce va fi dezbătut în cadrul viitoarelor reuniuni ale miniștrilor apărării și va fi analizat în viitoarele summituri NATO de către șefii de state și de guverne. Aceștia au declarat la Summitul din septembrie 2014 că cer Federației Ruse să stopeze și să retragă trupele din interiorul Ucrainei și de la granițele acesteia întrucât violarea suveranității și integrității teritoriale a acestei țări reprezintă o gravă încălcare a dreptului internațional și o amenințare la adresa securității euroatlantice. Șefii de state și de guverne NATO nu recunosc și nici nu vor recunoaște anexarea ilegală și ilegală a Crimeei de către Federația Rusă. Aceștia cer Rusiei să respecte dreptul internațional și obligațiile, precum și responsabilitățile ei internaționale, să înceteze ocuparea ilegală a Peninsulei Crimeea, să pună capăt acțiunilor agresive împotriva statului ucrainean, să stopeze furnizarea armamentului, echipamentelor, oamenilor și banilor peste granița comună, dintre Rusia și Ucraina, către separatiștii ucrainieni proruși și să-și retragă trupele. De asemenea, Federația Rusă ar trebui să-și folosească influența pe care o are asupra separatiștilor în scopul de-escaladării crizei militare și să facă pași spre găsirea și punerea în aplicare a unei soluții politice și diplomatice cu respectarea suveranității, integrității teritoriale și frontierelor Ucrainei recunoscute internațional.

Șefii de state și de guverne NATO își exprimă îngrijorarea că violențele și insecuritatea provocate de Federația Rusă în regiune, dar și de către separatiștii

sprijiniți de aceasta, determină înrăutățirea situației umanitare și provoacă distrugerii materiale în estul Ucrainei. Aceștia sunt îngrijorați, de asemenea, că tătarii din Crimeea și alți membri ai etniilor din peninsulă sunt discriminați. În consecință, ei cer Federației Ruse să ia măsuri necesare în vederea asigurării siguranței, drepturilor și libertăților pentru toți cetățenii cu domiciliul în peninsula Crimeea. Din cauza violențelor și insecurității a fost doborât avionul de pasageri Malaysia Airlines MH 17, pe data de 17 iulie 2014.

Șefii de state și de guverne aliate reamintesc Rusiei Rezoluția nr. 2166 a Consiliului de Securitate al ONU solicitând tuturor statelor și actorilor din regiunea respectivă să asigure imediat accesul sigur și fără restricții la locul prăbușirii avionului de linie pentru a se putea relua investigațiile și a se repatria rămășițele victimelor și a tuturor bunurilor ce au aparținut acestora.

Toți șefii de state și de guverne din Organizația Nord-Atlantică și-au exprimat aceeași îngrijorare asupra: modalității repetate în care Federația Rusă nu a respectat nici dreptul internațional, nici Carta Națiunilor Unite, comportamentului abuziv și agresiv față de Republica Moldova și Georgia, violării acelor angajamente și celor fundamentale de securitate europeană (chiar și cele prevăzute în Actul Final de la Helsinki), neimplementării Tratatului privind Forțele Convenționale în Europa și recurgerii la forța armată în scopul amenințării și forțării vecinilor să se supună voinței Rusiei. Toate acestea reprezintă o gravă amenințare la adresa ordinii internaționale (care se bazează pe anumite reguli) și securității UE și euroatlantice.

Acțiunile Federației Ruse sunt îndreptate împotriva principiilor ce constituie fundamentul mecanismelor de creștere a încrederii partenerilor în Marea Neagră. De aceea, șefii de state și de guverne aliate vor continua să sprijine eforturile statelor riverane Mării Negre în plan regional pentru asigurarea securității și stabilității.

Pe tot timpul în care Federația Rusă va continua intervenția militară, înarmarea separatiștilor și alimentarea instabilității în Ucraina, NATO va sprijini toate sancțiunile ce sunt impuse de UE și G7, deoarece acestea constituie una din componentele esențiale ale voinței comunității internaționale pentru a da o ripostă hotărâtă conduitei agresive a Federației Ruse, a o obliga să de-escaladeze criza și să aplice o soluție politico-diplomatică. În acest sens, câteva state aliate – SUA, Norvegia și Canada – au luat unele măsuri în consonanță cu deciziile UE privind: limitarea acceselor la piețele de capital a băncilor din Rusia, restricționarea comerțului rusesc de armament, stabilirea restricțiilor de export a produselor rusești cu dublă utilizare, inclusiv militară și limitarea accesului Federației Ruse la unele tehnologii din sfera energetică și de apărare.

Șefii de state și de guverne NATO au purtat o discuție strategică asupra acțiunilor și activităților recente și vor continua această discuție cu privire la

securitatea euroatlantică și comportarea Rusiei. Discuția respectivă reprezintă, de fapt, fundamentul viziunii Alianței cu privire la modalitatea de analiză strategică și de securitate, precum și la mecanismele ce se referă la viitorul raporturilor NATO cu Federația Rusă.

Deși NATO a acționat mereu, timp de peste două decenii, în scopul edificării și consolidării parteneriatului strategic cu Federația Rusă, în special prin intermediul mecanismului Consiliului NATO-Rusia, în baza actului Fondator NATO-Rusia și Declarației de la Roma, Federația Rusă a încălcat angajamentele luate, precum și dreptul internațional. Cu toate că Rusia a înșelat încrederea aliaților în buna cooperare NATO-Rusia, deciziile NATO luate la Summitul din Țara Galilor (UK) scot în evidență respectul aliaților pentru o arhitectură euroatlantică de securitate bazată exclusiv pe norme.

Șefii de state și de guverne NATO cred în continuare că parteneriatul NATO-Rusia fundamentat pe respectarea dreptului internațional este de valoare strategică și își doresc „o relație de cooperare constructivă cu Rusia, incluzând măsuri reciproce de creștere a încrederii și transparenței și înțelegere reciprocă crescută a posturii forțelor nucleare nonstrategice ale NATO și Rusiei din Europa, bazată pe preocupări și interese de securitate comune, într-o Europă în care fiecare țară este liberă să își aleagă viitorul”⁶. Ca urmare, deși canalele politice de comunicare rămân în continuare deschise, hotărârea Alianței de suspendare a oricărei cooperări practice civilă și militară rămâne în vigoare.

NATO nu reprezintă o amenințare pentru Federația Rusă și nici nu vrea o confruntare cu aceasta, însă nu poate face nici un compromis cu privire la principiile care sunt la baza Alianței Nord-Atlantice și ale securității în UE și în America de Nord. Relațiile NATO-Rusia și aspirațiile Alianței de parteneriat cu aceasta depind în continuare de schimbările constructive ale acțiunilor Rusiei în sensul respectării dreptului internațional și a obligațiilor asumate, precum și responsabilităților internaționale ale Rusiei.

NATO sprijină cu fermitate suveranitatea, independența și integritatea teritorială ale Ucrainei (frontierele sale recunoscute internațional) care sunt esențiale pentru securitatea euroatlantică. De fapt și sprijinirea aproape unanimă a Rezoluției Adunării Generale a ONU nr. 68/262 cu privire la integritatea teritorială a Ucrainei evidențiază respingerea la nivel internațional a actului de anexare ilegală și ilegală a Crimeei de către Federația Rusă.

Șefii de state și de guverne aliate sunt de acord (salută) cu semnarea Acordului de Asociere a Ucrainei cu UE, la 27 iunie 2014, care scoate în evidență

---

⁶ Declarația Summitului din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlanticului din Țara Galilor – 4-5 septembrie 2014.

consolidarea democrației în acest stat european, precum și aspirația europeană a acestuia. Ei salută, de asemenea, Planul de Pace al președintelui Ucrainei și invită toate părțile angajate în conflict să ducă la îndeplinire toate angajamentele asumate și cheamă Federația Rusă să poarte un dialog constructiv cu Ucraina și să angajeze discuții diplomatice în vederea găsirii unei soluții politice sustenabile a conflictului în spiritul respectării suveranității, independenței și integrității teritoriale în cadrul frontierelor ucrainiene recunoscute internațional.

BIBLIOGRAFIE

Declarația Summitului din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlanticului din Țara Galilor – 4-5 septembrie 2014.

http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112985.htm?selectedLocale=en

<https://www.gov.uk/government/topical-events/nato-summit-wales-cymru-2014>

<http://www.nato.int/cps/en/natohq/110343.htm>

<http://www.dw.de/comentariu-bilan%C5%A3ul-summit-ului-nato/a-17905532>

<http://www.romania-actualitati.ro/summitul-nato-din-tara-galilor-4-5-septembrie-2014-66428>

<http://www.mae.ro/node/28465>

**IMPLICAREA ORGANIZAȚIEI ATLANTICULUI DE NORD
ÎN MANAGEMENTUL SITUAȚIILOR DE CRIZĂ DETERMINATE
DE COMBATEREA TERORISMULUI ȘI A CRIMEI ORGANIZATE**

**ORGANIZATION OF NATO INVOLVEMENT IN CRISIS
MANAGEMENT DETERMINED COMBATING THE TERRORISM
AND ORGANIZED CRIME**

General (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU*

Rezumat: Gilles de Kerchove responsabil al U.E pentru combaterea terorismului aprecia: „ori cooperăm, ori viitorul va fi sumbru”. Această sintetică apreciere este făcută după succesiunea atentatelor teroriste începând cu 11 septembrie 2001 – Soci 2014, dar și remarca lui Osama Bin Laden: „în toată istoria islamului nu există un singur exemplu de conviețuire pașnică între islam și necredincioși”.

Cuvinte-cheie: NATO; UE; Europol Terrorism; crimă organizată.

Abstract: Gilles de Kerchove: „or cooperation, or the future will be bleak.

This synthetic sequence assessment is made after the terrorist attacks since 11 September 2001 and Sochi 2014 and Osama Bin Laden's remark: "Islam throughout history there is not one example of peaceful coexistence between Islam and infidels".

Keywords: NATO; UE; Europol Terrorism; Organised Crime.

Societățile deschise, moderne, sunt mai ușor de penetrat, iar terorismul și haosul pot deveni o amenințare serioasă la adresa ordinii internaționale, dacă nu se iau măsurile corespunzătoare din instituțiile legale ale statelor în cauză. “O nouă ordine mondială s-ar putea să nu devină deloc o realitate, ci să rămână doar o aspirație, în special pentru cei ce trăiesc în noua ordine europeană.¹ De asemenea autorul mai aprecia că “ordinea postmodernă europeană se confruntă cu aceleași provocări ca și SUA, iar criminalitatea existentă în interiorul său are nevoie de lumea civilizată pentru a o prădui”².

---

* Prof. univ. dr., Universitatea Biotera, email: rector@bioterra.ro.

¹ Robert Cooper, *Destrămarea națiunilor. Ordine și haos în sec. XXI*, Editura Univers, 2007, București, p. 5.

² *Ibidem*, p. 104.

Cele două mari pericole la adresa suveranității statelor, a ordinii mondiale, menționate mai sus, respectiv terorismul și criminalitatea organizată, sunt favorizate și de alte schimbări importante care au avut loc în epoca modernă, fapt precizat de Elias Conetti, laureat al Premiului Nobel pentru Pace în 1960: *“o însingurare specifică existenței urbane, optime pentru manifestarea unor ideologii periculoase, idei nesănătoase, precum și o educație de masă care produce oameni slab educați, eliberați de fatalism, contribuie la instabilitate, o mass-media care are un rol crucial în acest proces, precum un dresor priceput”*³.

Aceste schimbări în psihologia oamenilor, precum și super tehnicizarea, bombele miniaturale, explozibili din plastic, cuplate la o ideologie periculoasă, determină pericolul deosebit al noilor generații de teroriști actuali și viitori. Aceștia sunt ruși fizic și moral de locurile lor de baștină. Le sunt consolidate identitățile și dorințele comune cu ceilalți, mass-media promovând urgent pe viitorii lideri teroriști. *“Dezordinile interne s-ar putea răspândi foarte ușor în regiuni întregi alimentate de mass-media, care nu cunosc frontiere, iar liderii politici ar putea fi puși cu spatele într-un colț retoric, periculos, idem cei care au la dispoziție, în orice moment, bombe atomice”*⁴.

Asistăm la noi forme de manifestare a terorismului și a crimei organizate, constând în schimbarea profilului făptuitorilor și a faptelor comise, acționarea în cadrul unor rețele foarte bine puse la punct, mai ales în ceea ce privește crima organizată. Asemenea fapte periculoase nu mai pot fi combătute cu strategiile și măsurile comune avute la dispoziție de forțele de ordine, serviciile de informații și justiție, deci se impune o nouă organizare a cooperării acestor forțe enumerate mai sus și, în plus, atragerea de partea acestora a opiniei publice, pe baza unui nou concept de abordare interioară.

În condițiile unei perioade de tranziție, schimbare și globalizare a societății informaționale apar noi forme de manifestare a criminalității organizate, violente, noi moduri de operare dintre cele mai sofisticate. Scopul atentatelor de la Madrid (2004) și Londra (2005) au fost de inducere a terorii, a groazei, a propagandei folosind mass-media pentru a influența factorul politic.

Țintele teroriștilor la Madrid și Londra au fost masa amorfă, așa zisele ținte moi și cât mai multe victime. Confuzia publică, învățămintele și lecțiile cheie în urma evenimentelor teroriste, din 11 septembrie 2001 în SUA, Londra (2005), Madrid (2004), Beslan (2004), Soci (2014) etc. au dus la:

- suplimentarea eforturilor de pregătire a forțelor care intervin la asemenea evenimente nedorite;

³ Robert D.Kaplan, *Răzbușarea geografiei*, Editura Litera, București, 2014(2012), p. 181.

⁴ *Ibidem*, pct.3, p. 182.

- instruirea comună a acestora;
- educarea publicului, inclusiv disciplină în utilizarea telefoanelor personale în cazuri de criză;
- celula de mass-media pentru informarea publicului;
- schimburi de informații permanente;
- rețele de comunicații rezistente;
- standarde lipsă și practici comune pe linia de reacție externă și internă;
- comandă unică;
- protecția libertăților cetățenești.

Dispariția lui Bin Laden nu a însemnat și dispariția Al Qaida, dimpotrivă, a se vedea apariția așa-zisului Stat Islamic din Orientul Mijlociu. Structurile de drept sunt slabe și nu fac față acțiunilor teroriste, cu posibilitățile limitate ale justiției naționale și internaționale.

Crima organizată a ajuns să controleze aproape totul, în toate formele ei de manifestare, informatică, cibernetică, financiară etc.

Trebuie avute în vedere și modificările survenite în lupta teroriștilor, cu rețele flexibile, adaptabile în acțiuni operative, cu forme noi de amenințare schimbate.

Siguranța statului nu este numai de competența unei singure instituții, fie ele de ordine publică, forțe armate, informații sau instanțe, ci presupune un efort colectiv, major, cu o abordare globală, la nivelul UE și ONU. Sunt vizate toate aspectele care țin de infrastructura critică: energia electrică, rețelele de apă, transporturi, centralele nucleare, comunicații, finanțe, asigurări, migrații ilegale, droguri etc., deci un potențial enorm de a produce pagube importante, majore pentru o țară sau grupuri de state.

Strategia de anticipare pentru combaterea terorismului și a crimei organizate trebuie să devină o prioritate națională. Deci combaterea terorismului și a criminalității devine o sarcină a întregii societăți, a cetățenilor, iar munca de prevenire revine pe primul plan.

Uniunea Europeană, conform strategiei de combatere în domeniu, a întreprins măsuri pentru combaterea terorismului și a crimei organizate și în teritoriile statelor de origine și tranzit din politicile de bună vecinătate, a instituției ofițerilor de legătură și alte inițiative europene cu instituții specializate precum EUROPOL, FRONTEX etc.

Concepția nouă de combatere presupune mereu o anticipare a dezvoltării viitoare a rețelelor teroriste și de crimă organizată, continuitate în intervenții etc. Referitor la terorismul islamic, se are în vedere:

- schimbarea profilului faptei;
- atentate pentru a cultiva groaza în populație;
- alegerea posibilelor ținte este nelimitată;

- schimbarea profilului făptuitorilor, membri analfabeți, dar și oameni pregătiți, cu o situație materială bună, emigranți de 2-3 generații în statele din Occident, aparent bine integrați în societățile moderne și din toate mediile;

- Al Qaida este o rețea nu sub formă obișnuită, piramidală, ca structurile militare, ci sunt locale, rezistente și foarte deschise;

- Al Qaida este în prezent organizată cu celule foarte deschise, în peste 70 de state și cu multe școli de pregătire.

Combaterea terorismului este o sarcină de durată care presupune: anihilarea teroriștilor prin investigații minuțioase, căutări multiple, cooperare națională și internațională, înlăturarea sau diminuarea cauzelor apariției continuității acestui fenomen, reducerea vulnerabilităților, evitarea finanțării teroriștilor și a crimei organizate, informații multiple, sprijinul populației, mijloace moderne, tehnologii caracteristice biometrice, amprente digitale, fotografiile irisului etc., toate pentru o mai bună identificare a persoanelor care au preocupări în domeniu.

Trebuie avut în vedere și împiedicarea recrutării de noi adepți din rândurile indivizilor care au emigrat în S.U.A, U.E. etc., de mai multe generații și care nu s-au integrat definitiv în aceste state, foști luptători din forțele armate ale statelor care au acționat în Afganistan, Irak, alte state unde și-au dezvoltat preocupările în acest domeniu și cunosc foarte bine metodele de intervenție. Aceștia devin cei mai periculoși, fiind chiar bine instruiți în acest domeniu al combaterii fenomenului. Combaterea imamilor itineranți care propovăduiesc pe lângă religia normală și atragerea de noi recruți și fonduri pentru Califatul mondial.

Declarația Summitului din Țara Galilor adoptată de șefi de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlantic, 04-05 septembrie 2014, prin cele 113 puncte apreciază pentru prima oară măsurile ce trebuie luate în combaterea acestor fenomene periculoase pentru societatea modernă, iar fenomenul terorist se va analiza ca punct distinct la fiecare instruire.

NATO din 1999 a decis că terorismul este o provocare în conceptul strategic, iar după 11 septembrie 2001 terorismul a devenit una din principalele sarcini de pe agenda sa de lucru, iar lupta antiteroristă s-a transformat într-una totală și eficientă. Conform art. 5, NATO sprijină S.U.A. în lupta antiteroristă în Afganistan și alte state, precum și în Marea Mediterană, Balcani. Evenimentele din 11 septembrie 2001 au demonstrat cum acțiunile teroriste au fost finanțate în Asia, organizate în Europa și îndeplinite în S.U.A. Complexitatea terorismului actual se bazează și pe :

- folosirea poștei electronice, a computerelor, a unor sume mari de bani și un număr mare de recruți.

Urmărind istoricul participării NATO la aceste intervenții apreciem cum a crescut forța sa de reacție după Summitul de la Praga, septembrie 2002, NATO adoptând un concept militar împotriva terorismului, de reacție oriunde și oricând.

Terorismul este un fenomen global și nu poate fi combătut decât printr-o organizare globală.

Ura față de Occident în general, ideea revenirii la epoca secolului VII, a Califatului mondial, a separației radicale între lumea islamică și restul lumii, numai este de actualitate și nici cele 2-3 „fatwa” date de Bin Laden împreună cu unii lideri religioși ultra radicali.

„Desigur, problema teroristă pusă pe seama religiei sau a culturii sunt greșite și au mari șanse de a înrăutăți situația⁵”.

Nici democrația de tip occidental nu va fi o soluție pe termen scurt la problemele terorismului. În centrul problemei teroriste există un nucleu tare, de fanatici neclintiți, înconjurați de simpatizanți apolitici. Necunoscute sunt: numărul jihadiștilor din nucleul dur; sursele de noi recruți și de finanțare; localizarea granițelor între moderați și susținători; imamii itineranți; școlile de pregătire.

Gilles de Kerchove responsabil al UE pentru combaterea terorismului aprecia: „ori cooperăm ori viitorul va fi sumbru”. Această sintetică apreciere este făcută după succesiunea atentatelor teroriste începând cu 11 septembrie 2001-Soci 2014, dar și remarca lui Osama Bin Laden: „în toată istoria islamului nu există un singur exemplu de conviețuire pașnică între islam și necredincioși”.

BIBLIOGRAFIE

COOPER Robert, *Destrămarea națiunilor. Ordine și haos în sec. XXI*, Editura Univers, București, 2007.

Declarația Summitului NATO din Țara Galilor adoptată de șefi de stat și guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlantic din Țara Galilor, 04-05 septembrie 2014.

FRIEDMAN George, *Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul XXI*, Editura Litera, București, 2009.

FUKUYAMA Francis, *America la răscruce*, Editura Antet, București, 2006.

KOGAN Robert, *Despre paradis și putere. America și Europa în noua ordine mondială*, Editura Antet, București, 2005.

---

⁵ Francis Fukuyama, *America la răscruce*, Editura Antet, București, 2006, p. 65.

SUMMITUL NATO ȘI REACTIVAREA PARADIGMELOR TRADIȚIONALE DE SECURITATE PE FONDUL INTENSIFICĂRII PROCESELOR DE GLOBALIZARE

NATO SUMMIT AND REACTIVATING TRADITIONAL SECURITY PARADIGMS ON THE BACKGROUND INTENSIFICATION OF GLOBALIZATION PROCESSES

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU*

Rezumat: Efectuarea de studii asupra mecanismelor strategiilor de securitate națională și internațională duce inevitabil la constatarea unei covârșitoare complexități, caracterizată prin dinamism și permanentă schimbare. De-a lungul istoriei, strategiile de securitate au evoluat atât la nivel doctrinar, cât și la nivelul configurării forței menite să impună o anumită stare de securitate, generată de opțiunile politice ale momentului, ceea ce face dificilă dorința de sistematizare și esențializare teoretică a fenomenelor. În ceea ce ne privește, considerăm că istoria strategiei de securitate națională și internațională se fundamentează pe trei paradigme importante ale strategiei de securitate, astfel: paradigma „singur împotriva tuturor”, paradigma „noi împotriva celorlalți” și paradigma „garantarea conviețuirii pașnice pe baza principiilor general acceptate”.

Cuvinte-cheie: paradigma; strategia securității; securitate națională; securitate zonală; relații internaționale; interese naționale; interese globale; activități militare.

Abstract: Accomplishing the studies upon the international and national techniques of security strategies inevitable guides to an ascertained fact of a high complexity described by dinamism and a continuous change. Over the history the security strategies have developed in doctrinary level and also in a configuration of forces aiming to impose a certain security state that are generated by the political aspects of the moment, this fact making difficult the need to systematize and to show the importance of the theoretic phenomenon. In our case we consider that the history of national and international security strategies is based on 3 important patterns: „alone against all”, „us against the others” and „guaranteeing the peaceful companionship on the base of general principles accepted”.

Keywords: paradigm; strategy of security; national security; security zone; international relations; national interests; world interests; military activities.

* Membru al AOȘR, Secția de științe militare; Universitatea Artifex, București; tel.: 0722 626 244

1. Aspecte generale

Războiul Rece s-a încheiat cu victoria declarată a Occidentului. URSS s-a destrămat și, în mod logic, Tratatul de la Varșovia, care cuprindea armatele fostelor țări socialiste, s-a desființat într-o atmosferă de mulțumire generală.

NATO, ca sistem colectiv de apărare, format din țări declarate ca apărătoare a democrației internaționale, nu a urmat procesele similare Tratatului de la Varșovia, ci dimpotrivă, a deschis larg porțile pentru inițierea și consolidarea de noi parteneriate. Ca atare, la 1 ianuarie 2009, NATO era compus din 28 de state, care au convenit să prelungească principiul conform căruia *„un atac armat împotriva uneia sau a mai multora dintre ele în Europa sau în America de Nord va fi considerat ca un atac împotriva tuturor și, în consecință, dacă se va produce un asemenea atac armat, fiecare dintre ele, exercitând dreptul său individual sau colectiv la autoapărare, recunoscut de articolul 51 al Cartei Națiunilor Unite, va da asistență părții sau părților atacate, prin luarea în consecință, individual și concertat cu celelalte părți, a acelor măsuri ce vor fi considerate necesare, inclusiv folosirea forței armate, pentru a restaura și a menține securitatea zonei Nord-Atlantice.”* Această frază s-a referit la început la cazul în care URSS ar fi lansat un atac împotriva aliaților europeni, iar SUA ar fi trebuit să trateze Uniunea Sovietică ca și cum ar fi fost atacată ea însăși. Totuși, temuta invazie sovietică din Europa nu a mai venit. În schimb, fraza a fost folosită, pentru prima dată în istoria Tratatului, la 12 septembrie 2001, drept răspuns la Atentatele din 11 septembrie 2001. De data aceasta dușmanul comun a primit numele generic de terorism.

Summitul NATO de la București a avut loc pe fundalul consacării victoriei Vestului asupra Estului, granițele de est ale NATO ocupând un aliniament format din Țările Baltice, Polonia, România și Bulgaria, foarte aproape de a fi invitate să devină membre ale acestui tratat găsindu-se Ucraina și Georgia. Cu alte cuvinte, era mai mult decât evident că, partea declarată învingătoare și-a extins zona de influență exclusivă cu mult în teritoriul controlat până cu puțini ani în urmă de Rusia. În legătură cu procesul de aderare a Ucrainei și Georgiei, de data aceasta, Rusia s-a opus cu vehemență. S-au făcut promisiuni, iar Rusia a atenționat și amenințat. Și foștii dușmani ai NATO, și analiștii neutri au văzut în lărgirea NATO un proces de cuprindere în sfera de influență a SUA și partenerilor săi tradiționali de noi teritorii, de noi țări care se lepădau de Satana și căutau garanții de securitate dinspre partea câștigătoare a Războiului Rece. Un proces specific democrației, libertății și independenței țărilor, dar cu evidentă binecuvântare occidentală.

În acest context, procesele pro-europene din cele două țări din imediata apropiere a Rusiei s-au adâncit, dar s-au radicalizat și contramăsurile rusești. Georgia a suportat o umilitoare intervenție militară rusească, la care Occidentul a rămas fără replică, iar Ucraina cunoaște un război de fragmentare teritorială, cu o

contribuție rusească fătășă, la care Occidentul este luat, de asemenea, prin surprindere. Pe un asemenea fundal tensionat, a avut loc, în perioada 4-6 septembrie, Summitul NATO din Țara Galilor, din a cărui declarație finală se desprinde destul de clar actualul și viitorul adversar, astfel:

„Condamnăm în termenii cei mai fermi intervenția militară ilegală și în creștere a Rusiei în Ucraina și cerem Rusiei să oprească și să retragă forțele din interiorul și de-a lungul granițelor Ucrainei. Această violare a suveranității și integrității teritoriale a Ucrainei constituie o încălcare gravă a dreptului internațional și o provocare majoră la adresa securității euroatlantice. Nu recunoaștem și nu vom recunoaște „anexarea” ilegală și ilegitimă a Crimeei de către Rusia. Cerem ca Rusia să se conformeze dreptului internațional, obligațiilor și responsabilităților sale internaționale; să pună capăt ocupării ilegite a Crimeei; să se abțină de la acțiuni agresive împotriva Ucrainei; să își retragă trupele; să oprească fluxul de armament, echipament, oameni și bani peste graniță către separatiști și să oprească alimentarea tensiunilor de-a lungul și peste granița ucraineană. Rusia trebuie să își utilizeze influența asupra separatiștilor pentru a de-escalada situația și să întreprindă pași concreți pentru a permite o soluție politică și diplomatică, care să respecte suveranitatea, integritatea teritorială și granițele recunoscute internațional ale Ucrainei. Suntem extrem de îngrijorați că violențele și insecuritatea în regiune cauzate de Rusia și de separatiștii sprijiniți de Rusia conduc la deteriorarea situației umanitare și distrugerii materiale în estul Ucrainei.

Suntem îngrijorați de discriminarea la care sunt supuși tătarii originari din Crimeea și alți membri ai comunităților locale din peninsula Crimeea. Cerem ca Rusia să întreprindă măsurile necesare pentru a asigura siguranța, drepturile și libertățile pentru toate persoanele care locuiesc în peninsula. Această violență și insecuritate au condus și la tragica doborâre a avionului de pasageri Malaysia Airlines MH17, la 17 iulie 2014. Reamintind Rezoluția 2166 a Consiliului de Securitate al ONU, Aliații solicită tuturor statelor și actorilor din regiune să asigure acces imediat, sigur și nerestricționat la locul prăbușirii MH17 pentru a permite reluarea investigației și repatrierea rămășițelor victimelor și bunurilor aparținând acestora, aflate încă la locul prăbușirii. Cei care se fac vinovați, în mod direct sau indirect, de doborârea aeronavei MH17 ar trebui să fie trași la răspundere și aduși în fața justiției cât mai curând posibil.

Suntem, de asemenea, îngrijorați de modul repetitiv al Rusiei de nerespectare a dreptului internațional, inclusiv a Cartei ONU; comportamentul său față de Georgia și Republica Moldova; violarea aranjamentelor și angajamentelor fundamentale de securitate europeană, inclusiv cele din Actul Final de la Helsinki; ne-implemterea îndelungată a Tratatului privind Forțele Convenționale în Europa și recurgerea la instrumente militare și de altă natură pentru a-și forța vecinii.

Aceasta amenință ordinea internațională bazată pe reguli și constituie o provocare la adresa securității euroatlantice. În plus, aceste dezvoltări pot avea efecte pe termen lung asupra stabilității în regiunea Mării Negre, care rămâne o componentă importantă a securității euroatlantice. Acțiunile actuale ale Rusiei contravin principiilor pe care au fost edificate mecanismele de creștere a încrederii în Marea Neagră. Vom continua să sprijinim, după cum va fi cazul, eforturile în plan regional depuse de statele riverane Mării Negre vizând asigurarea securității și stabilității.

Atât timp cât Rusia continuă să intervină militar, să înarmeze separatiștii și să alimenteze instabilitatea în Ucraina, vom sprijini sancțiunile impuse de UE, G7 și alții, care reprezintă o componentă esențială a eforturilor internaționale generale menite a răspunde conduitei destabilizatoare a Rusiei, a o determina să de-escaladeze și să ajungă la o soluție politică la criza creată prin acțiunile sale. Printre acestea se numără măsurile luate de Aliați, inclusiv Canada, Norvegia și SUA, precum și deciziile UE de limitare a accesului la piețele de capital pentru instituții financiare de stat din Federația Rusă, de restricționare a comerțului cu armament, de stabilire a unor restricții de export pentru produse cu dublă utilizare cu destinații finale în scop militar, de limitare a accesului Rusiei la tehnologii sensibile din sectoarele de apărare și energetic, și alte măsuri¹.

Din Declarație, alături de condamnarea Rusiei, NATO își manifestă îngrijorarea și față de creșterea instabilității în Orientul Mijlociu, de stările conflictuale din Republica Moldova și din Regiunea Caucazului de Sud, de degradarea securității în regiunea Africii de Nord, de agresivitatea așa-zisului Stat Islamic în Iraq și Levant, de escaladarea crizei din Siria, de deteriorarea situației din Liban, de gestionarea stărilor post-război din Afganistan și Iraq, de degradarea statutului drepturilor omului în Africa centrală etc.

Din moment ce amenințările au fost identificate, Summit-ul NATO a decis că se impune o creștere a eforturilor logistice de susținere a operativității, ce s-a regăsit în următoarea formulare: “Am convenit să inversăm tendința de scădere a bugetelor apărării, să folosim cu maximă eficiență fondurile noastre și să promovăm o distribuție mai echilibrată a costurilor și responsabilităților. Securitatea și apărarea noastră în întregul lor depind atât de volumul cheltuielilor, cât și de modul în care cheltuim. Investițiile sporite ar trebui direcționate pentru a ne realiza prioritățile în domeniul capabilităților și Aliații trebuie să demonstreze, de asemenea, voința politică de a asigura capabilitățile necesare și de a disloca forțe atunci când este nevoie de acestea. O industrie de apărare puternică la nivelul întregii Alianțe, inclusiv o industrie de apărare mai puternică în Europa și o

---

¹ Declarația Summitului din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și de guverne participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlantic din Țara Galilor. 4-5 septembrie 2014, punctele 16-19

cooperare sporită în domeniul industriei de apărare, în Europa și peste Atlantic, este în continuare esențială pentru asigurarea capacităților necesare. Eforturile NATO și ale UE de a întări capacitățile de apărare sunt complementare. Având în vedere actualele angajamente, suntem ghidați de următoarele considerente:

- aliații care respectă în prezent valoarea de referință a NATO de minimum 2% din Produsul Intern Brut (PIB) pentru cheltuielile pentru apărare își vor fixa ca obiectiv să continue să respecte această valoare. De asemenea, aliații care cheltuiesc peste 20% din bugetele lor pentru apărare pentru echipamente de importanță majoră, inclusiv pentru activitatea de cercetare și dezvoltare aferentă, vor continua să facă acest lucru.

- aliații a căror cotă actuală din PIB destinată cheltuielilor de apărare este sub acest nivel:

- vor stopa orice declin din sfera cheltuielilor pentru apărare;
- își vor fixa ca obiectiv sporirea cheltuielilor pentru apărare în termeni reali pe măsură ce PIB-ul crește;
- își vor fixa ca obiectiv să avanseze spre asigurarea valorii de referință de 2% într-un interval de un deceniu pentru a-și realiza capacitățile țintă NATO și pentru a elimina neajunsurile NATO în domeniul capacităților;

- aliații care cheltuiesc în prezent mai puțin de 20% din bugetele lor anuale destinate apărării pentru echipamente de importanță majoră noi, inclusiv pentru activitatea de cercetare și dezvoltare asociată acestora, își vor fixa drept obiectiv ca, într-un deceniu, să-și sporească investițiile anuale la 20% sau mai mult din totalul cheltuielilor pentru apărare.

- toți aliații:

- se vor asigura că forțe lor terestre, aeriene și maritime corespund liniilor directe convenite la nivelul NATO în privința capacității de dislocare și sustenabilității și a altor rezultate cuantificabile convenite;

- se vor asigura că forțele lor armate pot opera împreună în mod real, inclusiv prin implementarea standardelor și doctrinelor convenite la nivelul NATO.

Aliații vor analiza anual progresele realizate la nivel național. Acest lucru va fi discutat cu prilejul viitoarelor reuniuni ale miniștrilor apărării și va fi analizat de către șefii de stat și de guvern cu prilejul viitoarelor summituri.²

2. Evoluții politico-militare care au generat această stare conflictuală.

După cum este cunoscut, la 25 decembrie 1991 a fost coborât de pe turnul Kremlinului drapelul de stat al URSS, acest act semnificând în esență capitularea fostei lumi comuniste în fața Vestului, un triumf la democrației occidentale asupra democrației comuniste. În asemenea condiții, în Europa Centrală și în spațiul

² *Ibidem*, punctele 14-15.

periferic al Rusiei europene și asiatice s-a creat un “vid de putere”. În viziunea învingătorului, acesta se consideră că are misiunea istorică de a garanta sau corecta granițele existente și de a gestiona disputele interetnice, chiar dacă nu se exclude folosirea forței militare. UE și NATO au devenit vectori de asimilare de spații ale “vidului de putere”, în unele situații chiar cu mari exagerări în ceea ce privește respectarea principiilor de drept internațional.

Un exemplu edificator este dat de procesul de iugoslavizare. După cum este cunoscut, în 1989, țările lumii includeau în rândul lor Iugoslavia, o țară federală ce a jucat un rol politic major în timpul Războiului Rece, prin faptul că s-a aflat în fruntea țărilor nealiniat. În 1993, RSF Iugoslavia era deja istorie. Pe teritoriul unui stat suveran, fără acceptul instituțiilor centrale, au apărut alte state suverane și independente, ca: Slovenia, Croația, Macedonia, Bosnia-Herțegovina, Republica Federală Iugoslavia – formată din Serbia și Muntenegru, toate cu o oarecare recunoaștere internațională. Numai că prin acest proces de fragmentare s-a deschis ușa naționalismului exagerat, din care lumea a luat cunoștință de „sângeroasa destrămare”.

Totodată, opinia publică internațională a fost convinsă că „sângeroasa destrămare” a unui stat suveran s-a desfășurat sub susținerea nu dezinteresată a cel puțin trei entități statale recunoscute: SUA, Germania și Rusia.

La 25.06.1991, Slovenia și Croația și-au declarat independența, independență recunoscută imediat de Germania. La 27.04.1992, s-a proclamat Republica Populară Iugoslavia, formată din Serbia și Muntenegru, care a recunoscut ca fapt împlinit independența celorlalte republici foste iugoslave. Numai că procesele de independență trebuiau oprite la nivelul unor granițe stabilite ad-hoc, fără a se lua în seamă solicitările minorităților zonale. Astfel, la 13.08.1991, s-a anunțat public referendumul pentru independența Bosniei-Herțegovina. La 12.09.1991, populația majoritar sârbă din opt raioane ale zonei Trebinje și-a proclamat teritoriu „regiune autonomă sârbă”. La 18.09.1991, sârbii din estul Bosniei-Herțegovina și-au proclamat teritoriul „Regiunea autonomă sârbă Romanija”, iar la 20.09.1991, populația sârbă din raionul Bejina – Lopote a proclamat „Regiunea autonomă sârbă din Bosnia de Nord-Est”. La 15.10.1991, la Sarajevo, Parlamentul, format numai din musulmani și parte din croați, a proclamat Republica Bosnia-Herțegovina drept stat suveran și independent, recunoscut de state preponderent musulmane. La 21.10.1991, așa-zisul Parlament al „Regiunii autonome sârbe herțegovina” a anunțat referendum pentru 10.11.1991, pentru separarea de Bosnia-Herțegovina, și unirea cu Republica Kraina. La acest moment, procesul de formare a republicilor sârbe era tot la fel de legal ca procesul de formare al republicilor mai mari, spre exemplu ca cel care prevedea constituirea Bosniei-Herțegovina.

Intervențiile misionare ale comunității internaționale au generat nemulțumiri, deoarece comunitățile minoritare, în special cele sârbești se considerau nedreptățite de noul lor statut. Imediat au început să vorbească armele. Ceea ce până mai ieri

constituia o regiune înfloritoare, s-a transformat peste noapte într-un crunt teatru de război, în care au avut loc adevărate crime împotriva umanității.

La acest moment, fostul ministru de externe al Italiei recunoștea faptul că „Germania a făcut mereu presiuni privind recunoașterea Sloveniei și a Croației. În decembrie 1991, germanii au afirmat că o vor face și singuri, fără CE. Noi eram atunci, tocmai înainte de Tratatul de la Maastricht și nu ne puteam permite dezintegrarea comunității. Am ajuns la o înțelegere, dar era mai mult decât limpede că o asemenea decizie nu va duce decât la ațâțarea focului, care va ajunge în Bosnia și, poate, mâine, în Macedonia și Kosovo”³.

În Macedonia nu a fost cazul, dar în Kosovo, voința părților a fost impusă de intervenția militară a NATO. Presa vremii a consemnat faptul că „Pentru prima oară în istoria NATO, secretarul general al Organizației, Javier Solana, l-a autorizat pe comandantul trupelor Alianței pentru Europa, Wesley Clark, cu prima misiune în afara granițelor statelor membre NATO. Această „intervenție umanitară” a Alianței a fost o noutate și în privința dreptului internațional. Criticii ofensivei militare din Kosovo au atras atenția că, pe de o parte, NATO a acționat fără un mandat clar din partea Națiunilor Unite, ceea ce contravine dreptului internațional; pe de altă parte, Alianța a acționat în afara granițelor statelor membre și a violat integritatea teritorială a Iugoslaviei. Adepții intervenției militare consideră însă că mandatul Națiunilor Unite a fost acordat atât prin adoptarea unor serii de rezoluții, cât și prin incapacitatea Consiliului de Securitate de a impune solicitările adresate Belgradului. Înainte ca trupele Alianței să pătrundă în Iugoslavia, ONU solicitase în repetate rânduri retragerea armatei sârbe din Kosovo, cerință ignorată însă de guvernul de la Belgrad și de președintele sârb, Slobodan Milosevic. Ca urmare, intervenția NATO în Kosovo era strict necesară pentru acordarea de sprijin umanitar populației din regiune, dar și pentru asigurarea păcii mondiale. Făcându-se ecoul opiniei publice internaționale, Joseph Marko, expert în drept internațional, consideră că intervenția NATO în Kosovo a arătat care sunt punctele slabe ale dreptului internațional, oferind în același timp și noi impulsuri pentru dezvoltarea legislației în acest sens. Pentru acesta, „Kosovo a fost o răscruce de drumuri, în ceea ce privește dreptul internațional. Din cauza membrilor cu drept de veto, Consiliul de Securitate al ONU este în mod clar incapabil să acționeze în situații de criză. Intervenția umanitară a NATO în Kosovo ne oferă șansa de a discuta asupra principiului de suveranitate statală din alte puncte de vedere”⁴.

Kosovo a devenit stat independent și suveran cu binecuvântarea NATO. La această binecuvântare au luat parte pentru prima oară și avioane de luptă germane Tornado, lovind ținte de pe teritoriul Serbiei.

³ C. I. Cristian, *Sângeroasa destrămare: Iugoslavia*, Editura Sylvi, București, 1994, p. 309.

⁴ Fabian Schmidt, Maria Popescu, *Intervenția NATO în Kosovo și dreptul internațional*, <http://dw.de/pHlFJ>

În mod evident, Iugoslavia, Afganistan, Iraq etc. sunt exemple care pun sub semnul discuției rolul ONU și dreptul internațional, așa cum au existat ele pe timpul Războiului Rece. Din moment ce viața politică internațională a devenit tot mai complexă, în sensul că securitatea și suveranitatea statelor nu mai sunt garantate de un cadru internațional general recunoscut, apreciem că summitul recent al NATO a avut loc pe fondul repunerii în discuție a paradigmelelor dintotdeauna ale securității.

3. Revenirea în actualitate a paradigmelelor tradiționale de securitate. Efectuarea de studii asupra mecanismelor strategiilor de securitate națională și internațională duce inevitabil la constatarea unei covârșitoare complexități, caracterizată prin dinamism și permanentă schimbare. De-a lungul istoriei, strategiile de securitate au evoluat atât la nivel doctrinar, cât și la nivelul configurării forței menite să impună o anumită stare de securitate, generată de opțiunile politice ale momentului, ceea ce face dificilă dorința de sistematizare și esențializare teoretică a fenomenelor. În ceea ce ne privește, considerăm că istoria strategiei de securitate națională și internațională se fundamentează pe trei paradigme importante ale strategiei de securitate, astfel: paradigma „singur împotriva tuturor”, paradigma „noi împotriva celorlalți” și paradigma „garantarea conviețuirii pașnice pe baza principiilor general acceptate”.

Paradigma strategiei de securitate „singur împotriva tuturor”. Conținutul său de bază pornește de la raționamentele conform cărora insecuritatea este o caracteristică universal valabilă a omului, grupurilor sociale și entităților statale, generată de natura anarhică a ființei umane. Ca atare, fiecare entitate organizată social s-a simțit permanent amenințată din partea celorlalte forme similare de organizare, forma supremă de apărare a identității și existenței sociale rămânând adoptarea unei strategii adecvate de apărare.

Matricea teoretică menită să explice conținutul acestei paradigme ține de începuturile dezvoltării umane, dar a căpătat consistență spre sfârșitul secolului al XIX-lea, când gândirea în materie de strategie a securității s-a structurat pe conceptele de putere, de forță, de interes național, iar relațiile internaționale se clădeau, mențineau și modificau conform formelor de manifestare a puterii militare.

Centrarea relațiilor intraorganizaționale și interstatale pe principii de forță a permis acceptarea practicii războiului ca mijloc strategic de garantare a securității individuale și colective. De la războaiele antichității până la războaiele sfârșitului de secol XIX, acțiunile militare s-au întemeiat și au fost justificate de strategii de descurajare și de înfrângere a adversarilor, pentru controlul teritorial și zonal cât mai extins, prin constrângere și supunere.

Descoperirile generale ale științei cu aplicații în domeniul militar au făcut posibile mutații importante în creșterea capacității de dislocare și concentrare a

forțelor, precum și în cel al eficacității armamentului din dotare, ceea ce a dus la punerea sub semnul întrebării a strategiei de a duce acțiuni militare încununate de succes împotriva tuturor. În practică, sfârșitul războaielor napoleoniene consemnează începutul unei noi paradigme de strategie a securității, în care statele se unesc pe bază de poli de putere pentru a face față în condiții mai bune eventualelor agresiuni. Condițiile mediului de securitate actual sunt dominate de o organizație de securitate majoră, NATO, de altele care se înfiripează, dar invită pe toate celelalte state să-și consolideze mijloacele de apărare, astfel încât să poată face față oricărei agresiuni. În fond, o invitație la revederea strategiilor de apărare și de înzestrare cu tehnică militară.

Paradigma strategiei de securitate „noi împotriva tuturor”. Cele două războaie mondiale, la care se adaugă starea de amenințare reciprocă, la nivel planetar, specifică „Războiului Rece” reprezintă conținutul noii paradigme de strategie a securității, în care, grupuri de state animate de interese politice comune, își construiesc strategii de securitate de grup, pentru a-și impune voința în ansamblul relațiilor internaționale.

În plan politic, abordarea vieții politice internaționale după principiile strategie de grup se pare că a atins apogeul pe perioada sistemului mondial bipolar. Acesta a avut drept urmare divizarea tuturor țărilor în două tabere, angajate, mai mult sau mai puțin, dar angajate, în subminarea strategiei de securitate a părții adverse. Competiția dintre superputeri, mai ales în plan ideologic și militar, sub impactul blocajului nuclear, a făcut să se extindă relațiile de dependență a țărilor mici și mijlocii față de centrele de putere. Cele două mari blocuri politice și militare au fost completate de un grup de țări care formau țările neutre și nealiniat, caracterizate de instabilitate politică, care, oricând puteau ajunge în una sau alta dintre taberele aflate în competiție existențială.

Riscurile militare ale abordării strategiei de securitate din perspectiva competiției pentru putere în perioada bipolară au fost legate prioritar de cursa înarmărilor. Numai în perioada 1966 - 1999, cheltuielile militare mondiale au crescut cu 70%, de la 568 miliarde de dolari la 950 miliarde de dolari.⁵ Din păcate, nivelurile cursei înarmărilor rămân și astăzi foarte ridicate, generând exces de putere militară pentru anumite state și scăderea gradului de securitate pentru țările care nu dispun de resursele necesare pentru modernizarea potențialului lor militar.

Paradigma strategiei de securitate a lumii bipolare a condus în practică sistemul securității europene către un posibil impas. Caracterul competițional necontrolat și conflictual al paradigmei securității bipolare a dus la departajarea severă a statelor lumii, inclusiv a celor din spațiul euroatlantic, din punctul de vedere al capacității de a-și

⁵ Din SIPRI Yearbook, 1991, p. XXXVII.

garanta securitatea și libertatea de decizie politică. De asemenea, acumularea unor arsenale nucleare cu o forță distructivă nejustificată a accentuat discrepanțele dintre state după ieșirea din era bipolară. Efectele armelor de nimicire în masă, aduse prin dezvoltări calitative la niveluri distructive foarte înalte, au spulberat iluziile oricărui stat de a rămâne nevulnerabil în caz de conflict major.

În cadrul lumii bipolare, superputerile și celelalte țări posesoare de arme nucleare dispuneau de o anumită rațiune care justifica existența arsenalelor nucleare, dată de echilibrul de forțe. În acest context, statele nenucleare au fost nevoite să se integreze politicii de bloc și logicii confruntării dintre blocuri, fără a avea garanția că liderii de bloc s-ar fi angajat cu orice risc, inclusiv cel specific componentei nucleare, în apărarea intereselor partenere. Celelalte state, rămase din diferite considerente în afara matricei conflictuale bipolare, și-au dezvoltat concepții politice și strategii militare menite să asigure rezolvarea relativ independentă, dar numai parțială, a problematicii apărării în contextul unei agresiuni. De acum, aceste țări, ca și cele care au aparținut blocurilor constituite, dar nu sunt posesoare de arme nucleare, nu au o altă opțiune decât aceea de victimă sigură în fața oricărei amenințări nucleare. De aceea, paradigma apărării de grup, chiar și în cadrul mai multor centri de putere, începe să ceară noi forme de manifestare, care cer o nouă paradigmă de strategie a securității.

În contextul diversificării dependențelor interstatale, declanșarea oricărui conflict armat ridică probleme imense pentru întreaga comunitate, ce decurg din: blocarea sau afectarea gravă a relațiilor comerciale ale terților în spațiile devastate de conflict, perturbarea transporturilor, a aprovizionărilor și a altor fluxuri logistice, spectrul îngrozitor al migrațiilor antrenate de război, urmările colaterale ale eventualelor măsuri de embargou economic asupra statelor din zonă și nu numai ș.a.m.d., ce devin tot atâția factori care fac tot mai greu de acceptat pentru comunitatea internațională, văzută ca un sistem tot mai integrat, prețul conflictelor apărut chiar și la periferia regiunilor periferice.

Teoria și practica paradigmei strategiei securității naționale și de grup, care au postulat faptul că interesele acestor țări primează față de oricare alte interese în relațiile internaționale, iar forța și puterea militară au fost considerate principalele argumente în realizarea obiectivelor de politică externă, au început să nu mai conducă la rezultatele așteptate acum, în perioada post-Război Rece.

Limitele paradigmei strategiei securității centrate pe interes național sau pe interes de grup devin tot mai evidente în procesul restructurării sistemului internațional și european, marcat de prăbușirea aspectelor esențiale care au condus la bipolaritatea umanității. Deși interesul național continuă să rămână primordial, promovarea acestuia face apel din ce în ce mai mult la metode general acceptate, permissive pentru cooperare și colaborare. Deși geopolitica își păstrează principiile

teoretice, ea tinde să impună aplicarea lor în practică, locul instrumentarului militar fiind înlocuit pe scară tot mai largă de mijloacele nonmilitare, în diferite colțuri ale planetei și în cercuri tot mai largi. „Se pare că oricine este de acord acum că metodele comerțului le înlocuiesc pe cele militare – capitalul disponibil în locul puterii de foc, inovația civilă în locul procesului tehnico-militar și pătrunderea pe piețe în locul garnizoanelor și bazelor”⁶, ceea ce face ca omenirea în ansamblu să se îndrepte spre o nouă paradigmă a strategiei de securitate internațională. Noile parteneriate strategice Rusia-China, Rusia-India, Rusia, Brazilia, India, China, Africa de Sud etc. sunt tot atâtea încercări de contraponderi economice și de securitate la marele adversar militar NATO.

Paradigma „garantarea conviețuirii pașnice pe bază de principii general acceptate”. Datorită faptului că mijloacele militare și-au epuizat într-o bună măsură capacitatea operațională de instrumente pentru promovarea intereselor în relațiile internaționale, în maniera tradițională de amenințare și utilizare a forței, noua paradigmă a strategiei de securitate internațională de garantare a conviețuirii pașnice pe baza principiilor general acceptate tinde să capete din ce în ce mai mult în importanță. Totodată, irelevanța mijloacelor nemilitare ale unor state cu potențialuri reduse, alături de matricele religioase ale altora, mențin încă o raportare remanentă la paradigma strategiei de securitate de interes național sau de grup statal. De altfel, lista riscurilor la adresa securității naționale și internaționale ilustrează atât menținerea și diversificarea pericolelor de sorginte militară, dar și justifică importanța unei forțe armate judicios dimensionate și foarte eficiente pentru a garanta coexistența pașnică și pentru a descuraja unele riscuri neconvenționale, de natura: subversiuni interne, terorism, trafic de droguri și de substanțe interzise, conflicte interetnice, conflicte religioase etc.

Deși încă nu se dispune de o teorie științifică cuprinzătoare, noua paradigmă a strategiei de securitate internațională urmează îndeaproape tendințele contemporane de globalizare a principalelor activități sociale, economice și politice, care conduc spre integrarea intereselor naționale în cadrul intereselor zonale și globale.

Spre deosebire de conținutul strategiilor trecute de securitate, devenite în bună măsură istorie, paradigma strategiei de securitate prin garantarea coexistenței pașnice pe bază de principii general acceptate se construiește pe dezvoltarea următoarelor elemente de rezistență: limitarea posibilităților de manifestare directă a forței militare în relațiile internaționale; concentrarea opiniei publice și organismelor internaționale pe prevenirea conflictelor și pe managementul crizelor;

⁶ Cf. Edward N. Luttwak, *From Geopolitics to Geo – Economics, Logic of Conflict, Grammar of Commerce*, în „The National Interest”, 1990, p. 20.

extinderea geografică a zonelor cu ridicat nivel de securitate prin integrare politică, economică și militară a țărilor care le compun; dezvoltarea și diversificarea relațiilor de cooperare multilaterală a entităților zonale între ele și cu celelalte spații rămase în afara integrării; generalizarea în toate spațiile a cerințelor societății deschise, bazate pe pluralism politic și pe economia de piață; dezvoltarea și aplicarea unor strategii nemilitare de promovare a intereselor bazate pe principii general acceptate; menținerea unei componente militare capabile să mențină și să impună principiile de securitate general acceptate.

Schimbarea priorităților între mijloacele prin care statele își pot realiza obiectivele politice reprezintă un proces la care se angajează atât țările puternice, cât și cele care nu dispun de o forță militară comparabilă, din cauza consecințelor de necontrolat ce decurg din conflictele armate. Controlul armamentelor sau controlul înarmărilor cuprinde ansamblul eforturilor politico-diplomatice și specific militare desfășurate pentru negocierea, aplicarea și verificarea aplicării unor acorduri multilaterale, care au ca obiect, pe de o parte, limitarea sau reducerea cantitativă a nivelului armamentelor de care dispun statele, precum și interzicerea unor categorii de armament, și, pe de altă parte, stimularea și gestionarea proceselor de creștere a încrederii între state.

În general, prevenirea crizelor tinde să încorporeze într-o matrice distinctă, aflată în curs de constituire, o serie de atitudini și comportamente ale actorilor internaționali care au ca scop generic întărirea păcii prin măsuri prealabile izbucnirii unei crize spre conflict deschis datorită deteriorării succesive a contextului internațional⁷. Prevenirea crizelor necesită desfășurarea de măsuri politice, diplomatice, militare, economice, culturale, umanitare etc., cu nuanță de anticipare, detecție și reducere a tensiunilor ce pot degenera într-o anumită zonă. În cadrul acestora se detașează procedurile diplomatice, care devin preponderente.

Toate zonele geografice ale anilor din urmă se caracterizau pe relații de vasalitate și pe politici de menținere a recunoașterii statului de primă mărime și putere. Astfel, „nu este surprinzător că statele organizate în jurul unor asemenea principii căutau, de asemenea, să fie recunoscute de alte state, un proces care nu avea un final logic până ce o națiune nu-și asigura dominația mondială”⁸. Printre factorii care îndeamnă spre un comportament pașnic în relațiile internaționale se pot include: accentuarea globalizării relațiilor economice, informaționale și culturale, intensificarea controlului pe care-l exercită publicul asupra politicii guvernamentale, progresul cultural și educațional care accentuează gradul de raționalitate al comportamentului uman etc. Oricum, interesul pentru dezvoltarea

---

⁷ Jenonne Walker, *Security and Arms Control In Post – Cofrontation Europe*, Oxford University Press, 1994, pp. 127-148.

⁸ Francis Fukuyama, *Democratization and International Security*, în *Adelphi Papers* nr 266, 1991, p. 18.

economiei de piață, pe fondul democrației pluraliste în Europa, nu poate avea drept finalitate decât întărirea securității europene și consolidarea coexistenței pașnice a statelor din zonă.

Extinderea zonei de securitate după modelul vest-european este în plină desfășurare, fiind susținută din ambele direcții, atât din partea organismelor politice, economice și militare deja existente – UE, NATO etc., din partea statelor vest-europene, cât și din partea statelor din partea centrală, estică și nord-estică ale Europei. Experiența istorică a ultimilor 50 de ani în țările central-europene demonstrează tendința de diminuare a politicilor sferelor de influență și de creștere a încrederii în efortul comun al statelor europene de a-și clădi o strategie de securitate centrată pe conviețuire pașnică și pe extinderea colaborării în comun în cât mai multe domenii. Explicația susținerii încrederii în integrarea europeană, prin eliminarea tendințelor de recurgere la dreptul forței, se sprijină pe miracolul reconcilierii istorice între reductabili adversari istorici – Germania, Franța, Austria și Italia, care au reușit consolidarea unor complexe de interdependențe economice și politice, ce au dus la ridicarea spectaculoasă a nivelului general de civilizație. Pe acest fond, stabilitatea și securitatea țărilor central și est-europene, precum și extinderea securității în acest spațiu geografic, după model occidental, depind în mare măsură de soluționarea problemelor fundamentale economice, politice și sociale ale tranziției, de satisfacerea așteptărilor populației etc.

Dezvoltarea și aplicarea unor strategii nemilitare de promovare a intereselor naționale și de grup, pe baza unor principii general recunoscute, reprezintă elementul esențial al construcției paradigmei strategiei de securitate a coexistenței pașnice. La adăpostul eliminării oricăror amenințări militare, statele, firmele, dar și persoanele individuale intră în competiție în ceea ce privește eficacitatea acțiunii sociale, creșterea productivității și eficienței generale, afirmării neîngrădite a lucrurilor bine făcute. O asemenea armonie socială devine tot mai posibilă prin diminuarea progresivă a exprimării intereselor naționale și creșterea continuă a responsabilităților organismelor suprastatale, luând ca model chiar și noua construcție europeană.

Concluzii. Paradigma strategiei securității „singur împotriva tuturor” a generat un veritabil cerc vicios, deoarece toate variantele construcției sociale au pornit de la presupunerea că insecuritatea reprezenta o trăsătură universală și permanentă a oamenilor și structurilor sociale, a sistemului internațional în ansamblu, din cauza caracterului anarhic și competitiv al acestuia. În lipsa unei autorități internaționale recunoscute, fiecare stat s-a considerat potențial amenințat de oricare alt stat, singura formă de apărare constând în folosirea forței militare. Percepția de amenințare din toate părțile făcea posibil ca fiecare stat să interpreteze greșit, drept amenințătoare, acțiunile altui stat, iar măsurile defensive preconizate de un stat, la rândul lor, puteau fi interpretate ca acțiuni pregătitoare de atac. Drept

urmare, competiția în cadrul strategiilor militare a devenit o trăsătură a sistemului internațional, iar războaiele o permanență a vieții internaționale, pacea fiind redusă la o simplă perioadă de pregătire a unor noi campanii militare⁹. Acest trecut nu prea îndepărtat este pe cale să revină în actualitate, din moment ce organismele de reglementare a dreptului internațional sunt tot mai mult ignorate de țări care ar trebui să vegheze la acest lucru.

La rândul său, paradigma strategiei de securitate „noi împotriva tuturor” a ridicat pe o treaptă superioară condițiile de vulnerabilitate și amenințare de la state independente către grupuri de state interdependente. Astfel, amenințările au fost percepute a veni nu de la un stat către un alt stat, ci de la grupuri de state către alte grupuri de state. Asemenea strategii de securitate au condus la concentrarea și centralizarea unor teribile capacități militare distructive, specifice în practică celor două războaie mondiale și Războiului Rece. Această paradigmă a făcut posibilă îmbunătățirea calitativă a instrumentelor militare de luptă, încât există posibilitatea autodistrugerii umanității, chiar și într-un context accidental. Rațional, perpetuarea unor stări de lucruri care ar trebui să nu mai aibă rațiune. Dar când un grup de state, în numele unor principii acceptabile, dar părtinitoare, devin de drept agresoare, este evident că această paradigmă va reveni amenințător în actualitate.

Pe măsură ce strategiile de securitate bazate pe interes național și pe impunerea acestuia prin forță în cadrul relațiilor internaționale sunt tot mai contestate, locul acestora este în curs să fie preluat de noua paradigmă a strategiei securității conviețuirii pașnice pe bază de principii general acceptate. Cadrul structural al acestei paradigme se construiește pe acțiuni de genul: controlul armamentelor; măsuri de încredere și de securitate; rezolvarea pașnică a diferendelor teritoriale; măsuri de impunere a păcii și de menținerea păcii; rezolvarea dezechilibrelor interetnice și religioase pe bază de decizii ale instituțiilor internaționale de reglementare; dezvoltarea zonelor de securitate și integrare economică; controlul riguros al armamentelor etc. Progresul în această direcție este oarecum încetinit de egoismele naționale în materie de interese, ce se mai văd nostalgic promovate după principii de forță.

Impunerea noii paradigme a strategiei de securitate la nivelul țărilor Uniunii Europene rezultă din Politica de Securitate și Apărare Comună (PSAC) care are deja rolul de a pune la dispoziția acesteia, în plan supranațional, a unei capacități operaționale, formată deopotrivă din mijloace militare și civile, pentru a fi folosită în misiunile de menținere a păcii și securității internaționale la cererea Consiliului de Securitate al ONU.

---

⁹ Pe larg, Francis Fukuyama, *The End of History and The Last Man*, Avon Books, New York, 1993, pp. 247-249.

Ca atare, este de așteptat ca noua paradigmă a strategiei de securitate să devină tot mai consistentă, pe măsură ce principiile guvernării internaționale devin tot mai acceptate, iar organismele internaționale de reglementare devin tot mai operaționale.

Pentru mulți cercetători, dezvoltarea comunicațiilor, transporturilor și tehnologiei informațiilor a permis cetățenilor din diferite țări să se cunoască mai bine unii cu alții, ceea ce a dus la diminuarea considerabilă a folosirii naționalismului ca forță de coeziune. Argumentele naționaliste tradiționale au acum un oarecare ecou în țările subdezvoltate, care cultivă izolarea din rațiuni naționaliste sau religioase fanatice. Totodată, se apreciază că „un alt fundament al statului-națiune care trebuie înlăturat este cel al securității naționale. Foarte puține țări din lume se pot apăra singure, neajutate de un atac nuclear sau de o armă chimică sau bacteriologică. Securitatea națională este atât de importantă, încât țările se apără prin integrarea lor în organizații supranaționale sau internaționale ca, de exemplu, Conferința Europeană pentru Securitate și Cooperare sau NATO. Același lucru este valabil și în cazul terorismului, traficului de droguri și problemelor de mediu, fiecare dintre ele având o dimensiune globală căreia nu i se poate face față decât prin cooperare internațională sau prin organizații supranaționale”¹⁰.

În condițiile accentuării tot mai mari a dependenței între național, zonal și internațional, a complexelor probleme economice, politice și de securitate, statul-națiune se vede pus în situația de a ceda continuu din atributele sale de independență către instituțiile supranaționale, proces pe care se va construi conținutul noii paradigme a strategiei de securitate, în care statul național „...este prea mic ca să rezolve problemele mari din lumea de astăzi și prea mare să rezolve problemele mici, cotidiene ale cetățenilor săi”¹¹.

Fără a fi un proces lin, noua paradigmă a strategiei de securitate a coexistenței pașnice pe bază de principii general acceptate este dorită, dar nu mai este în curs de afirmare. Ea este amenințată de realitățile de genul Iugoslavia, Iraq, Libia, Ucraina, Siria etc. Pe ansamblu, problematica securității a devenit dramatică din momentul în care vectorii globalizării, sub manageriat NATO, au cuprins regiuni din apropierea Rusiei. De acum, acțiunile destabilizatoare specifice situației din Ucraina se justifică din partea Rusiei după principiul „rezolvării similare”.

¹⁰ Guillermo de la Dehesa, *Învingători și învinși în globalizare*, Editura Historia, București, 2007, pp. 156-157.

¹¹ Daniell Bell, *The World and the United States in 2013*, Daedalus, 1987, p. 67.

BIBLIOGRAFIE

- CRISTIAN C. I., *Sângeroasa destrămare: Iugoslavia*, Editura Sylvi, București, 1994.
- Declarația Summitului din Țara Galilor* adoptată de șefii de stat și de guverne participanți la reuniunea Consiliului Nord Atlantic din Țara Galilor, 4-5 septembrie 2014
- FUKUYAMA Francis, *Democrazion and International Security*, in *Adelphi Papers* nr. 266, 1991.
- FUKUYAMA Francis, *The End of History and The Last Man*, Avoon Books, New York, 1993.
- GUILLERMO de la Dehesa, *Învingători și învinși în globalizare*, Editura Historia, București, 2007.
- JENONE Walker, *Security and Arms Control In Post Cofrontation Europe*, Oxford University Press, 1994.
- LUTWAK N. Eward, *From Geopolitics to Geo-Economics, Logic of Conflict, Grammer of commerce*, în *The International Interest*, 1998.
- SCHMIDT Fabian, POPESCU Maria, *Intervenția NATO în Iugoslavia și dreptul internațional*, <http://dwde/pHefJ>.
- SIPRI Yearbook, 1991.

PROTECȚIA MEDICALĂ A FORȚEI EXPEDIȚIONARE ÎN CAZUL FOLOSIRII AGENȚILOR BIOLOGICI

MEDICAL PROTECTION FOR THE EXPEDITIONARY FORCE IN THE EVENT OF USING BIOLOGICAL AGENTS

Colonel (r) medic dr. Viorel ORDEANU*
Biolog sp. drd. Simona BICHERU**
Biolog sp. drd. Gabriela DUMITRESCU ***

Rezumat: *Atacul militar sau terorist ADM/CBRN este mai probabil să se execute asupra forței dislocate în teatre de operații (TO), ca trupe de invazie (peace making), trupe de ocupație (peace keeping) etc. Pentru protecția medicală a forței expeditionare în teatre de operații externe (TO), în cazul folosirii agenților biologici, am efectuat un studiu documentar privind profilaxia și tratamentul specific pentru protecția medicală a forței, în cazul folosirii agenților biologici, prin actualizarea și optimizarea contramăsurilor pentru protecție medicală împotriva BWA, prin profilaxie antiinfecțioasă (antibacteriană și antivirală) preexpunere, postexpunere și tratament antiinfecțios etiologic și de susținere a funcțiilor vitale. Scopul este de a elabora un set de proceduri medico-militare naționale pentru protecția medicală împotriva bioagenților, conform cu documentele Armatei României, NATO și cu recomandările Ministerului Sănătății Publice (MSP), Uniunii Europene (UE), Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) etc.*

Cuvinte-cheie: *protecția forței; agenți biologici; protecție medicală CBRN; profilaxie; tratament; pierderi sanitare.*

Abstract: *History shows that the armed forces in peacetime, crisis or war, the total losses of the vital force structure prevalent health losses. Losses unsanitary, recoverable or non-recoverable, appear only in certain circumstances and usually in smaller numbers. Losses recoverable health prevail in all human losses. Most are caused by mental or*

---

* Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, București; Doctor în medicină; Cercetător Științific gr. I, Șef secție Microbiologie – Epidemiologie; Conferențiar asociat disciplina microbiologie, Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila” București; e-mail: ordeanu_viorel@yahoo.com; tel: 0722 309 340; fax 021/315.81.20.

** Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, București; doctorand Facultatea de Biologie, Universitatea din București.

*** Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, București; doctorand Facultatea de Biologie, Universitatea din București, Cercetător Științific gr. III.

physical illness, shipwrecks, unusual environmental conditions and/or patients resulted as a consequence of the use of WMD/CBRN attack as military, terrorist or criminal: infectious patients contagious, STL or smoke poisoned, burned, radiation etc. Far fewer losses are caused by traumatic injury or as a direct result of warfare (blast, shrapnel, bullets, knives etc.) or as a result of various accidents. Sanitary unrecoverable losses constitute a minor part of the sick and wounded are dying because of their gravity or a combination of injuries or medical treatment due to inefficiency. It may be given insufficient forces and means adequate sanitary or absence of a preventive or curative treatment for the disease. All organized armies had, have and will have medical service.

Keywords: *armed forces; total health loss; loss recoverable plumbing; sanitary irrecoverable loss; health protection; medical service.*

Pericolul **atacurilor bio-chem** reprezintă o amenințare la adresa securității naționale a statelor lumii. Conceptul de securitate națională exprimă acțiunile întreprinse de stat pentru a-și menține în permanență funcționarea în întreaga sa existență. Securitatea națională a României, presupune realizarea unei stări de echilibru stabil al sistemului social în care individul, grupurile sociale organizate pe diferite criterii și statul român pot să se dezvolte și să-și promoveze interesele.

Bioterorismul este o componentă a terorismului și poate fi definit ca: „folosirea sau amenințarea cu folosirea agenților biologici (etiologici) ai bolilor infecțioase (virusuri, bacterii, paraziți și fungi, ai toxinelor acestora, toxinele vegetale, bioregulatori – compuși organici naturali ai celulelor organismelor vii care reglează diverse procese naturale), fapt ce poate induce și răspândi neliniștea, teama, frica, teroarea în populația unei țări, urmărind scopuri religioase, politice, ideologice, financiare sau interese personale”.

Numeroasele **atacuri cu antrax** din lume întăresc afirmațiile despre realitatea pericolului biologic, iar consecința a fost amplificarea măsurilor menite să îmbunătățească pregătirea și răspunsul la atacurile biologice ce se pot înregistra în viitor. Armele biologice și cu toxine, deși sunt formal interzise prin legislația internațională (BTWC 1972), reprezintă un pericol real, nu numai din perspectiva unui război biologic, cât mai ales al atacurilor teroriste „bio-chem”. Fiecare stat trebuie să-și protejeze eficient populația, în prezent și în viitor, împotriva consecințelor bioterorismului. Toate statele, începând cu marile puteri au început munca de perfecționare, dotare, instruire și au intensificat efortul financiar pentru obținerea dotărilor necesare luptei împotriva terorismului CBRN. Cu toate acestea, folosirea potrivită a conținerilor medicale, deja dezvoltate sau în curs de dezvoltare, pot preveni sau minimaliza multe din pierderi.

Agenții biologici sunt microorganisme vii și toxine microbiene, animale sau vegetale, utilizate ca muniție specifică la armele biologice, sau utilizate de teroriști în atacurile ”bio-chem”. În ultimii ani în lume au apărut boli și epidemii, cum ar fi HIV, Ebola, Hantavirus sau diferite tulpini de stafilococi, micobacterii de

tuberculoză ș.a. rezistente la antibiotice, care au produs panică pe toate continentele. În vederea dezvoltării, la nivel mondial, a unui sistem de detecție, identificare și monitorizare ca răspuns la evoluția insidioasă a bolilor infecțioase, Senatul american a dat un decret referitor la „urmărirea globală a agenților patogeni”, care a precedat înființarea Centrului pentru Controlul Bolilor Infecțioase (Centers for Disease Control – CDC), iar în UE s-a înființat European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC).

Detecția, identificarea și confirmarea de agenți biologici. Pentru identificarea rapidă sunt folosite tehnici moleculare moderne (Reacția de Polimerizare în Lanț/Polymerase Chain Reaction – PCR) și Reacția de Polimerizare în Lanț în timp real/Real Time Polymerase Chain Reaction – Real Time PCR) aplicată la produse infecțioase obținute din culturi celulare sau de la animale. Spre deosebire de PCR clasic, Real Time PCR permite detectarea rapidă a ampliconilor încă din timpul reacției. Măsurarea cineticii reacției încă din fazele incipiente ale acesteia reprezintă unul din avantajele Real Time PCR. PCR clasic permite detectarea și analizarea ampliconilor abia la sfârșitul reacției. Tehnica Real Time PCR este folosită pentru a amplifica și pentru a cuantifica în același timp molecule de ADN. Aceasta permite detecția și cuantificarea unei secvențe specifice dintr-o monstră de ADN. Datele analizate pe computer calculează expresia relativă a unei gene sau numărul de copii de ARNm. În ceea ce privește diagnosticul serologic se utilizează testele clasice, ELISA (Enzyme - linked immuno - sorbent - assay) și IF (imunofluorescența). Problema este aceea a răspunsurilor imune încrucișate și de aceea, în diagnosticul serologic, este recomandat să se folosească 2-3 tipuri de teste, pentru a confirma rezultatele obținute. Reacția de seroneutralizare este considerată ca fiind cea mai specifică metodă de identificare, dar se poate folosi și pentru diagnosticul serologic al bolii. Confirmarea diagnosticului microbiologic se poate face cu spectrometrie de masă (MS). Pentru implementarea unor cerințe din ținta de capabilitate sunt necesare cercetări științifice pentru realizarea contramăsurilor medicale.

Tratamentul bolilor infecto-contagioase cauzate de agenți biologici vii sau nevii poate să difere semnificativ de tratamentul bolilor corespunzătoare, din practica medicală curentă. Aceasta, deoarece agenții biologici folosiți pentru arme biologice sunt selecționați sau modificați pentru a fi mai patogeni, mai virulenți și mai rezistenți atât în mediu, cât și la tratamente antiinfecțioase. Ca urmare, contramăsurile medicale trebuie să fie mai drastice, iar tratamentul este diferit, se face cu medicamente antiinfecțioase mai eficiente, în doze mai mari și mai mult timp.

Riscul de atac CBRN (chimic, biologic, radiologic și nuclear) rămâne în actualitate, în lumea multipolară de astăzi, în pofida legislației internaționale, care împiedică proliferarea armelor și agenților CBRN și interzice formal utilizarea armelor de distrugere în masa (ADM/CBRNE), a armelor biologice (Geneva 1972) și a armelor chimice (Geneva 1993).

Atacul militar sau terorist ADM/CBRN este mai probabil să se execute asupra forței dislocate în teatre de operațiuni (TO), ca trupe de invazie (peace

making), trupe de ocupație (peace keeping) etc. Din punctul de vedere al apărătorului, acțiunea poate să apară ca justificată, iar Convenția de la Geneva recunoaște dreptul celui care se apără, dacă atacatorul pune în pericol însăși ființa națională a acestuia, să folosească „orice mijloace”. Dar utilizarea ADM încalcă legile și cutumele războiului, fiind considerată „criminală”. Ca urmare, toate acțiunile inamicului care încalcă legile și cutumele războiului se consideră fapte penale, iar vinovații sunt considerați teroriști și suferă rigorile legii.

Caracteristicile agenților biologici (BWA) îi impun pe primul loc în analiza de **vulnerabilitate, amenințare și risc**. Bioagenții sunt relativ ușor de procurat (din natură), de multiplicat, de condiționat și de diseminat, în mod discret și cu cele mai mici costuri per efect.

Atacul biologic poate fi mascat de preexistența endemică a bolii în zonă, iar bioagenții sunt unicul mijloc de luptă, care se pot **automultiplica** natural, provocând noi focare de îmbolnăvire la distanță, epidemii, epizootii, pandemii, panzootie etc. Tocmai această calitate unică și remarcabilă a armelor biologice (BW) a dus la temerea că epidemiile cauzate **pot să scape total de sub control**, îmbolnăvind nu numai trupele inamicului, ci și trupele proprii, populația civilă a inamicului, proprie și neutră, animalele domestice și sălbatice etc. Ca urmare, BW (bacterii, virusuri, fungi, paraziți, toxine etc.) au fost primele ADM **interzise formal** (BTWC 1972), iar România a aderat în 1979. Această întârziere nu se datorează unei presupuse rele intenții de a folosi astfel de arme (Armata Română nu a utilizat niciodată ADM/CBRN împotriva inamicului), ci încercării de a menține un factor de **descurajare** printr-o posibilă amenințare CBRN cu caracter defensiv, față de presiunile exercitate de principalul pericol extern reprezentat în acea perioadă de URSS. În anul 1968, în contextul politico-militar creat de invadarea Cehoslovaciei de unele armate din Tratatul de la Varșovia, Armata Romană a fost restructurată, mărită, epurată, modernizată și au apărut structuri noi. Una dintre ele este și Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare București, care se ocupă în principal cu protecția medicală împotriva ADM/CBRN pentru trupe și populația civilă.

Pentru **protecția medicală** a forței expediționare în teatre de operații externe (T.O.), în cazul folosirii agenților biologici, am efectuat un **studiu documentar** privind profilaxia și tratamentul specific pentru protecția medicală a forței, în cazul folosirii agenților biologici, prin actualizarea și optimizarea contramăsurilor pentru protecție medicală împotriva BWA, prin **profilaxie antiinfecțioasă** (antibacteriană și antivirală) preexpunere, postexpunere și **tratament antiinfecțios** etiologic și de susținere a funcțiilor vitale. Scopul este de a elabora un set de **proceduri medico-militare** naționale pentru protecția medicală împotriva bioagenților, conform cu documentele Armatei României (SMG 89 Dispoziție pentru aprobarea metodologiei de chimioprofilaxie și imunoterapie a personalului armatei României împotriva agenților biologici etc.), documentele NATO (de exemplu USAMRIID 7, STANAG 2242, STANAG 4632, AEP 10 etc.), dar și cu recomandările Ministerului Sănătății Publice (MSP), Uniunii Europene (UE), Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) etc.

Regulile de **igienă și epidemiologie** trebuie respectate în totalitate, inclusiv adaptarea lor pentru campanie. În plus, prezentăm procedurile terapeutice antiinfecțioase pentru profilaxie și tratament, actualizate și adaptate la mijloacele terapeutice actuale, cu respectarea Legii medicamentului, care permite numai utilizarea de medicamente aprobate de Agenția Medicamentului (EMA/ANMDM), fără să prevadă excepții pentru cazuri de forță majoră sau militari (ca în USA), iar încălcarea ei este penală. În prezent, din cele peste o mie de microorganisme patogene pentru om, peste o sută sunt considerate că au potențial de bioagenți pentru atac biologic militar, bioterorist sau biocriminal. Din multitudinea de bioagenți și de medicamente antiinfecțioase, am ales entitățile cele mai reprezentative, care prezintă și probabilitatea maximă de întrebuințare. Dar dacă în TO sprijinul medical specializat este asigurat de o altă armată NATO și ne tratează militarii, este bine ca aceștia să aplice procedurile lor terapeutice.

Pierderile sanitare. Istoria forțelor armate arată că, în timp de pace, de criză sau de război (declarat sau nedeclarat), în structura tabloului **pierderilor totale** ale forței vii predomină **pierderile sanitare**. Pierderile nesanitare (prizonieri, dispăruți, dezertori etc.), recuperabile sau nerecuperabile, apar numai în anumite împrejurări și de obicei sunt în număr redus (fig. 1).

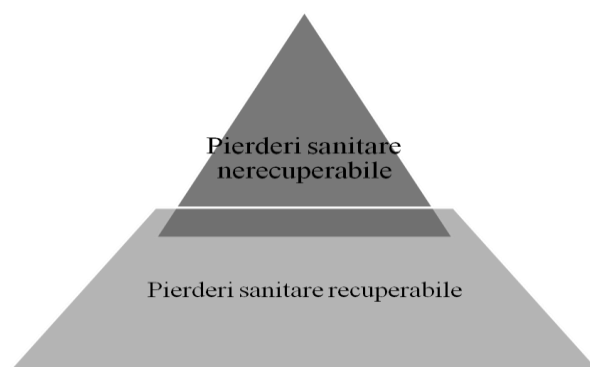
Figura 1. Structura pierderilor forței vii la campanie

Pierderile sanitare recuperabile predomină în totalul pierderilor umane. Cele mai multe sunt cauzate de boli psihice sau fizice, naufragii, de condițiile de mediu neobișnuite degerături, insolații, deshidratare etc.). Aici putem include și bolnavii rezultați ca urmare a unei eventuale întrebuințări a ADM/CBRN ca atac militar, terorist sau criminal: bolnavi infecto-contagioși, intoxicați cu STL sau fum, arși, iradiați etc. Mult mai puține pierderi sunt cauzate de răniuri traumatice, fie ca urmare directă a acțiunilor de luptă (prin explozii, schije, gloanțe, arme albe etc.), fie ca urmare a diverselor accidente.

Pierderile sanitare nerecuperabile reprezintă o parte din bolnavi și răniți, care decedază fie din cauza gravității leziunilor sau a combinării lor, fie din cauza ineficienței tratamentului medical. Aceasta poate fi dată de insuficiența forțelor și

mijloacelor sanitare adecvate sau de inexistența unui tratament preventiv sau curativ pentru boala respectivă (fig. 2).

Figura 2. Structura și ponderea pierderilor sanitare la campanie

Toate armatele organizate au avut, au și vor avea un **serviciu medical**. Grecii antici aveau la subunități ceea ce astăzi am numi „soldați sanitari” care luptau alături de camarazi, iar după luptă îngrijeau răniții, având și o „trusă sanitară” adecvată inclusiv pentru extragerea săgeților și sulițelor cu contravârfuri din corpul răniților. De la ei ne-a rămas termenul de „chirurg”, adică „scoțător de săgeți cu mâna”. Toți comandanții, adică ofițerii, aveau și pregătire medicală. Se păstrează o pictură veche de peste 3.000 de ani, care îl înfățișează pe Ahile pansând rana lui Patrocle, cu un bandaj „în spic” perfect. Alexandru Macedon avea în campanie medici greci (ca un fel de spital de campanie pe lângă statul major), din care unul era medicul lui personal. Aceasta nu l-a împiedicat să moară de holeră în Persia, împreună cu mulți dintre soldații săi. Geniul militar al romanilor a adăugat soldaților sanitari de la subunități (decurii și centurii) spitalul de campanie al legiunii, iar fiecare castru roman avea în centru un spital construit după un fel de proiect tip. Acest model s-a păstrat și în Evul Mediu, astfel că spitalul din Cetatea Rodos respectă această concepție. Mai mult, romanii au observat legătura dintre lipsa igienei și boli, așa că își construiau latrine, găteau centralizat pe subunități etc. În luptă acționau **ergonomic**: linia întâi lupta numai șapte minute (limite pentru efort intens de la care apare „datoria de oxigen”), apoi era înlocuită de linia a doua și tot așa, ajungând după 40-45 min. în spatele formației de luptă, unde primeau îngrijiri medicale, beau apă, mâncau și se odihneau, apoi reîntrau în luptă dinspre ultima linie spre prima. În acest fel, o unitate romană putea să lupte cu aceeași eficiență din zori și până în noapte, în timp ce inamicul era din ce în ce mai slăbit și trebuia să abandoneze lupta.

Acest sistem de asigurare medicală a fost folosit cu succes, până la generalizarea **armelor de foc**, când numărul de răniți în bătălie a crescut mult, iar

armatele au devenit foarte mari. În sec. XV turcii otomani foloseau trupele de „satârgii” și după terminarea bătăliei, pentru lichidarea răniților gravi, pentru a-i scuti de suferințe. În sec. XIX Napoleon avea spitale chirurgicale de campanie și a creat sanatorii pentru recuperare. Unii dintre chirurgii militari, cum a fost Larey, au inventat noi tehnici chirurgicale și de dezinfecție a rănilor. Dar la invadarea Rusiei, „La Grande Armee” a fost slăbită de tifosul exantematic de la păduchii din Polonia și nu a avut eficiența scontată.

Treptat, **trupele echipate cu tehnică modernă** erau din ce în ce mai agresive, iar numărul de bolnavi și de răniți depășeau posibilitățile serviciului medical. În războiul franco-prusac numărul mare de victime militare și civile a impus crearea unei organizații civile neutre, „Crucea Roșie”, care să se ocupe de bolnavi și răniți. În Războiul ruso-româno-turc din 1877, s-a constituit secția „Semiluna Roșie”, deoarece soldații mahomedani refuzau să fie îngrijiți sub semnul crucii. Incredibil, dar lucrurile s-au repetat la începutul sec. XX, când a apărut „Leul și soarele roșu”, iar la mijlocul secolului XX „Steaua lui David Roșie”, iar mesajul de neutralitate a fost golit de conținut. Ca urmare a fost propus la ONU un nou simbol universal „Red crystal” (un romb roșu pe fond alb), dar care până acum nu a fost adoptat de nimeni. Pentru aceste motive și din cauza abuzurilor de utilizare, aceste însemne nu mai sunt considerate ca protective, ci doar indicative.

Pentru a exemplifica **pierderile sanitare în războaiele moderne**, amintim că în Războaiele Balcanice au fost mult mai mulți bolnavi, în special de holeră, decât răniți și mult mai mulți morți de holeră decât din cauza acțiunilor de luptă, atât la trupe, cât și la populația civilă. În Primul Război Mondial, cele mai multe pierderi sanitare recuperabile și nerecuperabile au fost din cauza gripei. În același timp în România au fost epidemii de tifos exantematic, febră tifoidă și holeră care au produs mai multe victime decât toate acțiunile de luptă. Să nu uităm că Armata Română s-a luptat cu ungerii, austriecii, germanii, bulgarii și în final cu aliații ruși care doreau să ieșim din război. Numai intervenția eroică a prof. dr. Ioan Cantacuzino, cu institutul care îi poartă numele, a reușit să oprească epidemiile care loviseră și trupele, și populația civilă.

Cel de-al Doilea Război Mondial a fost mai bine pregătit de toate armatele, fiind un fel de continuare a primului. Pe baza experienței anterioare și a progreselor medicale din microbiologie, epidemiologie și farmacologie (dezinfectante, vaccinuri, seruri terapeutice, sulfamide și Penicilina) s-a evitat flagelul bolilor infecto-contagioase și al suprainfectării răniților. Cu excepția **armelor biologice** folosite, de exemplu de armata japoneză contra chinezilor, se pare că cele mai multe boli contagioase, după cum relatează veteranii englezi, ar fi fost din grupul BTS (?).

În **războaiele contemporane** contramăsurile medicale au împiedicat răspândirea unor epidemii la trupe și la populația civilă. Suntem mai pregătiți, inclusiv cu contramăsuri în caz de atac biologic și există proceduri de protecție medicală pentru

tratamentul profilactic, curativ și de recuperare. Dar exemplul cazului epidemiei actuale de Ebola din vestul Africii, care a fost declarată oficial „totally out of control” arată clar că nu toate bolile infecto-contagioase pot fi stăpânite.

Nu trebuie să uităm că războiul este, din punct de vedere medical, o epidemie (sau pandemie) de multiple epidemii, inclusiv o epidemie specifică de politraumatisme. Rolul principal de profilaxie, pentru reducerea numărului de victime, îl au **comandanții** de la toate nivelurile, prin modul de planificare și conducere a luptei. Abia în al doilea rând, profilaxia pierderilor sanitare se datorează contramăsurilor medicale, prin care serviciul medical contribuie la reducerea „supramortalității inutile” a trupelor și a populației civile. Contramăsurile medicale sunt prevăzute în Doctrina și regulamentele CBRN și cele medicale.

Terapia bolilor cauzate de agenții biologici (BWA)

Agenții biologici pot fi agenți patogeni vii, care sunt selecționați sau modificați genetic, pentru a fi mai patogeni, mai virulenți, mai rezistenți în mediul ambiant și mai rezistenți la tratamentul antimicrobian. Prin modalitatea de diseminare, aceștia pot avea căi de intrare neobișnuite în organism și pot cauza boli atipice, grave, cum ar fi antraxul pulmonar, pesta pulmonară sau pneumonii cu entero-patogeni. Contaminarea cu cantități uriașe de germeni, de exemplu 1 ng (adică o miliardime de gram), înseamnă 1 milion de spori de antrax, deci sute de doze minime infectante (DMI) pentru om. Aceasta poate să îmbolnăvească atât oamenii, cât și animalele, inclusiv care au fost vaccinate sau tratate preventiv, iar mediul poate să rămână contaminat mult timp, prezentând pericol remanent de lungă durată.

Ca urmare, tratamentul trebuie să fie mai complex, mai agresiv, cu medicație eficientă și personalizată. Cerința este greu de îndeplinit în condițiile unui **aflux masiv de bolnavi** care au același diagnostic, deci aceleași cerințe terapeutice, iar logistica medicală poate fi depășită. Aceasta presupune că metodele clasice de tratament nu mai sunt eficiente și trebuie elaborate protocoale terapeutice specifice fiecărei dintre aceste boli, grupate pe tipuri de microorganisme (bacterii, virusuri, fungi, toxine etc.) și împărțite pe subcapitole: profilaxie preexpunere (vaccinare), protecție la expunere (echipamente individuale și colective), profilaxie postexpunere (la contaminanți și contacti), tratament curativ în funcție de forma clinică (la bolnavi, suspecti, reîmbolnăviți și purtători sănătoși), tratament de recuperare (la convalescenți, recăderi, complicații agravante sau invalidante care reduc capacitatea de luptă, de muncă sau calitatea vieții) și dezinfectarea finală a cadavrelor și a obiectelor contaminate.

Comentariu. Dacă dispunem de forțe și mijloace adecvate și suficiente și le utilizăm corect, se crește procentajul de vindecați. Ca un exemplu, în antraxul pulmonar netratat mortalitatea este de 99% și se poate reduce prin tratament adecvat la jumătate. Este necesar să comparăm diferitele recomandări terapeutice, respectiv cele folosite în clinica de boli infecțioase, cele recomandate de NATO (dar în care unele

medicamente nu sunt aprobate de FDA, utilizarea lor fiind posibilă prin decret prezidențial US, care nu are valoare juridică în alte țări) și ale UE/EMEA care sunt obligatorii și pentru România ca țară membră. Pe baza acestora și a experienței noastre, am elaborat protocoale terapeutice specifice pentru BWA, aplicabile pentru armata României și populația civilă, dar cu unele excepții pentru trupele din TO și din bazele NATO aflate sub comanda americană, unde se pot aplica de personalul medical al bazei și **protocoale terapeutice NATO**, chiar dacă nu sunt integral aprobate de normele UE.

Concluzii

Forța expediționară din TO poate fi expusă atacurilor biologice, cu agenți biologici vii sau cu toxine ale acestora. Serviciul medical trebuie să fie în măsură să gestioneze situația prin contramăsuri adecvate, de profilaxie, diagnostic microbiologic, tratament etc.

BIBLIOGRAFIE

- Afssaps homepage, *Plan Biotox* (www.agmed.sante.gouv.fr/hm/10/indbio.htm). FSSAPS, France, 2001.
- Anthrax – Translated Summary of the Finnish recommendations.*
- BERGLUND L. Johansson, SJOSTEDT A., TARNVIK A., *Ciprofloxacin for treatment of tularemia. Clin. Infect. Dis.* 33(2): 267-8, July 15, 2001.
- CDC Update: Investigation of bioterrorism-related anthrax and interim for exposure management and antimicrobial therapy*, October 2001 (www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm5042al.htm) MMWR Morb Mortal Wkly Rep. 50(42):910-19.
- CDC webpage <http://www.bt.cdc.gov/DocumentsApp/FactSheet/SmallPox/About.asp> :Facts about smallpox, November 2001.
- CIPRO (Ciprofloxacin) Use by Pregnant and Lactating Women*, FDA Drug Information page (www.fda.gov), October 30, 2001.
- Doxycycline (Vibramycin, Monodos, Coryx, Cosy, Atridox, Periodox, Vibra-Tabs) Use by Pregnant and Lactating Women*, FDA Drug Information page (www.fda.gov), October 30, 2001.
- Drugs and Vaccines against biological weapons*, The Medical letter, vol 41, (Issue 1046), February 12, 1999.

- EMA/CPMP Guidance document on use of medicinal products for treatment and prophylaxis of biological agents that might be used as weapons of bioterrorism*, The European Agency for the Evaluation of Medicinal Products, CPMP/4048/01, London, 2002, Last Update 2007.
- European Center for Disease Prevention and Control*, Annual Epidemiological Report on Communicable Diseases in Europe, ECDPC, 2010.
- FDA Public Health Advisory: Update on Use of Doxycycline for Anthrax Exposure*, FDA News page (www.fda.gov), October 18, 2001.
- JAMA Consensus statement. Botulinum toxin as a biological weapon*, Vol. 285, No. 8, February 28, 2001.
- JAMA Consensus statement. Tularemia as a biological weapon*, Vol. 285, No.21, June 6, 2001.
- JAMA Consensus statement. Anthrax as a biological weapon*, Vol. 281, No. 18, May 12, 1999.
- JAMA. Consensus statement Smallpox as a Biological Weapon*. Vol. 281, No. 22, June 9, 1999.
- Lt. col. WOODS B. Jon, MC, USAF, *Usamriid's Medical Management of Biological Casualties Handbook*, Sixth Edition April 2005, (32-39).
- Management of Patients With Suspected Viral Hemorrhagic Fever. Morbidity and Mortality Weekly Report (MMWR)*, Vol 37, no S-3, pp 1-16, February 26, 1988.
- NATO EAPC/CPEA JMC – Draft Treatment Protocols Against Biological Warfare Agents*, 2004.
- NATO Standardization Agency (NSA) Standardization Agreement (STANAG) 4632 (Edition 1)*, 2005, Deployable NBC Analytical Laboratory, Annex B.
- Notice to Readers: Updated recommendations for Antimicrobial Prophylaxis Among Asymptomatic Pregnant Women After Exposure to Bacillus anthracis/Interim Recommendations Protecting Workers from Exposure to Bacillus anthracis in Work Sites in which Mail is Handled or Processed. Morbidity and Mortality Weekly Report (MMWR)*. Vol. 50, No 43, pp. 960-961, November 2, 2001.
- ORDEANU Viorel (coordonator), *Protecția medicală contra armelor biologice*, manual pentru pregătire postuniversitară, Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, București, 2012.
- ORDEANU Viorel, *Considerații privind terapia medicamentoasă actuală*, în revista „Viața Medicală”, nr. 9 (1207) an XXV, 6 martie 2013.

ORDEANU Viorel, *Microbiologie farmaceutică, curs pentru Facultatea de Farmacie*”, e-book, 2012.

ORDEANU Viorel, *Microbiologie și protecție medicală contra armelor biologice*, Editura Univesitară „Carol Davila”, București, 2008.

PHLS homepage, (www.phls.org.uk/facts/deliberate_releases.htm) Last date accessed December 03, 2001. Botulism, Interim PHLS guidelines for action in the event of a deliberate release, Issue 3 / Version 2 ed, vol. 2001. Public Health Laboratory Service, United Kingdom.

Report of WHO group of consultants. Health aspects of Chemical and Biological weapons, Geneva 1970, WHO.

United States Army Medical Research Institute of Infectious Disease. <http://www.usamriid.army>. January 26, 2002.

„*USAMRIID’s Medical Management of Biological Casualties Handbook*”, 7 Ed. 2011, Fort Detrick, Maryland, USA.

Working Group for Civilian Biodefense, USA.

www.bordeninstitute.army.mil/published/volumes/biological_warfare/BW-ch18.pdf

www.bordeninstitute.army.mil/published_volumes/biological_warfare/BW-ch13.pdf

www.cdc.gov/yellowfever/healthCareProviders/healthCareProviders-Diagnostic

ACTORII SCENEI RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE
ACTORS ON THE INTERNATIONAL RELATIONS SCENE

Colonel (r) Benoni ANDRONIC*
Dragoș-Cosmin BUCEAC**

Rezumat: Statele au fost considerate principalii actori ai scenei internaționale pentru o lungă perioadă de timp și continuă să dețină monopolul relațiilor la nivel internațional. Totuși, evoluțiile recente la nivel politic, diplomatic, economic, social și militar au creat condițiile propice pentru apariția și manifestarea din ce în ce mai activă, ca actori ai relațiilor internaționale, a altor entități și organizații.

Într-o lume a interdependențelor, actorii scenei internaționale tind să regândească și să-și reevalueze pozițiile, dezvoltând noi mijloace de cooperare și colaborare pentru diminuarea sau eliminarea riscurilor actuale, promovarea și apărarea valorilor democratice și intereselor generale ale comunității internaționale.

Cuvinte-cheie: relații internaționale; organizații internaționale; cooperare; NATO; ONU.

Abstract: States have been considered for a long period as the main actors on the international scene and continue to be the stakeholders of the international relations. Nevertheless, recent developments at the political, diplomatic, economic social and military levels have set up the proper conditions to the emerge of other entities and organizations, that acts as increasingly active actors in international relations.

In a world of interdependences, the international stage actors tend to rethink and re-evaluate their positions, developing new ways of cooperation and collaboration aiming to reducing or eliminating the current security risks, promoting and defending democratic values and the general interests of the international community.

Keywords: International relations; international organizations; cooperation; NATO; UN.

Introducere

Sfârșitul Războiului Rece și transformările majore din sistemul internațional de după anul 1989 au condus la schimbări majore în abordarea teoretică a relațiilor internaționale. În mediile de specialitate, agenda

---

* Profesor universitar asociat la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, email:benoneandronic@yahoo.com

** Masterand al Universității „Ovidius”, email: buceacdrazgoș@yahoo.com

discuțiilor a translatat relativ repede de la teoria realismului către cea a teoriilor instituționaliste care încearcă să definească noile realități prin prisma faptului că unica sursă de stabilitate și securitate în sistem actual o constituie instituțiile internaționale. Teoria realismului nu a putut explica și prevedea în totalitate colapsul unor alianțe și extinderea altora, cooperarea extinsă între state considerate rivale și impunerea unei stări de relativă stabilitate în interiorul sistemului internațional. Din acest motiv s-a impus și o redefinire a tipului, locului și rolului actorilor pe scena relațiilor internaționale, fapt care a generat numeroase discuții și opinii, deseori contradictorii.

Începutul secolului al XXI-lea poate fi definit ca având un evident caracter de instabilitate și nesiguranță, generat de perpetuarea unor stări latente de conflict, reactivarea unor „conflicte înghețate” pe fondul unui proces generalizat de globalizare desfășurat într-un ritm alert și cu o influență profundă asupra relațiilor internaționale. Se manifestă tot mai evident aspirația de a se institui și consolida o nouă ordine internațională, de a se introduce schimbări democratice în sistemul relațiilor politice, diplomatice și economice la nivel global. Încercările de schimbare a raporturilor și ordinii mondiale sunt grevate totuși de provocările noi care au apărut și continuă să se manifeste cu tot mai multă pregnanță în lumea de azi. În prezent, mediul internațional de securitate se află într-un proces diversificat și complex de mutații, fiind profund influențat de expansiunea terorismului internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, migrația ilegală, împuținarea resurselor și apariția sau dezvoltarea unor focare de instabilitate în diferite regiuni ale lumii.

În plan internațional remarcăm faptul că statele acționează la nivel politic, diplomatic, juridic, economic, social, informațional și militar pentru promovarea și apărarea valorilor democratice și intereselor generale ale comunității internaționale, atât în mod individual sau în cooperare cu alte state, cât și în cadrul organizațiilor internaționale cu vocație în domeniul securității. Conform uzanțelor, acțiunea politică este primordială în reglementarea diferitelor aspecte ale securității în plan internațional, utilizarea forței armate constituindu-se ca o opțiune de ultimă instanță, dar care trebuie luată în considerare în caz de necesitate. Din acest motiv statele își dezvoltă capacități proprii de acțiune atât politice, cât și militare, necesare participării la acțiuni comune în cadrul organismelor internaționale de securitate și apărare colectivă, precum și pentru respectarea diferitelor angajamente asumate în plan extern.

Extinderea NATO și a Uniunii Europene, procesul de transformare și restructurare prin care trece ONU și alte organisme internaționale, intensificarea fluxurilor de capital, produse și servicii și revoluția din domeniul tehnologiei informației au creat premise favorabile dezvoltării raporturilor la nivelul comunității internaționale, dar și extinderii unor amenințări asimetrice care

afectează în mod evident relațiile internaționale și rolul pe care diferiți actori îl joacă pe scena internațională. Din această perspectivă, principalele strategii și politici în domeniu se concentrează asupra transformării rolului, instrumentelor, mecanismelor și capabilităților de care dispun acești actori și adaptării la schimbările accelerate din mediul internațional de securitate. Acest lucru presupune alocarea de resurse adecvate și identificarea celor mai fezabile metode de utilizare cât mai eficientă a acestora, precum și preluarea și adaptarea celor mai performante realizări din sferile cercetării științifice, organizării economice și instituționale.

Statul ca actor al relațiilor internaționale

Relațiile internaționale sunt definite ca un domeniu academic, o ramură a științelor politice, care studiază relațiile dintre actorii statali din cadrul sistemului internațional și interacțiunile lor cu actori nonstatali (organizații interguvernamentale, organizații nonguvernamentale, corporații multinaționale etc.)¹. Acest domeniu de studiu este unul interdisciplinar, având în vedere că cele mai importante contribuții provin din științele politice, economie, geopolitică, studii de securitate, istorie, filosofie, drept etc. O altă definiție a termenului de relații internaționale se referă la totalitatea interacțiunilor din cadrul sistemului internațional și la domeniul de studiu care le cercetează.

În unele lucrări din domeniu, actorii internaționali sunt desemnați ca „*persoanele juridice care acționează în mediul relațiilor internaționale*”². O altă sintagmă uzitată se referă la orice structură socială, capabilă de a acționa și a influența sistemul relațiilor internaționale la nivel regional sau mondial.

Teoria relațiilor internaționale desemnează ca principală categorie a actorilor relațiilor internaționale **statul**, care prin atributele sale, populația, teritoriul și suveranitatea propriului guvern asupra ambelor, continuă să dețină monopolul relațiilor la nivel internațional.

Statele au fost considerate principalii actori internaționali pentru o lungă perioadă de timp. Din punct de vedere istoric, actorii ai sistemului relațiilor internaționale au fost, rând pe rând: colectivitățile umane; orașele-state ale lumii antice; imperiile antichității; structurile teritoriale ale evului mediu și statul național. Dezvoltarea economico-socială a condus, pe de o parte, la consolidarea statului național ca principal actor al sistemului internațional, iar, pe de altă parte, la multiplicarea atât a tipurilor de actori (firme, organizații internaționale, persoane etc.), cât și a raporturilor dintre aceștia. O pondere tot mai mare a scenei relațiilor internaționale, în contextul globalizării, își asumă în prezent organizațiile internaționale, fie că sunt interguvernamentale (membrii acestora fiind statele), fie

¹ http://ro.wikipedia.org/wiki/Relații_internaționale, accesat la 01.06.2014

² Eugen Străuțiu, *Teme introductive în relațiile internaționale*, Editura Universității Lucian Blaga, Sibiu, 2007, p. 14.

că sunt neguvernamentale (membrii acestora fiind structuri care nu aparțin statelor). O categorie aparte a actorilor internaționali, a căror pondere este foarte greu de evaluat, sunt corporațiile transnaționale – mari firme din domeniul economic, ce funcționează cu numeroase filiale ale firmei-mamă în alte state decât în statul de reședință. Majoritatea analiștilor consideră că statul păstrează o poziție dominantă în sistemul internațional chiar în condițiile reconsiderării accepțiunii tradiționale a suveranității. Chiar dacă se remarcă o tendință relativ accentuată de translatăre a unor atribute ale suveranității naționale către organisme sau organizații internaționale, statul continuă să dețină rolul predominant în acest domeniu.

Astfel, unii specialiști apreciază că, securitatea socială, competitivitatea și creșterea economică, dezvoltarea culturală, educația, asigurarea materiilor prime etc. rămân în competența guvernelor naționale; companiile multinaționale depind de statele de origine pentru protecție directă sau indirectă; statele au, pentru moment, monopolul folosirii legitime a forței pentru a controla tulburările interne sau pentru a participa la acțiunile colective de răspuns la diferite crize internaționale³.

Conform accepțiunii tradiționale, statele au grijă în primul rând de dezvoltarea și bunăstarea societăților pe care le administrează, de crearea acelor mecanisme care să asigure funcționarea instituțiilor fundamentale în plan intern. Dar, prin politica externă pe care o promovează au impact și asupra activității altor guverne, asupra altor state și a sistemului internațional din care fac parte.

Pe plan internațional, reprezentanții guvernelor naționale sunt factori decidenți în organizațiile internaționale sau regionale, ceea ce întărește rolul statului în cadrul relațiilor internaționale. Chiar și organizațiile supranaționale (ONU, UE, OSCE) sunt folosite de către statele membre pentru a-și susține și promova interesele naționale.

În contextul actual de securitate, războiul contra terorismului internațional necesită o întărire a rolului statului pentru a asigura siguranța și securitatea propriilor cetățeni. În același timp, amenințările asimetrice au impus un răspuns unitar la nivel internațional, statelor revenindu-le rolul de a furniza capacitățile necesare și de a impune diferite măsuri la nivel militar, diplomatic, politic etc. care să genereze starea de normalitate în relațiile internaționale.

Existența statului este dependentă de existența interesului național, care este reprezentat de realizarea puterii și de supraviețuirea statului. Cele două abordări sunt similare, deoarece supraviețuirea unui stat este condiționată de manifestarea unui anumit grad de putere pe scena internațională și de capacitatea acestuia de a-și impune

³ Prof. univ. dr. Ioan Mircea Pașcu, lector drd. Sergiu Nicolae Vintilă, *Teoria relațiilor internaționale*, Note de curs, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Facultatea de Științe Politice, București, 2004, p. 10.

interesele sau orientările care să-i asigure un loc distinct în cadrul comunității internaționale. În acest context, rolul statului pe scena internațională este definit de complexitatea acțiunilor, intereselor, voința și diversitatea capacităților de care acesta dispune.

Unii specialiști apreciază că în ultimele decenii, în cadrul dezbaterilor privind rolul statului în relațiile internaționale, a intervenit un element ce aduce o nouă dimensiune a existenței statului, în special a celui național, anume globalizarea⁴. Criticii fenomenului au promovat ideea că globalizarea reprezintă o amenințare la adresa sistemului statal tradițional, adică la adresa statelor suverane care posedă monopolul utilizării forței în teritoriile proprii recunoscute în mod reciproc. Se consideră că separarea dintre sfera de acțiune internă și cea externă a statelor, ce nu permite intervenția legitimă a unui stat în problemele interne ale altuia, a fost eliminată de către globalizare, fapt relevat și de operațiile militare desfășurate începând cu anii '90.

Pe de altă parte, unii teoreticieni susțin ideea conform căreia globalizarea, prin efectele sale, în special cele economice, întărește puterea statului, dovadă fiind faptul că cele mai puternice națiuni continuă să fie dominante din punct de vedere politic, economic și chiar militar în actuala ordine internațională. Cu toate acestea, evenimentele recente au demonstrat că până și cele mai puternice state sunt vulnerabile și că puterea absolută nu le garantează securitatea, în ciuda capacității militare foarte ridicate. De aceea, teoria potrivit căreia un actor internațional își poate asigura securitatea în condițiile în care are suficientă putere economică, politică, militară și acces la informații nu se mai poate aplica în contextul noii ordini internaționale, unde actorii combină armele convenționale cu cele neconvenționale pentru a-și atinge propriile obiective, luând în considerare amenințările și provocările specifice⁵.

Prin urmare, actorii internaționali și în primul rând statele tind să regândească și să-și reevalueze pozițiile pe scena internațională, dezvoltând noi mijloace de cooperare și colaborare pentru diminuarea sau eliminarea riscurilor actuale. Atitudinea statelor ca actori ai sistemului relațiilor internaționale este influențată de iminența riscurilor la adresa intereselor proprii și determină deciziile și relațiile pe care le au cu ceilalți actori.

Organizațiile internaționale în sistemul relațiilor internaționale

Relațiile internaționale au devenit tot mai complexe, iar mediul de securitate contemporan a cunoscut schimbări majore. Întreaga lume a început să se confrunte cu o serie de provocări care au determinat atât statele, cât și organizațiile

---

⁴ Dr. Alexandra Sarcinschi, *Rolul actorilor statali în configurarea mediului internațional de securitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” București, 2010, p. 8.

⁵ Ionel-Nicu Sava, *Studii de securitate*, Centrul Român de Studii Regionale, București, 2005, p. 17.

internaționale să-și regândească agenda de securitate și să elaboreze noi strategii în așa fel încât să-și poată asuma un rol pe scena relațiilor internaționale, să se adapteze la aceasta și să-și poată proteja interesele.

Dacă până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial singurii actori legitimi ai scenei politice internaționale erau considerați statele, sfârșitul războiului a marcat o diversificare a categoriilor de actori, deși statele au continuat să ocupe o poziție dominantă în sistem. Astfel, și-au făcut apariția sau și-au întărit prezența organizațiile internaționale interguvernamentale, corporațiile multinaționale, organizațiile nonguvernamentale sau diferite alte organisme cu vocație mai mult sau mai puțin globală, dar care au determinat schimbări majore în paradigma relațiilor internaționale.

Convenția din 1975 privind reprezentarea statelor în relațiile lor cu organizațiile internaționale prezintă următoarea definiție a organizațiilor internaționale interguvernamentale: „o asociere de state constituită printr-un tratat, având un act constitutiv, organe comune și personalitate juridică distinctă de cea a statelor membre care o compun”. Unii autori dau definiții mai largi, în sensul că organizația internațională constituie o formă de coordonare a colaborării internaționale în domenii stabilite, pentru care statele au creat un anumit cadru juridic instituțional permanent, printr-un statut elaborat de comun acord, ce prevede obiectul și scopul organizației, organele și funcțiile lor necesare realizării obiectivelor urmărite.

Organizația internațională mai este definită drept *instituția permanentă, constituită ca entitate juridică, formată, în general (dar nu numai) din state, pentru anumite scopuri, având o voință proprie și care reprezintă voința majorității statelor membre*⁶.

În condițiile în care globalizarea pare fenomenul fundamental și ireversibil al societății contemporane, organizațiile internaționale dobândesc o tot mai mare autoritate și o arie extinsă de acțiune socială. Este evident procesul prin care statele naționale cedează treptat unele din atribuțiile suveranității naționale către organizații internaționale, în special în domeniul managementului situațiilor de criză și în rezolvarea unor dispute care ar putea degenera în conflicte deschise.

În majoritatea cazurilor, organizațiile internaționale oferă nu numai cadrul în care sunt luate diferite decizii, dar și mecanismele necesare pentru transpunerea acestor decizii în acțiuni concrete. Recurgerea tot mai frecventă în ultimii ani la Organizația Națiunilor Unite, în special la principalul său organ pentru menținerea păcii și securității internaționale – Consiliul de Securitate – probează încrederea sporită a statelor în capacitatea organizațiilor internaționale de a răspunde scopurilor pentru care au fost create. Organizațiile internaționale și-au demonstrat

⁶ <http://www.rasfoiesc.com/educatie/istorie/Actorii-relatiilor-internation74.php>, accesat la 25.05.2014

rolul de instrumente indispensabile în cadrul sistemului relațiilor internaționale, cu precădere în domeniul economico-social și în sfera drepturilor omului, dar și în domeniul securității. Unul din cele mai evidente aspecte ale rolului și contribuției organizațiilor internaționale în dinamica raporturilor internaționale îl constituie identificarea intereselor comune și asigurarea unui cadru propice dezbaterii și găsirii de soluții la problemele diverse cu care se confruntă societatea actuală. În cadrul organizațiilor internaționale, care asigură o multitudine de canale de negocieri și consultări, din varietatea de abordări a problemelor globale sau regionale se degajă soluțiile convenabile sau acceptabile tuturor participanților. Organizațiile internaționale servesc astfel nu numai ca instrumente de înlesnire a cooperării dintre națiuni, dar și ca instrumente de creștere a nivelului conștiinței privind realitățile unei lumi interdependente, ale cărei provocări au un caracter global. În plus, ele oferă mijloacele necesare desfășurării procesului de integrare și agregare a intereselor celor mai diverse ale statelor.

În principiu, organizațiile internaționale interguvernamentale sunt definite nu numai de faptul că membrii lor sunt statele, dar, de asemenea, de caracterul lor de permanență a activității și de procedurile instituționalizate pe care le utilizează. Organizațiile interguvernamentale se întrunesc la intervale relativ regulate și au proceduri specifice de luare a deciziilor, dispun de un organism care direcționează activitatea curentă, au un sediu și un buget stabilit de statele membre. Cu toate acestea, ele nu au acces direct la resursele materiale pe care le pot utiliza statele.

Organizațiile internaționale interguvernamentale cuprind state de dimensiuni și putere diferite, având capacități politice, economice, tehnologice, militare și de altă natură diferite. Diferențele dintre statele participante la o organizație internațională influențează, într-o anumită măsură, cooperarea internațională și metodele de lucru. Totuși, formele instituționale de luare a deciziilor, acceptabile și acceptate de toți participanții, permit o strânsă și eficientă cooperare între statele membre ale organizației și stabilirea unor cursuri de acțiune care să fie satisfăcătoare pentru toate părțile implicate.

Se apreciază că procesul de constituire și consolidare a organizațiilor internaționale a rezultat din imperativele aplicării descoperirilor tehnico-științifice, creșterii interdependențelor economice în condițiile globalizării și apariției unor provocări asimetrice cărora comunitatea internațională nu le putea face față decât prin abordări și eforturi globale.

Literatura de specialitate opinează că organizațiile interguvernamentale își vor menține în continuare importanța atâta timp cât statele vor exista, deoarece acestea sunt importante prin însuși faptul că sunt asociații formate de către state, sunt investite cu o anumită autoritate și servesc promovării intereselor membrilor.

Apariția, proliferarea, dezvoltarea și diversificarea organizațiilor

internaționale interguvernamentale a fost determinată de trei factori importanți.

Primul factor a fost necesitatea prevenirii războiului și reglementării la nivel internațional a regulilor purtării acestuia. Aceste reglementări au devenit necesare în condițiile în care exista riscul declanșării unor conflicte majore, la nivel mondial, fapt ce de altfel s-a și petrecut odată cu declanșarea Primului Război Mondial. În acest sens, tocmai prevenirea unui nou război mondial și menținerea păcii au constituit scopul primordial al constituirii Organizației Națiunilor Unite.

Un al doilea factor determinant pentru apariția organizațiilor internaționale a avut în vedere interdependențele crescânde în procesele de dezvoltare ale națiunilor. Aceste interdependențe au condus la necesitatea extinderii cooperării între state în forme care să permită o asociere liberă, cu luarea în considerare a intereselor comune, precum și a intereselor particulare ale membrilor. Revoluția industrială și dezvoltările în domeniul științei au micșorat distanțele dintre națiuni și au amplificat contactele internaționale, a căror coordonare se putea realiza prin intermediul organizațiilor internaționale, care, la rândul lor, puteau favoriza cooperarea între state în multiple domenii. Globalizarea a accentuat interdependențele dintre state în diferite planuri și a venit să confirme rolul organizațiilor internaționale în sistemul relațiilor internaționale actuale.

Al treilea factor, cu o influență hotărâtoare în evoluția organizațiilor internaționale din ultimele decenii, ține de efectul conjugat al noilor probleme cu care este confruntată societatea internațională, ale căror proporții globale nu pot fi supuse decât unui tratament global. Acestea sunt: creșterea populației, sărăcia, accesul la resurse, controlul deteriorării mediului, lupta împotriva terorismului, utilizarea spațiului cosmic. Deși nu se poate concluziona că eforturile comunității internaționale de a face față acestor provocări s-au materializat în găsirea celor mai adecvate soluții, asocierea acestor eforturi în cadrul unor organizații internaționale nu pot fi ignorate. Organizațiile internaționale îndeplinesc astfel o funcție utilă în canalizarea unei părți a raporturilor de interdependență dintre state și în asigurarea unor mijloace adecvate pentru intensificarea cooperării între națiuni. Acestea lucrează în baza principiului cooperării voluntare, ca instituții de identificare și implementare a acțiunilor ce pot servi comunității internaționale.

Organizațiile internaționale pot oferi cadrul și mijloacele pentru medierea sau rezolvarea unor conflicte și pentru formularea de politici în chestiuni care afectează sfera relațiilor internaționale. Acest lucru demonstrează importanța și rolul organizațiilor internaționale în abordarea problematicii deosebit de complexe a lumii contemporane.

O organizație neguvernamentală (ONG) este definită drept acea entitate ce nu se află sub tutela unui guvern și nu aparține nici mediului de afaceri⁷.

Activitatea ONG-urilor se desfășoară, în primul rând, în cadrul statelor, dar îmbracă și o dimensiune transnațională, atât prin legăturile pe care acestea le stabilesc cu alte grupări similare din alte țări, cât și prin interferența lor cu diverse organizații statale. Totodată, ONG-urile se înscriu într-un cadru internațional prin dezvoltarea de relații cu organizații internaționale interguvernamentale. Organizațiile neguvernamentale sunt recunoscute ca actori ai sistemului relațiilor internaționale doar în contextul în care acțiunile lor generează consecințe cu impact pe scena internațională. Practica ne demonstrează că există puține ONG-uri care au un impact semnificativ asupra vieții internaționale, printre acestea numărându-se Amnesty International, Medecins sans Frontieres, Greenpeace etc. Cu toate acestea, activitatea acestor organizații tinde să devină semnificativă în special atunci când operează în medii cu vizibilitate majoră.

Factorii care au condus la apariția și dezvoltarea acestor organizații sunt de natură politico-diplomatică (reprezentarea ONG-urilor în cadrul diferitelor organisme internaționale), academică (dezbateri ale societății civile pe teme dintre cele mai diverse) și tehnică (Internet, sisteme de comunicații, tehnologia informației etc.). Indiferent de nivelul la care funcționează (național sau internațional), ONG-urile își propun scopuri bine determinate, urmărind să influențeze direct sau indirect deciziile actorilor statali sau ale organizațiilor internaționale. Ca mijloace de acțiune aceste organizații folosesc manifestații, seminarii sau întruniri cu caracter științific sau de altă natură, mass-media, cooptarea la propria cauză a unor lideri politici, formatori de opinie sau factori decizionali. Totodată, sunt implicate într-o serie de procese și politici care se derulează pe scena internațională, interacționând cu state sau diverse organizații internaționale. În anumite cazuri, tocmai pentru a-și întări puterea de influență și rolul pe scena internațională, oferă expertiză, date și informații în diferite domenii (protecția mediului înconjurător, drepturile omului etc.), susțin diverse proiecte umanitare, participă cu personal calificat în acțiunile postconflict din diferite zone ale lumii sau la procesele de promovare și consolidare a principiilor și valorilor democratice.

Specialiștii remarcă faptul că organizațiile neguvernamentale joacă un rol tot mai activ în raport cu problemele majore ale societății actuale, precum combaterea subdezvoltării, a sărăciei și bolilor, promovarea și protejarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, menținerea păcii și securității colective.⁸ De multe ori, organizațiile neguvernamentale interacționează sau se asociază cu organizații internaționale pentru atingerea unui obiectiv comun. Ele își exercită influența prin

---

⁷ Raluca-Miga Beșteliu, *Organizații internaționale interguvernamentale*, Editura All Beck, București, 2000, p. 37.

⁸ Leroy Bennett, James Oliver, *International Organizations – Principles and Issues*, editura Prentice Hall, London, 1977, p. 14.

lobby la diferite niveluri, reprezentarea la conferințe mondiale, obținerea de facilități în cadrul organizațiilor internaționale regionale sau globale și participarea la stabilirea căilor de comunicare între cetățeni și reprezentanții legitimi ai statelor. Scopul final al acestor organizații este de integrare și coordonare a tuturor resurselor necesare atingerii scopurilor propuse.

Unii autori subliniază faptul că pe scena relațiilor internaționale și-au făcut apariția și continuă să existe și o categorie de false ONG-uri, finanțate de regulă de state cu regimuri totalitare sau de către grupări având interese minoritare. Acestea dezvoltă activități diverse, fiind constituite ca elemente de sprijin logistic, recrutare de membri, strângere de fonduri pentru crima organizată sau organizații teroriste, etc.⁹ Cu toate că ponderea acestora nu este semnificativă, în anumite cazuri, aceste false organizații pot avea un impact major asupra vieții internaționale, tocmai prin resursele și mijloacele pe care le au la dispoziție și prin metodele utilizate, care cel mai adesea se situează în afara sau la limita legilor internaționale.

Corporațiile multinaționale sau transnaționale au început să joace un rol din ce în ce mai activ, revendicându-și statutul de actori ai scenei internaționale. În general activitatea corporațiilor la nivel internațional se resimte prin presiunile pe care le efectuează asupra statelor pentru a-și realiza diversele interese economice. Prin filialele pe care le dețin în afara țării de origine, corporațiile pot influența viața economică, socială și chiar cea politică, atât în țările de origine, cât și în cele în care și-au mutat o parte din investiții. Prin diviziunea muncii în interiorul corporației la nivel global, având deseori ca scop evitarea impactului negativ al barierelor comerciale, corporațiile transnaționale pot dispune la un moment dat de instrumentele necesare influențării relațiilor internaționale, de regulă, în folos propriu. Minoritățile etnice sau religioase au început să capete un rol important în viața internațională, pe fondul unui mediu economic nefavorabil și a proliferării criminalității internaționale și transfrontaliere. Existența pretențiilor teritoriale atât din partea statelor, cât și a unor actori nonstatali, derapajele religioase și disputele etnice, posibilitatea exercitării unor presiuni externe precum și accesul la tehnologie și echipamente militare, au oferit acestor minorități o oportunitate de a încerca să se impună pe scena internațională ca un actor care trebuie luat în seamă. Intersectarea intereselor contradictorii ale diferiților actori statali pe diverse paliere, considerentele de ordin politic și ideologic, oferă un important spațiu de manevră minorităților, care ar putea fi folosite pe post de instrumente de presiune, fapt ce poate genera tensiuni sau conduce la reactivarea unor dispute istorice, cu impact asupra relațiilor internaționale. Deși nu au încă o influență semnificativă,

⁹ Teodor Frunzeti, *Dinamici globale și actori nonstatali*, Lumea Militară nr. 3, 2005

minoritățile etnice și religioase trebuie ascultate și înțelese pentru a se putea preveni activarea unor conflicte latente.

Organizațiile teroriste cu toate că nu sunt actori legitimi recunoscuți ai scenei internaționale au o influență din ce în ce mai importantă asupra relațiilor internaționale, în special în ultimele decenii. Creșterea numărului organizațiilor teroriste, a obiectivelor și statelor vizate și amplificarea violenței tehnicilor utilizate, conduc la concluzia că aceste organizații tind să-și revendice, din ce în ce mai pregnant, un loc distinct în sfera raporturilor internaționale.

Dacă la început acțiunile grupărilor teroriste vizau ținte guvernamentale, diplomatice și militare, în ultimii ani se constată o reorientare către ținte mult mai facile (aglomerări urbane, obiective turistice sau religioase, trenuri, sedii de bănci etc.), în special pentru că acestea au o puternică încărcătură simbolică, sunt intens mediatizate și asigură o vizibilitate maximă. Prin astfel de acțiuni, organizațiile teroriste încearcă să determine opinia publică națională sau internațională să pună presiuni asupra factorilor decizionali din statele respective cu scopul de a accepta cererile membrilor organizației. Tranziția către aceste ținte s-a făcut în condițiile în care unele guverne din țările slab dezvoltate dispun de o autoritate scăzută, populația este săracă, iar corupția endemică, condiții propice pentru facilitarea accesului la armament și finanțări ilegale. În acest fel, organizațiile teroriste încearcă să-și impună anumite revendicări și să influențeze chiar mersul relațiilor internaționale. Alături de organizațiile teroriste, există și alte tipuri de organizații cu structuri asemănătoare, dar care nu pot fi considerate organizații teroriste, precum cartelurile drogurilor din America de Sud sau mișcările de gherilă. Și acestea tind, din ce în ce mai mult, să-și facă simțită prezența pe scena internațională, având scopuri care, de regulă, se situează în afara legii.

Concluzii

Statele joacă în mod evident rolul cel mai important în relațiile internaționale, iar sistemul internațional reprezintă setul de relații dintre statele lumii, structurat conform anumitor reguli și tipare de interacțiune. Cu toate acestea, în sistemul actual, statele sunt puternic condiționate, constrânse și influențate de alți actori nestatali. Deși statele rămân în continuare entitățile dominante, organizațiile internaționale joacă un rol din ce în ce mai important în cadrul acestui sistem, funcția cea mai importantă a acestora fiind de a furniza mijloacele de cooperare între state în domenii în care acestea au interese comune.

În cadrul relațiilor internaționale se observă tot mai pregnant că procesul de globalizare, în care țările și locuitorii trăiesc într-un sistem global integrat, permite ca interesele organizațiilor internaționale, ale ONG-urilor, corporațiilor transnaționale, ale unor indivizi influenți, să capete aspect de predominanță asupra intereselor statelor naționale. Poziția statului național, ca actor central al sistemului

internațional, devine astfel una dintre cele mai controversate teme ale teoriei relațiilor internaționale.

Acest fapt se datorează unor factori obiectivi, care își manifestă din ce în ce mai mult prezența pe scena mondială: multiplicarea surselor de autoritate și putere; diminuarea capacității statelor de a controla economiile naționale ca rezultat al globalizării; acces extins la informații; tendința spre descentralizare și creștere a rolului autorităților locale/regionale; dependența crescută de resurse naturale externe. Toți acești factori influențează poziția de dominație a statelor în cadrul sistemului relațiilor internaționale și permit o diversificare a actorilor nonstatali, care tind să devină forța motrice în exercitarea prerogativelor de putere și influență la nivel internațional.

BIBLIOGRAFIE

- BEȘTELIU Raluca-Miga, *Organizații internaționale interguvernamentale*, Editura All Beck, București, 2000.
- BUZAN Barry, LITTLE Richard, *Sistemele internaționale în istoria lumii*, Editura Polirom, Iași, 2009.
- GOLDSTEIN Joshua, PEVEHOUSE Jon, *Relații internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2008.
- JURA Cristian, *Rolul organizațiilor nonguvernamentale pe plan internațional*, Editura All Beck, București, 2003.
- SARCINSCHI Alexandra, *Rolul actorilor statali în configurarea mediului internațional de securitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” București, 2010.
- STRĂUȚIU Eugen, *Teme introductive în relațiile internaționale*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2007.
- TEICHOVA Alice, MATIS Herbert, *Nation, State, and the Economy in History*, Cambridge University Press, 2003.

VULNERABILITĂȚI, AMENINȚĂRI ȘI RISCURI TERORISTE

VULNERABILITIES, THREATS AND TERRORIST RISKS

Colonel (r) medic dr. Viorel ORDEANU*
Biolog sp. drd. Gabriela DUMITRESCU**
Biolog sp. drd. Diana POPESCU***

Rezumat: *Societatea contemporană a fost, este și probabil că va fi dominată urbi et orbi (peste tot și la toți) de conflicte exprimate prin violență, confruntări sociale, permisivitate, colapsul autorității, prăbușirea normelor morale. În mod paradoxal, se vorbește și se scrie mult despre terorism și teroriști, dar nu există încă o definiție completă și acceptată a acestor termeni, iar încadrarea juridică este aproximativă. Deși analiza amenințărilor reprezintă un atu decizional extrem de important în fundamentarea unor planuri de protecție nemijlocită sau a unor strategii de securizare a unor obiective sau instituții pretabile să devină ținte ale unor acțiuni violente, comunitatea operativ-informativă contemporană nu a stabilit încă un set clar de proceduri și principii care constituie cadrul expert pentru analiza cuprinzătoare a amenințărilor și vulnerabilităților. Analiza riscurilor, vulnerabilităților și probabilităților de materializare a amenințărilor se face pe etape. Estimarea integrată a amenințărilor are în vedere: accesibilitatea, vulnerabilitatea, necesitatea, recuperarea, efectele asupra țintei și riscul pentru atacator. Amenințările, vulnerabilitățile și riscurile prezentate de armele de distrugere în masă chimice, biologice, radiologice și nucleare (ADM CBRN) în situații de pace, de criză sau de război sunt multiple și trebuie să fim pregătiți inclusiv pentru contramăsuri medicale, în cadrul luptei antiteroriste și contrateroriste.*

Cuvinte-cheie: *terorism; vulnerabilitate; risc; amenințare; contramăsuri.*

Abstract: *Contemporary society has been, is and probably will be dominated urbi et orbi (everywhere and to all) by conflicts expressed through violence, social confrontation,*

---

* Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, București; Doctor în medicină; Cercetător Științific gr. I, Șef secție Microbiologie – Epidemiologie; Conferențiar asociat disciplina microbiologie Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila” București; e-mail: ordeanu_viorel@yahoo.com; tel: 0722 309 340; fax 021/315.81.20

** Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, București; doctorand Facultatea de Biologie, Universitatea din București

*** Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, București; doctorand Facultatea de Biologie, Universitatea din București, Cercetător Științific gr. III.

permissiveness, the collapse of authority and the collapse of moral norms. Paradoxically, although they speak and write much about terrorism and terrorists there is not yet a complete and accepted definition of these terms and the legal classification is approximate. Although risk threat analysis is an extremely important asset in the foundation of creating immediate protection plans or security strategy objectives for institutions suitable to become targets of violent acts, the contemporary informative operative community has not yet established a clear set of procedures and principles which constitute the expert framework for extensive threats analysis and vulnerabilities. Risk analysis, vulnerabilities and probabilities for threats materializing are done in stages. The integrated estimation of threats considering: accessibility, vulnerability, need for recovery, effects on target and attacker risk. Threats, vulnerabilities and CBRN WMD risk in times of peace, crisis or war are many and we must be prepared including the medical countermeasures, in order to combat terrorism and counterterrorism.

Keywords: terrorism; vulnerability; risk; threat countermeasures.

Introducere

Societatea contemporană a fost, este și probabil că va fi dominată urbi et orbi (peste tot și la toți) de conflicte exprimate prin violență, confruntări sociale, permisivitate, colapsul autorității, prăbușirea normelor morale. Exploziile de violență au devenit însoțitori banali ai vieții cotidiene, iar stresul și neliniștea sunt omniprezente în toate palierele existenței sociale¹.

Tendința naturală. Acest lucru nu ar trebui să ne mire, deoarece în istoria hominidelor, veche de aproape două milioane de ani, omul ca animal, a moștenit de la strămoșii săi calități și defecte: inteligența, îndemânarea, spiritul gregar, iubirea pentru „ai săi” și ura pentru „ceilalți”, instinctul de vânător și dorința de a lupta pentru a obține ce vrea și pentru răzbunare ș.a.m.d. Omul modern, *Homo sapiens sapiens*, după ce a scăpat (voit sau nu) de concurența celorlalte hominide, și-a organizat societatea modernă abia după încheierea ultimei perioade glaciare, adică acum mai bine de zece milenii, când a început istoria speciei noastre. De atunci tot încearcă să fie mai bun, mai eficient, mai civilizată, în esența mai uman, dar instinctele animalice au persistat în tot acest interval de timp.

Istoria este în majoritate povestirea luptelor, războaielor, bătăliilor, crimelor, cuceririlor și a biografiei conducătorilor violenți (eroi pozitivi dacă sunt „ai noștri” sau negativi dacă sunt „ai celorlalți”). Istoria se învârtă în jurul mării și decăderii imperiilor, începând cu Egiptul antic și până în zilele noastre. Religiiile, artele și sporturile completează aceste tendințe de agresivitate, în pofida intențiilor civilizatoare declarate. Concurența economică a dus la lupte pentru teritorii, populație, hrană, resurse minerale. Astăzi ne luptăm pentru energie, mâine ne vom

¹ Aradavoaița G., Crainiceanu I., Nita D., *Amenințări, vulnerabilități și riscuri la adresa demnitarilor – metode și tehnici de analiză*, Editura Antet, XX Press, Filipești, Prahova.

lupta pentru apă, în viitor ne vom lupta pentru alte corpuri cerești. Predicția unei societăți umane viitoare fără conflicte, așa-zisul „sfârșit al istoriei” nu este doar naivă sau utopică, ci de-a dreptul mincinoasă. Nici „pax romana” nici „pax americana” și nici alte soluții bazate pe ideologie politică sau pe religie nu pot fi soluții definitive. În fizică, orice acțiune determină o reacțiune echivalentă, dar acest fenomen apare și în biologie, în sociologie, în politică etc.

Reglementări militare. În domeniul militar, orice acțiune ofensivă va duce la o contraofensivă; puterile militare se vor lupta cu puteri militare, marile puteri se vor lupta cu mari puteri sau cu alianțe de puteri, iar superputerile se pot lupta cu toți ceilalți deodată, după principiul „simetriei” adică al echilibrului de forțe. Dar dacă disproporția de forțe și mijloace de luptă este copleșitoare, cel slab ori se supune (când este în avantajul sau, așa cum a fost relația Daciei cu Imperiul Roman) ori luptă cum poate și cum știe, chiar în afara legilor și a cutumelor, ceea ce astăzi numim „acțiuni de luptă asimetrice” (așa cum luptau uneori și Țările Române cu Imperiul Otoman).

Tratatele internaționale, și în special Convențiile de la Haga și Geneva din secolul XX (cel mai războinic și mai sângeros din toate cele 100 de secole ale istoriei omului modern) au stabilit regulile de ducere a războiului, pentru ca acesta să fie o continuare a politicii externe cu mijloace violente și nu o crimă în masă. Așa au fost interzise pe rând gloanțele explozive, gloanțele de calibru foarte mic, armele biologice și cu toxine, armele chimice și incendiare și orice arme de distrugere în masă, care au efect nediscriminatoriu (adică și asupra necombatanților) și cauzează suferințe inutile. Dar multe sunt folosite și în secolul XXI, uneori pe față, alteori pe ascuns sau cu denumiri schimbate: napalmul este acum „petrol gelificat”, iar bombele cu fosfor sunt pentru iluminare, chiar dacă se lansează ziua. În anumite situații, chiar legea respectivă permite acest lucru, de exemplu armele chimice, deși se interzice a fi folosite împotriva inamicului, pot fi folosite pe populația proprie, uneori chiar și în țara noastră. Deși armele biologice sunt formal interzise, dacă o țară care a semnat și a ratificat BTWC are temeri justificate că va fi invadată de forțe mult mai mari, poate să notifice cu trei luni înainte reluarea fabricării de arme biologice (BTWC cap. XVII, 1972). Apărarea țării agresate poate să îmbrace și forma războiului popular, în care armata învinsă este ajutată de întreaga națiune, respectând câteva reguli de bază: luptătorii civili se vor constitui în unități organizate și comandate de persoane competente, vor purta armele la vedere și vor avea semne distinctive. Acest tip de război au dus spaniolii contra armatei lui Napoleon, evreii polonezi și rușii contra armatei lui Hitler, algerienii contra francezilor, vietnamezii contra francezilor și americanilor etc. Dar dacă agresorul pune în pericol însăși ființa națională a celui atacat, acesta poate folosi legal orice mijloace și metode de luptă. Această prevedere este ambiguă și poate să aibe implicații grave: cine poate stabili când este ființa națională în pericol și care mai este diferența între luptă și crimă în masă? Națiunile care luptă în teren deschis, cum sunt arabii din țările deșertice, sunt tentați sau nevoiți să nu respecte

aceste reguli, ceea ce îi aduce sub incidența legii penale, pentru crime de război și sunt considerați „teroriști”. Aceasta îi pune pe același plan cu psihopații antisociale, cu criminalii în masă, cu extremiștii politici sau religioși, așa că nu beneficiază de prevederile convențiilor privind răniții și prizonierii de război, iar uneori nici de drepturile deținuților.

Niciun invadator nu va încerca să omoare toată populația, pentru că nu mai are pe cine să pună la muncă, și nu va distruge toate bunurile, pentru că nu mai are ce să jefuiască sau să folosească. Totul se gândește în termeni economici, dacă investiția în război va fi sau nu rentabilă. Napoleon, când pregătea „Marea armată”, spunea că are nevoie de trei lucruri: „bani, bani și bani!” Majoritatea ADM/CBRN au efect numai asupra forței vii, dar nu afectează tehnica și instalațiile, deci acest lucru este avut în vedere la proiectarea armamentului modern, deși nu se declară public.

Războiul terorist. Spre sfârșitul aceluia secol războinic a apărut și noțiunea de „război asimetric” în care o armată regulată, constituită din trupe de invazie (peace making) și apoi din trupe de ocupație (peace keeping), forțe speciale și eventual forțe paramilitare (civili, foști militari), se confruntă cu atacuri mai mult sau mai puțin organizate, uneori individuale (atentatori sinucigași), față de care nicio armată nu este foarte bine pregătită. De altfel, militarii nu numai că nu dispun de dotarea și instrucția necesare, dar nu au nici structura psihică adecvată pentru lupta împotriva populației. Este motivul principal pentru care după terminarea cuceririi militare, trupele de invazie sunt înlocuite cu trupele de ocupație și cu forțe polițienești. Pentru prima dată a fost descris acest comportament după ocuparea Cehoslovaciei de către armata sovietică. Mai grav, aceste acțiuni de luptă asimetrice se pot desfășura și ca atacuri teroriste pe teritoriul adversarului, lovind și oameni nevinovați, sau asupra unor obiective ale sale aflate pe teritoriu neutru, asupra cărora comit un act de agresiune. Și iată cum victima ajunge agresor, ca în diagnosticul psihiatric de „persecutor persecutat”. Și în același timp, un luptător pentru libertate ajunge să fie un criminal care face un deserviciu chiar cauzei lui, deoarece un comportament antisocial nu poate să îi atragă simpatia societății. În mod paradoxal, deși se vorbește și se scrie mult despre terorism și teroriști, nu există încă o definiție completă și acceptată a acestor termeni, iar încadrarea juridică este aproximativă.

Tipologia terorismului. Deși analiza amenințărilor reprezintă un atu decizional extrem de important în fundamentarea unor planuri de protecție nemijlocită sau a unor strategii de securizare a unor obiective sau instituții pretabile să devină ținte ale unor acțiuni violente, comunitatea operativ-informativă contemporană nu a stabilit încă un set clar de proceduri și principii care să constituie cadrul-expert pentru analiza cuprinzătoare a amenințărilor și vulnerabilităților. Putem prezenta grafic acest „lanț al slăbiciunilor” (figura 1).

Vulnerabilitate → Amenințare → Risc → Atac → Consecințe

Figura 1. Lanțul slăbiciunilor” în terorism

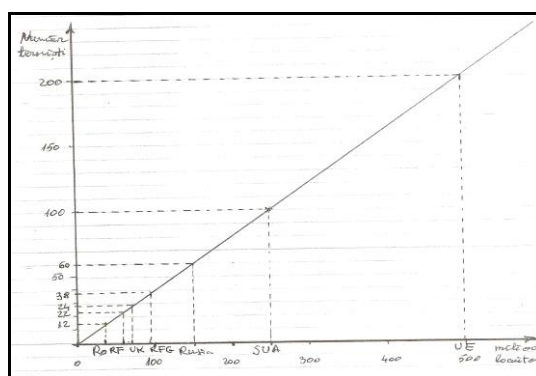

Primul principiu, violența este un proces și în același timp un act. Violența comportamentală și atitudinală nu apare din senin. Analiza incidentelor violente arată că actele și acțiunile violente sunt finalizarea unui șir de probleme identificabile, a unui proces evolutiv de crize, conflicte, dispute și neîmpliniri. Al doilea principiu constă în faptul că violența direcționată reprezintă produsul interacțiunii unui lanț de trei factori: actorul acțiunii violente (individul, cel mai adesea psihotic); stimulul (factorul declanșator, triggering point); circumstanțele care permit materializarea actului violent.

În ultimul deceniu al secolului XX, Departamentul de Stat al USA a clasificat tipologia terorismului astfel: a. violența organizațională, cu grupuri mici, radicale, fără sprijin popular (de exemplu bascii din ETA) sau transnaționale (de exemplu, palestinienii Abu Nidal); b. violența insurgenților, care pot fi separatiști etnici (popoarele din fosta Iugoslavie sau din fostul URSS) sau rebeli politici (războiul civil din Ucraina); aici am putea încadra și unele mișcări de rezistență și eliberare națională: Irak, Afganistan, Libia, Siria, Palestina etc.

Contramăsuri. Majoritatea atentatelor reușite s-au datorat incapacității țintei de a percepe amenințarea potențială la care este expusă. Această deficiență de evaluare este foarte vizibilă în domeniul bioterorismului, acțiunile antibioteroriste și contrabioteroriste fiind mai mult în plan teoretic. Analiza fenomenului terorist trebuie să fie multifactorială, interdisciplinară, să se bazeze pe informații actuale, pe statistici retrospective și să emită evaluări prospective, bazate pe realitatea forțelor și mijloacelor de care dispunem, pentru ca intervenția antiteroristă și contrateroristă să fie eficientă.

Analizii americani au estimat că 100 de atentatori la o populație de 250 milioane de locuitori ar depăși capacitatea de ripostă a poliției și serviciilor secrete². De aici putem aproxima capacitatea de apărare antiteroristă, care în cazul Uniunii Europene ar fi de max. 200 de teroriști (figura 2).

Figura 2. Estimarea capacității de apărare contrateroristă la nivel național

² Aradavoaița G., Crainiceanu I., Nita D., *Amenințări, vulnerabilități și riscuri la adresa demnitarilor – metode și tehnici de analiză*, Editura Antet, XX Press, Filipești, Prahova.

Funcțiile unui **program de analiză a amenințărilor** trebuie să acopere trei paliere: 1. identificarea potențialilor atacatori/atentatori; 2. analiza riscului de declanșare a unui act violent/atac din partea potențialului atacator, presupunând investigarea și apoi evaluarea situației; 3. gestionarea crizei: agresorul, ținta, terții (victimele colaterale) și contramăsurile se implementează pe baza unui plan flexibil, adaptabil la schimbarea factorilor și a circumstanțelor atacului.

Nivele de reacție la amenințări teroriste:

I. Abordări pe plan **politic și diplomatic**: program național de analiză a amenințărilor de terorism, extremism și criminalitate strategică; listarea structurilor de protecție și coordonarea lor; sistemul legislativ pentru acțiune, supraveghere, intervenție;

II. Abordări pe plan **strategic**: culegerea de informații prin servicii speciale, colaboratori internaționali, presa, literatura de specialitate (de exemplu medical intelligence);

III. Abordări pe plan **tactic**: structurile abilitate prin lege, acțiuni antiteroriste și contrateroriste, intervenția propriu-zisă.

Analiza amenințărilor teroriste. Amenințările pot fi generale, locale sau doar indici de amenințare. Prima măsură constă în alarmare, atenționare sau creșterea vigilenței potențialelor ținte. Sursele de analiză sunt: informații deschise, nesecrete (de exemplu presa, literatura, comunicate etc.), informații închise, secrete (de exemplu de la apărarea națională, ordinea publică, siguranța națională, autoritatea judecătorească etc.), informații locale (cum zice folclorul militar „trebuie să confrunți harta cu țăranul”) sau spionajul.

Indicatorii și nivelele de amenințare, de fapt de risc, sunt: existența teroriștilor, capacitatea de a pune în practică un atac, intenția de atac terorist, istoricul terorist, identificarea țintei și mediul de securitate.

Departamentul Apărării (DoD, USA) utilizează o scală cu cinci nivele de amenințare/risc: iminent, înalt, mediu, scăzut și neglijabil, în funcție de informațiile existente despre teroriști. Se observă că nu există un nivel „zero”. În raport de încadrarea la un anumit nivel se adoptă și misiunile corespunzătoare de informare, prevenire sau de ripostă (tabel 1.).

Tabel 1. Grila de evaluare rapidă a amenințărilor/riscurilor
(adaptat după DoD USA)

Nivel risc	Existent teroriști	Capacitate de acțiune	Istoric terorist	Intenție	Cunoaștere țintă	Cod culoare
Iminent	+	+	+/-	+/-	+	Roșu
Înalt	+	+	+	+	-	Portocaliu
Mediu	+	+	+	+/-	-	Galben
Scăzut	+	+	+/-	-	-	Albastru
Neglijabil	+/-	+/-	-	-	-	Verde

Legenda: + = factor prezent; +/- = factorul m poate să nu fi fost identificat;
- + factor absent

Acest sistem a fost adaptat și de Serviciul Român de Informații (SRI), care coordonează prin lege acțiunile antiteroriste, și care utilizează și scala de culori corespunzătoare fiecărui nivel, respectiv: roșu, portocaliu, galben, verde și albastru și îl actualizează și îl publică pe Internet.

Sistemul Național de Alertă Teroristă. Începând cu anul 2004, România dispune de un Sistem Național de Alertă Teroristă (SNAT), gestionat de SRI, în scopul sprijinirii procesului de planificare a activităților antiteroriste la nivel național, precum și al informării populației în legătură cu nivelul amenințării teroriste. În cadrul SNAT, stările de amenințare sunt identificate prin cinci niveluri de alertă teroristă, evidențiate distinct pe bază de culori (tabel 2).

Tabel 2. Nivelurile de alerta terorista, conform SRI

SCĂZUT	informațiile disponibile și evenimentele recente indică faptul că un atac terorist este foarte puțin probabil
PRECAUT	informațiile disponibile și evenimentele recente indică un risc scăzut de producere a unui atac terorist
MODERAT	informațiile disponibile și evenimentele recente indică faptul că există risc terorist general, fiind posibil un atac terorist
RIDICAT	informațiile disponibile și evenimentele recente indică un risc terorist crescut, fiind probabil un atac terorist
CRITIC	informațiile disponibile și evenimentele recente indică un risc iminent de producere a unui atac terorist

La stabilirea nivelului curent de alertă teroristă, se utilizează două categorii de indicatori:

- informațiile disponibile, conținând avertizări cu privire la evoluții ce s-ar putea constitui în: vulnerabilități/factori de risc/amenințări/stări de pericol/iminența unui atac terorist pe teritoriul României
- evenimentele recente - manifestări explicite de orice natură ale unei entități teroriste de a realiza un atac terorist pe plan național/internațional

De la instituirea SNAT (2004) și până în prezent, în România, nivelul de alertă teroristă a fost **precaut** (albastru), cu excepția unei perioade scurte – prilejuită de desfășurarea la București (2008) a Summitului NATO – când s-a decis ridicarea nivelului la **moderat** (galben).

Analiza riscurilor, vulnerabilităților și probabilităților de materializare a amenințărilor se face pe etape. Estimarea integrată a amenințărilor are în vedere:

accesibilitatea, vulnerabilitatea, necesitatea, recuperarea, efectele asupra țintei și riscul pentru atacator. Factorii de potențare a atacului terorist sunt: interacțiunea agresor-victimă (inclusiv victima care induce agresiunea), parada de putere, probabilitatea de materializare a amenințărilor etc. Analiza vulnerabilității pentru securizarea țintei se face prin viziune „manieristă”, adică se gândește din punctul de vedere al agresorului. La Forțele speciale este uzual acest mod de gândire, pentru planificarea acțiunilor.

Sistemul de determinare a vulnerabilității obiectivelor militare sau civile de importanță națională (ICN și ICE, 2012) derivă din instrucțiunile americane TC 19-16 Countering Terrorism on U.S. Army Installations, 1970. Aceasta are o scală de la 0 la 100 puncte IVDS (Installation Vulnerability Determining System). IVDS include 11 categorii de analiză, ordonate în tabel de punctaj, din care rezultă un scor.

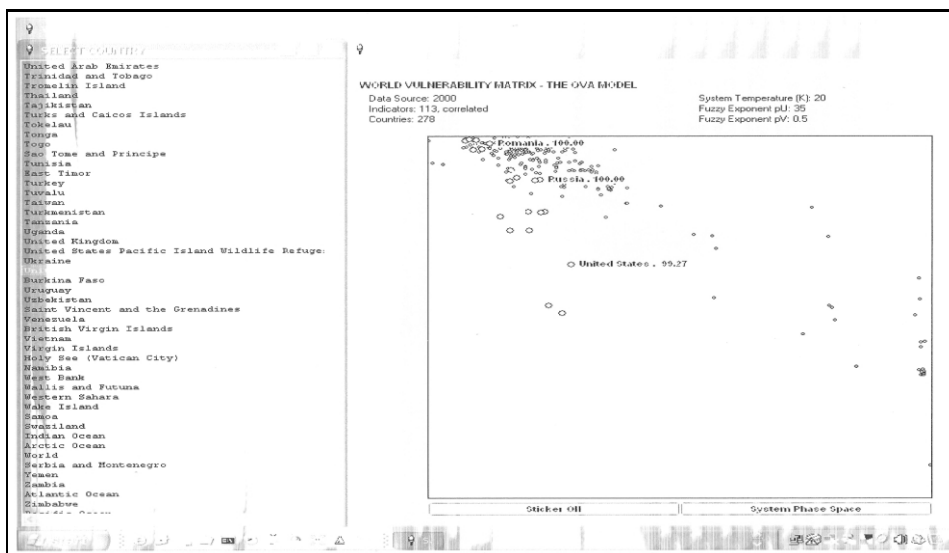
Acesta se bazează pe următoarele elemente cuantificabile: caracteristicile și importanța obiectivului militar (instalației), max. 18 puncte; stadiul instrucției, max. 12 puncte; disponibilitatea mijloacelor de transmisiuni, max. 10 puncte; disponibilitatea asistenței din afară pentru asigurarea pazei și menținerea ordinii, max.8 puncte; timpul necesar și distanța până la alte facilități sau instalații care pot să acorde ajutor, max. 7 puncte; distanța până la zonele urbane și timpul necesar parcurgerii sale, max. 8 puncte; dispunerea regiunii geografice și a istoricului de atacuri; densitatea populației în zona facilității sau a instalației, max. 8 puncte; apropierea de graniță, max. 8 puncte; accesul la facilitate (drumuri, aerodromuri, cursuri de apă) max. 8 puncte; terenul (localitate, munte, câmpie) max. 5 puncte.

Se totalizează cele 11 punctaje parțiale, iar punctajul total oferă un indiciu asupra vulnerabilității generale a obiectivului, prin comparare cu o scală (tabel 3)

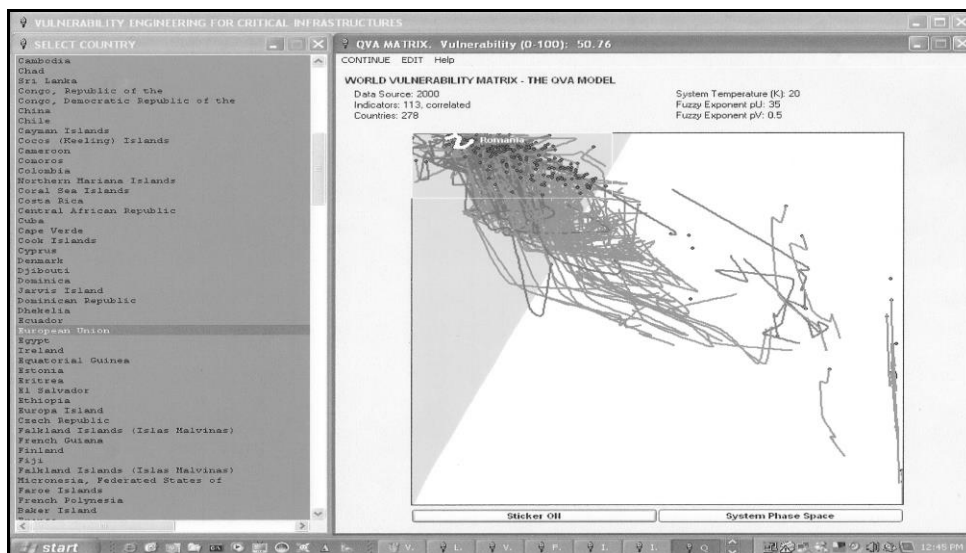
Tabel 3. Estimarea vulnerabilității generale a obiectivului

Punctaj total	Vulnerabilitate
0-10	Foarte scăzută
11-30	Scăzută
31-60	Medie
61-80	Ridicată
81-100	Foarte ridicată

Pe plan mondial au fost elaborate sisteme informatice pentru evaluarea vulnerabilității infrastructurilor critice *World Vulnerability Matrix 2000* din care prezentăm câteva exemple (figurile 3 și 4).

Figura 3. Afîșarea grafică World Vulnerability Matrix – the OVA Model 2000, cu 113 indicatori corelați pe 278 de țări (exemplu USA)

Figura 4. Afîșarea grafică World Vulnerability Matrix – the OVA Model 2000, cu 113 indicatori corelați pe 278 de țări (exemplu UE)

Evaluarea vulnerabilității unității. Instrumentul de lucru UVA (Unit Vulnerability Assessment) are ca model regulamentul FC 100-37 al U.S. Army pentru evaluarea vulnerabilității/riscului la deplasarea unei subunități spre o zonă

de conflict de mică intensitate low-intensity conflict, așa cum ar fi în cazul nostru deplasarea Echipelor Mobile de Intervenție CBRN la locul atacului. Se acordă punctaj pentru evaluarea generală, evaluarea regională și evaluarea specifică punctului de dislocare.

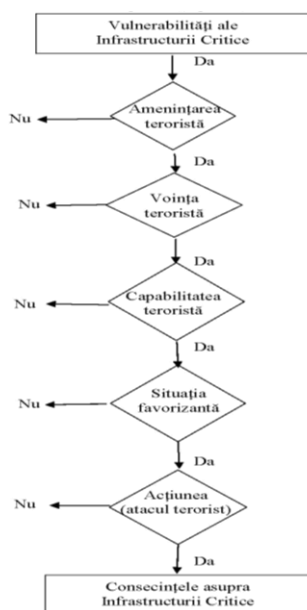

Figura 5. Algoritmul acțional terorist

atacurilor teroriste. Iar aceasta a fost urmată la scurt timp de atacuri bioteroriste cu antrax. Dintre toate armele de distrugere în masă, în contextul bioterorismului, armele biologice sunt cele mai periculoase, ele fiind considerate „bomba atomică a săracului”.

Deși prin lege apărarea antiteroristă în România este sarcina SRI, armata dispune de forțe și mijloace specializate, în special pentru supraveghere și apărare NBC, deci este un factor foarte important în lupta contra armelor biologice și a bioterorismului precum și în managementul consecințelor atacului biologic.

De-a lungul istoriei societății umane bolile infecțioase au reprezentat una dintre cele mai serioase amenințări pentru sănătatea și viața omului, fiind secole de-a rândul, până în secolul XIX inclusiv, principala cauză de mortalitate prin boală. Deosebitele progrese realizate în medicină și în special în microbiologie, genetică moleculară, epidemiologie și farmacologie în secolul XX au permis un control eficient asupra modului de manifestare a celor mai multe dintre bolile infecțioase. Cu toate acestea, chiar în regiunile dezvoltate din punct de vedere economico-social, unele boli sunt cu greu controlate. În plus apariția unor noi

agenți patogeni pentru om, cum ar fi de exemplu virusul imunodeficienței umane (HIV) sau a agentului patogen al „Sindromului Acut Respirator Sever” (SARS) indică o urgență a agenților infecțioși umani. Trebuie subliniat impactul negativ pe care îl are folosirea excesivă a substanțelor antimicrobiene în agricultură și zootehnie, ceea ce a dus la selecția unor specii și tulpini microbiene rezistente la antibiotice, efect care îngreunează considerabil terapia. Ar fi de adăugat aici și mecanismele pe care microorganismele le dezvoltă pentru rezistența la substanțele antimicrobiene.

Utilizarea în scopuri militare a bolilor infecțioase este menționată încă din antichitate, dar adevărata dezvoltare a unor programe de cercetare științifică și de producere a armelor biologice a avut loc în sec XX. Programele de cercetare au avut drept scop nu numai realizarea mijloacelor tehnice de diseminare a agenților infecțioși, dar și de obținere a unor tulpini rezistente la metodele clasice de tratament, cu antigenitate modificată, patogenitate și virulență crescute, rezistență crescută în mediul extern etc.

După încetarea Războiului Rece (1990), problematica armelor biologice a revenit în actualitate în urma conflictului militar din Golf (1991), dar și datorită intensificării activităților teroriste la nivel mondial, culminate cu atacul terorist din SUA, din 11 septembrie 2001, atac continuat cu diseminarea de spori de antrax prin intermediul corespondenței și a instalațiilor de climatizare.

La nivel internațional are loc o intensă activitate politică de stopare a producerii, stocării și utilizării armelor biologice, la baza căreia se află Convenția de prohibiție a dezvoltării, producerii și stocării armelor bacteriologice (biologice) și a distrugerii lor, semnată în 1972 și intrată în aplicare în anul 1975. În momentul de față, peste 170 de state au semnat Convenția (BTWC), iar altele, chiar membre ale ONU, nu au semnat sau nu au ratificat BTWC, în funcție de interesele naționale. România a semnat BTWC la data de 10.04.1972 și a ratificat documentul la data de 25.07.1979.

Protecția medicală în atacul cu arme biologice a fost considerată de către specialiști ca o activitate specifică în sarcina serviciului medical militar. Nu împărtășim în totalitate părerea unor autori³ care consideră că problematica intervenției medicale în criza biologică trebuie abordată „unitar pe baza unor metodologii similare, dar diferențiat de structurile civile față de cele militare”. În practică, trebuie să existe permanent colaborare între civili și militari (CIMIC).

Evenimentele înregistrate în ultimii ani, din care putem reaminti atacul cu sarin din metrourile din Tokyo sau atacul cu spori de antrax din SUA și UE, confirmă necesitatea dezvoltării unor sisteme de intervenție și de răspuns eficiente în cazul

---

³ Ludovic Păun, *Biotororismul și armele biologice*, Editura Amaltea, 2003, p. 12.

utilizării armelor de nimicire în masă chimice, biologice, radiologice și nucleare, situație în care poate fi afectată o mare parte a populației. Realizarea unui sistem medical de intervenție în situații de criză trebuie să fie nu numai un deziderat, ci trebuie considerat ca fiind o necesitate. Conceptele de medicină de urgență și medicină a dezastrelor trebuie să se concretizeze într-un sistem medical viabil, funcțional și eficient. Privită din acest punct de vedere, intervenția medicală este și trebuie să fie o responsabilitate a tuturor instituțiilor fundamentale ale statului, precum și a autorităților locale.

Riscul biologic. Riscul biologic pentru sănătatea efectivelor militare se estimează după standardele NATO, de exemplu STANAG 2242/2005. Recomandările prevăd să se dea ordinul pentru măsuri de chimioprofilaxie bazat pe creșterea gradului de suspiciune. Se utilizează un tabel cu trei grade de suspiciune (scăzut, mediu și crescut), care identifică declanșatorii operaționali în teatrul de operații (TO) și recomandă acțiunile, inclusiv comanda de utilizare a chimioprofilaxiei (tabel 4)⁴. Această procedură poate fi utilă și în cazul epidemiilor naturale.

Tabel 4. Evaluarea riscului biologic în TO și chimioprofilaxia (NATO, STANAG 2242/2005)

Nivel	Factor declanșator	Acțiuni
Scăzut	<ul style="list-style-type: none"> • inamicul are capacități Bio-ofensive (inclusiv agenți contagioși)? • condițiile meteo și de teren sunt favorabile unui atac Bio?	<ul style="list-style-type: none"> • urmează procedurile standard de apărare Bio; • dacă este cazul, asigurați-vă că ROM (Restriction of Movement) este inclus în SOFAs (înțelegerea) cu națiunea gazdă; • depozitarea rezervelor medicale și autorizarea personalului corespunzător pentru utilizare; • imunizarea personalului (în cazul în care vaccinul adecvat este disponibil); • identificarea obiectivelor deosebit de vulnerabile.
Mediu	Cel puțin una dintre următoarele: <ul style="list-style-type: none"> • activități neobișnuite ale inamicului (de exemplu mișcări, comunicații suspecte), care indică un atac Bio; • declanșarea alarmelor Bio; • apariția de modele neobișnuite (număr/timp + distribuție spațială) de boală /deces în rândul animalelor domestice	<ul style="list-style-type: none"> • identificarea obiectivelor cel mai probabil a fi atacate și planificarea pentru ROM în zonele din jurul acestora; • alertarea comandamentului asupra posibilității de atac și obținerea autorizării necesare pentru implementarea ROM; • alertarea organizațiilor internaționale - ECDC, CDC, OMS; • avertizarea/legătura cu autoritățile civile guvernamentale din teatrul de operații - dacă este necesar, luați în considerare convocarea

⁴ STANAG 2242 NBC/MED Policy for the chemoprophylaxis and immunotherapy of NATO personnel against biological weapons, Bruxelles, 2005.

	<p>sau sălbatic;</p> <ul style="list-style-type: none"> •modele neobișnuite sau suspecte (număr/timp + distribuție spațială) de boală în rândul personalului? 	<p>unui comitet militar/civil de gestionare a crizelor;</p> <ul style="list-style-type: none"> •planificarea pentru posibilitatea întreruperii comunicațiilor, în caz de forță majoră, cu personalul și mass-media; •supravegherea stării de sănătate a personalului de la obiectivele probabile; •implementarea standardelor pentru prelevarea de probe și identificarea agenților biologici, chimici, radiologici (SIBCRA); •instruirea personalului în luarea contramăsurilor medicale (de exemplu, antibiotice); •utilizarea limitată a ROM, exemplu carantină/supravegherea sănătății pentru cei care părăsesc teatrul de operații (TO), restricționarea mișcării personalului neesențial în/și în afara TO sau în obiectivele probabile identificate mai sus.
Crescut	<p>Cel puțin una sau mai multe dintre următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> •doi sau mai mulți factori declanșatori de nivel mediu; •probele din teren confirmă prezența unui agent biologic contagios; •confirmarea unei boli contagioase în cadrul personalului cauzată cel mai probabil de un agent biologic. 	<p>Toți pașii de mai sus, plus:</p> <ul style="list-style-type: none"> •ordonarea personalului afectat pentru aplicarea contramăsurilor medicale; •implementarea planului de comunicare, în caz de forță majoră, cu personalul și mass-media; •restricționarea totală a accesului în jurul zonei afectate (țintei); •izolarea completă a cazurilor confirmate și identificarea contactilor și a altor persoane suspecte care ar fi putut fi expuse; •supraveghere medicală și urmărirea personalului care s-a repatriat.

În cazul când există bolnavi contagioși sau răniți contaminați în TO, aceștia se evacuează și se izolează în vederea tratamentului, pe etape, conform cu fluxul de bolnavi în TO (NATO, Medical Force 2000 MF2K), cu precauțiile necesare pentru a evita crearea de focare secundare, iar unitățile sanitare militare și civile care îi primesc trebuie să asigure condiții de izolare și carantinare adecvate.

Amenințările, vulnerabilitățile și riscurile ADM CBRN, în situații de pace, de criză sau de război sunt multiple și trebuie să fim pregătiți inclusiv pentru contramăsuri medicale, în cadrul luptei antiteroriste și contrateroriste.

BIBLIOGRAFIE

- ARADAVOAICE G., CRAINICEANU I., NITA D., *Amenințări, vulnerabilități și riscuri la adresa demnitarilor – metode și tehnici de analiză*, Editura Antet, XX Press, Filipești, Prahova.
- ORDEANU V., BICHERU Nicoleta Simona, DUMITRESCU Victoria Gabriela, IONESCU Lucia Elena, NECȘULESCU Marius, POPESCU Diana Mihaela, *Protecția medicală contra armelor biologice –vademecum*, Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, București, 2012.
- ORDEANU V., DUMITRESCU Victoria Gabriela, BICHERU Nicoleta Simona, IONESCU Lucia Elena, NECȘULESCU Marius, POPESCU Diana Mihaela, Proiect cercetare PSCD 20/2014.
- STANAG 2242 NBC/MED *Policy for the chemoprophylaxis and immunotherapy of NATO personnel against biological weapons*, Bruxelles, 2005.

ANIVERSAREA A 810 ANI DE LA ÎNCORONAREA LUI IONIȚĂ CALOIAN REGE AL ROMÂNILOR ȘI BULGARILOR

COMMEMORATING 810 YEARS SINCE THE IONIȚĂ CALOIAN – KING OF ROMANIANS AND BULGARIANS – WAS CROWNED

Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU*

Rezumat: În acest articol se prezintă o succintă trecere în revistă a faptelor regelui românilor și bulgarilor – Ioniță Caloian –, a datelor sale biografice și a percepției sale în epoca respectivă etc.

Cuvinte-cheie: regele românilor și bulgarilor; Ioniță Caloian; date biografice; percepția regelui în epocă.

Abstract: In this article are presented, in a short manner, an assessment of the King of Romanians and Bulgarians, Ioniță Caloian, together with his biographical data and how he was perceived etc.

Keywords: King of Romanians and Bulgarians; Ioniță Caloian; biographical data; how he was perceived.

Pe data de 8 noiembrie 1204, cardinalul Leo de Santa-Croce, legatul papal (împuternicitul Papei) a încoronat pe Ioniță Caloian ca rege al statului româno-bulgar (statul Asăneștilor).

Istoria constituirii acestui stat începe cu 38 de ani în urmă, adică cu evenimentele din anul 1166, când românii din Țara Românilor din Balcanii Orientali și din Țara Vlahia Mare tesaliană au participat la războiul împotriva Ungariei. Românii de la sudul Dunării aveau autonomia în cele două teritorii (țări) menționate mai sus. La fel ca și alte popoare balcanice, în acea perioadă, românii

---

* Prof. univ. asociat al Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru asociat al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru supleant în Consiliul Director al Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza”, vicepreședintele Asociației Absolvenților Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru în consiliul editorial și redactor al Revistei de Științe Militare, email: esiteanu@yahoo.com.

sud-dunăreni s-au ridicat la lupta de emancipare politică față de Imperiul Bizantin. Pentru obținerea neatârării (independenței) românilor din Balcanii Orientali au avut sprijinul necondiționat al fraților (etniei) lor de la nordul fluviului, iar apoi și al populației bulgare din Peninsula Balcanică.

Românii se mai răsculară și în anul 1019, în Vlahia Mare din Pind împotriva dominației bizantine. Ca urmare a politicii fiscale apăsătoare a bizanțului, în anul 1166 a izbucnit răscoala generală a românilor condusă la început de Berivoi Românul și de Niculiță din Larissa în scopul abolirii impozitelor exagerat de mari și a respectării autonomiei românilor.¹

Imperiul Bizantin a fost atacat de unguri (1180), de sârbi (1183) și de normanzii sicilieni (1184-1185). După aceste războaie s-au mărit impozitele bizantine și românii din Munții Balcani (Haemus) s-au ridicat la luptă în anul 1185.²

Răscoala (Mișcarea) din 1185 era condusă de frații Petru și Asan care aveau calități politico-militare de excepție. Ei s-au deplasat în fruntea unei delegații în tabăra bizantină pentru a reduce dările și a obține dreptul de înrolare a românilor și bulgarilor în oastea bizantină. Fiind refuzați, ei au declanșat revolta armată generală împotriva Imperiului Bizantin, au încercat să cucerească cetatea Preslav (la vest de Varna) și au atacat câteva localități bizantine.

În primăvara anului următor (1186) armata bizantină comandată chiar de împăratul Isaac al II-lea a declanșat ofensiva și a cucerit defileele din Balcani, iar frații Petru și Asan și-au retras forțele la nord de Dunăre unde s-au aliat cu gruparea cumano-română. Ei au trecut Dunărea în primăvara anului 1187 și au cucerit unele cetăți din sudul fluviului. Apoi au atras de partea lor și pe bulgarii din Balcanii Mari și au înfrânt forțele bizantine din zonă. Dar vara aceluiași an, când împăratul a trimis forțe noi în luptă, a însemnat un echilibru al luptelor deoarece oastea româno-cumană a reușit să treacă peste Marele Zid al lui Anastasie și să ajungă la Agathopol, pe litoralul Mării Negre. În acest timp, oastea bizantină a mășăluit de la Adrianopol (la aproximativ 100 km vest de Agathopol) înspre nord în scopul ocupării defileelor Balcanilor și tăierii căilor de retragere a armatei româno-cumane.³ Cele două forțe beligerante s-au ciocnit lângă Lardeea, iar trupele româno-cumane au simulat o retragere spre munți și apoi au ripostat cu un contraatac puternic care cu greu a fost stopat de bizantini. În următoarele zile trupele bizantine au fost atacate pe văile Mariței, Tundjei și Aitosului de către forțele Asăneștilor care au reușit să întărească apărarea cetăților cucerite și să

¹ M. Dinic, *The Balkans, 1018-1499*, în *The Cambridge Medieval History*, vol. IV, Cambridge, 1975, pp. 519-521.

² *Ibidem*, p. 523.

³ Nicetas Choniates, *Despre Isaac Anglelos*, I, 4, în *Fontes*, vol. III, p. 262.

organizeze numeroase detașamente de hărțuire.⁴ Oastea româno-cumană a luat în stăpânire cetatea Lovec și s-a retras în munți, de unde ataca prin surprindere. În anul 1188 armata bizantină a încercat fără succes să cucerească Lovec, apărată de forțele Asăneștilor, dar după 3 luni s-a retras, iar împăratul a recunoscut printr-un acord autoritatea românilor asupra teritoriului de la sudul Dunării cu centrul la Lovec. De fapt, pe acel teritoriu s-a înființat din acel an statul Asăneștilor cu capitala la cetatea Tîrnovo.

Împăratul romano-german Frederic I a trimis o cruciadă, în vara anului 1189, spre Palestina, dar bazileul Isaac al II-lea nu a permis cruciadei să treacă pe teritoriul bizantin.

În schimbul sprijinului militar (40.000 de oameni) a lui Petru și Asan, lui Frederic I i s-a cerut recunoașterea titlului de Împărat al Greciei pentru Petru. Forțele cruciate au reușit să treacă spre Palestina la începutul anului 1190 și bizanțul a reluat ofensiva împotriva statului Asăneștilor atacând Tîrnovo (capitala). Nereușind s-o cucerească după două luni, forțele bizantine s-au retras spre sud, printr-o trecătoare spre Beroe, unde au fost atacate prin surprindere și învinse de trupele române; în lucrările istorice⁵ se arată că în acea trecătoare îngustă, ostașii români au rostogolit bucăți de stânci asupra bizantinilor, au coborât în defileu și i-au pus pe fugă pe inamici, astfel că trupele de elită bizantine, pentru a-l salva pe împărat, au călcat în picioare propria avangardă. Apoi, după acest episod epeic, trupele române au cucerit Anchialos, Varna și Triaditza (Sofia). În anul 1194, forțele bizantine au trecut la apărarea drumului strategic Triaditza Sardica (Sofia) – Philippopolis (Filipopol) – Beroe – Anchialos (de pe litoralul Mării Negre) împotriva atacurilor violente ale forțelor unite româno-bulgaro-cumane. Forțele româno-cumano-bulgare trec la ofensivă și nimicesc două corpuri de armată bizantine (corpul de vest a fost nimicit aproape în întregime, iar corpul de est a fost spulberat și distrus la Arcadiopolis – la vest de Constantinopol).

În anul 1195 împăratul încheie un acord cu regele Bela al III-lea al Ungariei pentru a înfrânge rezistența româno-bulgară din Munții Balcani, dar în aprilie Isaac al II-lea este detronat de fratele său Alexios Anghelos-Comnen. Acesta s-a proclamat suveran și a început negocierile cu frații Asănești. Petru și Asan resping condițiile de pace propuse de noul împărat, înfrâng forțele bizantine de la Struma (Strymon) și cuceresc câteva cetăți din regiunea Serrai (Serres). În anul următor forțele Asăneștilor au trecut din nou spre sud prin valea Struma (Strymonului) până aproape de Serres și au eliberat acel ținut (teritoriu) după ce au încercuit și nimicit trupele bizantine comandate de Isaac Comnenul, pe care-l iau prizonier.

---

⁴ *Ibidem*, pp. 255-266.

⁵ *Ibidem*, p. 269.

Nereușind în nici un mod să-i înfrângă pe adversarii săi, împăratul Alexios al III-lea a căutat soluția asasinării fraților Asănești. Ca urmare, Ivanco, un comandant român, pune la cale uciderea lui Petru și Asan în anul 1197. Cu toate acestea bizantinii nu au reușit să ocupe capitala Târnovo, apărată de cel de-al treilea frate – Ioniță noul Domn al Țării Haemusului (Balcani).

În anii 1197-1198 românii de pe Struma (Strumița), sub conducerea lui Dobromir Hîrsu, s-au răscolat și au cucerit acea vale până la Serres și împrejurimile acestei cetăți. Apoi au ocupat și cetatea Prosakos de lângă râul Vardar. Abia în luna mai 1199 armata bizantină sprijinită de un corp de oaste turcă se îndreaptă pe țărmul Mării Egee spre Thesalonic și de acolo spre Prosakos unde erau forțele române ale lui Hîrsu, dar nu au reușit să cucerească cetatea fiind învinși de români. În consecință, Alexios al III-lea a fost nevoit să-l recunoască pe Dobromir Hîrsu stăpânitorul cetăților Strumița și Prosakos și a ținuturilor înconjurătoare, în vara anului 1199. În primăvara anului următor românii din bazinul superior al Mariței se revoltă avându-l în frunte pe Ivanco – comandantul bizantin al cetății Filipopol (Philippopolis). Masivul munților Rodopi până la Marea Egee și muntele Paggaiion au fost cucerite și au intrat în stăpânirea lui Ivanco. În vara anului 1200, armata bizantină condusă de împărat a pornit spre Filipopol, l-a atras într-o cursă pe Ivanco și l-a luat prizonier, după care a înfrânt rezistența românilor de pe cursul superior al Mariței.

La începutul anului 1201, Ioniță, având alături de trupele sale române și forțe cumane, a trecut la ofensivă în partea de sud-est a Peninsulei Balcanice și a cucerit cetatea Constantia din Munții Rodopi și apoi cetatea Varna de pe litoralul Mării Negre. În contextul victoriilor obținute, Constantinopolul a recunoscut, în 1202, primăvara, independența statului româno-bulgar al Asăneștilor. Ca urmare, Ioniță a cerut papei Inocențiu al III-lea coroana și titlul de împărat al românilor și bulgarilor, ceea ce consacra pe plan internațional existența statului Asăneștilor după lupte care au durat aproximativ 20 de ani. Astfel, în noiembrie 1204, cardinalul Leo de Santa-Croce, așa cum s-a arătat la începutul acestei lucrări, a încoronat pe regele Ioniță. Constantin Von Höfler scria în anul 1879 „*Ridicarea din anul 1186 porni de la vlahi (români, n.n.), se sprijini mai ales pe cumani, târî cu sine pe bulgari, și astfel acest imperiu bulgaro-vlah se deosebește esențial de cel dintâi; este un imperiu mai cu seamă vlah (român, n.n.), care se numește bulgar pentru că frații vlahi au reușit să se impună și ca stăpânitori ai bulgarilor*”⁶.

A urmat războiul din 1205/1207 între Imperiul Latin de la Constantinopol și statul Asăneștilor care devine imperiu. Acest război a fost precedat de

⁶ Constantin von Höfler, *Die Walachen als Begr ünder des zweiten bulgarischen Reiches der Asaniden*, „*Sitzungsber., der K. Wien. Akad. Der Wiss.*”. Phil-hist XCY, 1879, pp. 244-245.

desfășurarea nefirească a Cruciadei a IV-a; cruciații au atacat Constantinopolul, l-au cucerit la 17 iulie 1203 și l-au proclamat împărat pe contele de Flandra (care și-a luat numele de Balduin I). Acesta a fost de acord cu înființarea unor principate teritoriale și seniorii de tip occidental asupra cărora a avut o suveranitate formală. În primăvara anului 1205, Regele (împăratul) Ioniță și-a mobilizat armata și s-a îndreptat spre Adrianopol, unde sosise deja corpul de oaste al cruciaților conduși de Balduin I și dogele Enrico Dandolo (venețian).

Forțele împăratului Ioniță împreună cu cele cumane îi înfrâng pe cruciați și îl iau prizonier pe Balduin I trecând apoi la urmărirea forțelor latine spre portul Rodosto de la Marea de Marmara. Apoi se deplasează spre regatul Tesalonicului pe care-l atacă prin surprindere și îl cucerește, după care ocupă prin lupte violente Serresul și Verria. Astfel, împăratul Ioniță a preluat controlul Vlahiei Mari Tesalice. În anul 1206 cumanii invadează Tracia și apoi împăratul Ioniță declanșează ofensiva cu aproximativ 100.000 de soldați români și bulgari și asediază Didymoteichon-ul fără a-l putea cuceri. În anul următor împăratul Ioniță asediază Thesalonic, dar este asasinat în octombrie 1207.⁷

În concluzie, Țara Românilor din Haemus a reprezentat nucleul în jurul căruia printr-un amplu și rapid proces de unificare a luat naștere imperiul (împărăția) românilor și bulgarilor (statul Asăneștilor) din sudul Dunării.

Imperiul Româno-Bulgar a cunoscut cea mai mare extindere și apogeul puterii sale pe timpul împăratului Ioan Asan al II-lea (1218-1241). Teodor Anghelos, împăratul grec al Thesalonicului, în anul 1228 cucerește Adrianopolul și declară război Imperiului Româno-Bulgar pentru cucerirea supremației politico-militare în Peninsula Balcanică. Belligeranții se ciocnesc la Klocotniza, în 1230, iar bătălia este încheiată printr-o mare victorie româno-bulgaro-cumană, căci alături de românii și bulgarii lui Ioan Asan al II-lea, au participat ca de obicei și forțele cumane venite din zona Carpaților de Curbură. În acea bătălie, forțele întrunite româno-bulgare și cumane reușesc să execute o manevră amplă și rapidă și să încercuiască corpul de armată al Thesalonicului. Astfel, Ioan Asan al II-lea a obținut o mare victorie capturându-l pe împăratul Teodor Anghelos și pe mulți dintre demnitarii acestuia. Prin înfrângerea forțelor Thesalonicului se deschideau perspective luminoase pentru Imperiul Româno-Bulgar. Ioan Asan al II-lea a desfășurat campanii fulgerătoare în Tracia, Macedonia, Vlahia Mare, Epir și Albania reușind să-și alipească o serie de posesiuni care aparținuseră Anghelilor (foștilor împărați bizantini). Printre acestea remarcăm câteva: Adrianopol, Didymoteichon, Serres, Boleron, Ohrida, Pelagonia, Prosakos, Bitolia, Elbanon și Prilapos împreună cu ținuturile înconjurătoare. Forțele româno-bulgare ale

---

⁷ Gheorghe I. Brătianu, *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești*, București, 1980, pp. 75-82.

împăratului Ioan Asan al II-lea au ajuns până în Illiria și Albania, inclusiv la cetatea Durrës (Dyrrhachium). Ca urmare, Imperiul Româno-Bulgar controla drumul strategic Skoplje-Naissos-Belgrad și a devenit factorul politico-militar decisiv în relația cu Serbia. Această puternică poziție a imperiului era atestată de Ioan Asan al II-lea într-o inscripție în piatră din biserica celor Patruzeci de Martiri – ctitoria sa din Tîrnovo în care se intitula ca adevărat stăpânitor al tuturor țărilor de la Adrianopol și până la Durrës și al țărilor grecești, albaneze și sârbești.

BIBLIOGRAFIE

- BĂNESCU Nicolae, *Les duché byzantines de Paristriais (Paradounaron) et de Bulgarie*, București, 1946.
- BĂNESCU Nicolae, *Un problème d'histoire medievale. Creation et caractere du second Empire Bulgare (1185)*, București, 1943.
- BREZEANU S., „Imperator Bulgarie et Vlachie”. În jurul genezei și semnificației termenului „Vlahia” din titulatura lui Ioniță Asan, în *Revista de Istorie* nr. 4, 1980.
- DIACONU P., *Les Coumans au Bas-Danube aux XIe et XIIe siecles*, București, 1978.
- DIACONU P., *Les Coumans petchenegues au Bas-Danube*, București, 1970.
- Etudes byzantines et post-byzantines*, I, București, 1979.
- IORGA Nicolae, *Istoria vieții bizantine. Imperiul și civilizația*. După izvoare, traducere M. Holban, București, 1974.
- MURNU G., *Istoria românilor din Pind. Vlahia Mare (980-1259)*. Studiu istoric după izvoare bizantine, București, 1913.
- TĂUTU Aloisio, *Le conflict entr Johanitsa Asen et Emeric roi de Hongrie (1202-1204)*. Contribution a l'etude du probleme du second empire Valaque, Citta del Vatican, 1964.

**ETICA AFACERILOR MILITARE
(PARTEA A III-A)**

**ETHICS OF MILITARY AFFAIRS
(PART III)**

Dr. Valentin-Stelian BĂDESCU*
Dr. George-Teodor RĂDUICĂ**

Rezumat: În zilele noastre avem de-a face cu o nouă construcție de tip juridico-economic – în cadrul căreia etica ocupă un loc aparte –, instrumentele juridice internaționale și europene, împreună cu principiile consfințite de acestea (al democrației și statului de drept, principiul separației puterilor în stat, al egalității statelor în fața tratatelor) toate formând la un loc blocul de funcționalitate al afacerilor în general, al afacerilor militare în special.

Cuvinte-cheie: afaceri militare; etică; morală; buna-credință; drept internațional; drept internațional umanitar.

Abstract: Nowadays we are dealing with a new type of legal and economic construction - in which ethics occupies a special place -, international and European legal instruments, together with the principles embodied in them (democracy and the rule of law, the principle of separation of powers, equality of states regarding the treaties) are all forming a block of businesses functionality, in general, and of military affairs in particular.

Keywords: military affairs; ethics; morals; good faith; international law; international humanitarian law.

1. Considerații generale

Dreptul internațional ar putea fi considerat o disciplină fundamental conservatoare impunând un *status quo* distributiv în interesele sale privind aplicarea normelor și principiilor sale despre rolul statului și modul de elaborare a legilor. Interesele tradiționale referitoare la suveranitatea și independența totală a statelor pot fi considerate, prin analogie, ca fiind cadrul intern

* Dr. Valentin-Stelian Bădescu este avocat în Baroul București și lector universitar la Universitatea Europei de Sud-Est LUMINA din București.

** Dr. George-Teodor Răduică este expert la Universitatea Națională de Apărare "Carol I" din București.

echivalent cu interesul exclusiv pentru protecția proprietății private într-o societate în care există indivizi extrem de bogați și indivizi care trăiesc în sărăcie. În ce măsură interesul pentru o justiție distributivă ar putea afecta sistemul de drept internațional. Chiar dacă sistemul de drept internațional nu reprezintă cauza sărăciei (deși totul depinde de definiția personală a cauzalității) este nevoie de o reformă pentru a eradica sărăcia? Ce fel de reforme sunt necesare?

Există un interes pentru justiția distributivă care intervine în cadrul multor aserțiuni privind realizarea sau interpretarea dreptului internațional, deși deseori nu are un rol distinct sau chiar legitim. Conform unui punct de vedere împărtășit de economiști, justiția distributivă reprezintă „o constrângere minoră”, un factor care trebuie luat în considerare când toate celelalte sunt egale. Desigur, niciodată lucrurile nu sunt egale. Mai mult decât atât, Louis Kaplow¹ și Steven Shavel¹ au arătat că augmentarea de interese pentru corectitudine sau justiție în analiza politicilor sociale reduce în mod necesar (și tautologic) prosperitatea cel puțin cu atât cu cât preferințele individuale includ un sens al corectitudinii sau al justiției. Această perspectivă economică ar putea să nu aibă implicații politice; autorii citați acceptă justiția și corectitudinea în mod corect ca aport individual preferențial. Analiza s-ar putea extinde luând în calcul sugestia că indivizii, conform propriilor lor idei de corectitudine și justiție, pot delega misiunea de evaluare a tot ceea ce este corect sau just, judecătorilor, legistilor, celor care scriu tratate sau altor reprezentanți.

Economiștii vor accepta posibilitatea ca astfel de agenți să țină cont de corectitudine și justiție în deliberările lor. În timp ce abordarea dreptului natural include interese mari pentru concepte complexe ale justiției naturale, juriștii din întreaga lume nu au făcut practic prea mult pentru a formaliza și într-adevăr pentru a legitima problemele justiției distributive. Probabil că acest lucru se datorează faptului că vocația dreptului furnizează puține instrumente de rezolvare a problemelor justiției distributive (de fapt avantajul comparativ al discursului legal constă în justiția procedurală). După cum s-a amintit mai sus, dreptul (spre deosebire de procesul mai mult politic de elaborare a normelor de drept și lăsând deoparte, pentru moment, procesul dreptului comun) este un proces conservator, dar nu în sens politic, ci în sensul menținerii statutului existent. Astfel, dreptul transpune puterea politică dintr-un moment anterior, când au fost concepute legile, într-un moment ulterior, când beneficiarii acestor legi ar putea să nu dorească refacerea acestora. Mai mult, sfera limitată la anumite cazuri pentru discursul legal împreună cu accentul pus pe regulile cutumiare, spre deosebire de tratat, în multe analize legal internaționale, deseori nu reușește să întrezărească și alte posibilități decât un schimb interstițial.

¹ Joel P. Trachtman, *The law and economics of global justice*, AJIL, vol. 96 nr.4, october 2002, p. 984.

De aceea, dreptul încearcă să angajeze perspective ale unor discipline mai puțin conservatoare, normative și chiar imaginative, cum ar fi, filosofia, politica și economia. Aceste discipline pot fi înțelese adresându-ne de *lege ferenda* și efectuând doar parțial dacă nu deloc *lege lata* care reprezintă mai mult decât o expresie a conservatorismului. Discursul despre *lege ferenda* nu este într-adevăr un domeniu monopolizat de juriști și este necesară o analiză atentă pentru a identifica avantajele în favoarea lor. Discursul despre *lege ferenda* conține valori și consecvență: ce dorim să realizăm și care este modalitatea optimă de realizare? Specialiștii în științe juridice nu acordă o atenție specială valorilor, dar contribuie la aceasta prin înțelegerea funcționării și efectelor normelor juridice. Filosofii și sociologii au dreptul de a face cunoscute avocaților aspecte în legătură cu *lege ferenda*.

Justiția globală² include rezultatele unui studiu efectuat de importanți filosofi și teoreticieni politici din Europa și America, juriștii simțindu-se desconsiderați și dezamăgiți prin excluderea lor de la un proiect privind justiția. Dar, după cum afirmam în cele ce preced, știința dreptului oferă o viziune surprinzător de restrânsă privind conținutul justiției distributive. Spre deosebire de aceștia din urmă, economiștii s-ar putea să nu aibă rețineri în privința excluderii lor, pe de o parte pentru că metodologia lor ignoră în general tipul de probleme distributive/normative la care se referă „Global Justice”. Oricum, economiștii reprezintă o parte indispensabilă a acestui demers despre distribuția bogăției și eradicarea sărăciei în întreaga lume. Problemele controversate ale justiției globale nu apar la nivelul valorilor și principiilor morale, ci după aplicarea acestora. Dezbateră necesită aportul economiștilor și juriștilor, mai mult decât al filosofilor și teoreticienilor politici. Vom încerca să ținem cont de criticile specialiștilor îmbunătățind valoarea discursului, adăugând câte ceva, din perspectiva unui jurist, nu a unui economist, acordând însă atenție și problemelor care ar putea fi puse de un economist. În timp ce criticii susțin controversata nevoie de a îmbunătăți nivelul de trai al celor săraci, acest demers poate avea un rol important în dezvoltarea și consolidarea unor fundamente etice pentru o acțiune fermă. Mai mult, aceste fundamente etice sunt utile pentru a înțelege care sunt modurile de acțiune solicitate. Lipsa unei înțelegeri și incertitudinea au constituit un obstacol în calea acțiunilor concrete anterior întreprinse. Deși Pogge³ a avut dreptate să susțină acest proiect în sfera filosofiei politice, totuși va fi necesară implicarea economicului și a dreptului pentru a realiza acest obiectiv complex.

Analiza filosofică și etică reprezintă temeiul pe care se poate construi edificiul unor instituții, dar și suportul acțiunii. Vom aminti în cele ce urmează domeniile în care criticii au identificat corect imperfecțiunile unei metode exclusiv teoretice.

---

² A apărut și o lucrare omonimă, *Global Justice*, a lui Thomas W. Pogge, Editura Oxford: Blackwell Publishers, în 2001.

³ Th. Pogge, *op. cit.* p. 272.

2. Etica, polemica, științele sociale și afacerile militare

Această problemă a fost abordată și de alți autori contemporani în „Global justice”⁴. Apoi, nu există un consens general privind cea mai bună modalitate de asigurare a traiului celor săraci, având ca rezultat o ambiguitate empirică și practică a „justiției globale”, astfel că situația disperată a săracilor este un lung șir de statistici care arată două tipuri de ambiguități ce pot limita posibilitățile de acțiune. Ambiguitatea etică poate duce la crearea unor probleme vizând acțiunea colectivă: știm cu toții că un ajutor poate fi binevenit, însă nimeni nu face acest lucru de unul singur. Chiar și cu o decizie colectivă, ambiguitatea practică poate stânjeni inițiativa unei acțiuni. Statisticile pot fi cu siguranță convingătoare pentru cei care au nevoie de o motivare privind o anumită problemă – într-adevăr, una dintre dimensiunile covârșitoare –, dar nu este convingătoare pentru stabilirea cauzelor și a soluțiilor.

Exempli gratia, evidențiind faptul că la sfârșitul Războiului Rece numărul oamenilor săraci a crescut, se poate afirma că numai structura economică de după război este cauza acestei creșteri. Analiza empirică necesară abordării acestei problematice se află în afara sferei acestui material, însă nu putem să nu sugerăm că nu a fost făcută o diferențiere clară între cauzalitate și corelare și nici între criteriile relative și cele absolute. Mai mult, există contraexemplul pe care analiza nu poate să-l ia în calcul – cazul Coreei de Nord, care și-a sărăcit populația în ciuda faptului că nu participă la economia globală.

După cum arătam mai sus, foarte mult depinde de propria definiție a cauzalității. Nu se poate cauza sărăcia prin eșecul încercării de a o remedia? Dacă este așa, atunci principala întrebare vizează obligațiile noastre și izvorul acestora – dreptul natural sau consimțământul? Care sunt cele mai bune metode? O dezbatere privind utilitatea eforturilor din partea instituțiilor cu vocație universală, cum ar fi Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială. Din păcate lucrările de azi abundă în informații economice și statistice, iar modul de prezentare nu este nici social, nici cel puțin filosofic, ci polemic – ceea ce e inadecvat pentru o încercare de a convinge prin argumente solide. Nu suntem împotriva globalizării, însă pentru a schimba atitudinea statelor dezvoltate care impun bariere importurilor de bunuri din țările sărace credem că sunt foarte puțini cei care ar avea ceva împotriva.

Deși este un adevăr că unele state dezvoltate, impunând bariere importului de produse agricole textile etc., acționează împotriva statelor sărace și determină accentuarea acestei crize, este necesară o analiză atentă. În acest context, un recent raport, în ciuda unor probleme a adus o contribuție importantă la continuarea dialogului privind cauzele sărăciei. Obiectivul major al acestui dialog nu este

⁴ A se vedea, G. A. Cohen, *If you're an egalitarian, how come you're so rich?* (1999).

atribuirea responsabilităților și a vinovăției, ci de a cunoaște modalitatea de remediere a acestei probleme. Acest lucru este adevărat atât din punct de vedere practic, cât și etic. Responsabilitatea pentru redistribuire reiese din înseși relațiile sociale și nu din cauzalitate. De aceea, trebuie nu numai să încercăm să demonstrăm că faza pentru o redistribuire corectă este cauzalitatea, ci să analizăm societatea globală pentru a determina caracteristicile care pot fi modificate pentru a ajunge la dreptate. Este nevoie să cunoaștem cauzele sărăciei și să identificăm cele mai bune metode de abordare a acestora. Trebuie să existe reforme instituționale globale care, puse în practică, ar reabilita starea populației sărace din toată lumea. Din păcate, structura sistemului politic și de drept din lume este astfel încât pentru a realiza aceste reforme, țările bogate trebuie convinse. Este necesar să fie convinse că este obligația lor (legală sau morală) sau interesul lor de a acționa și, în al doilea rând, că acțiunea propusă va fi, în contextul respectiv, eficientă și corectă.

3. Cauzalitatea și relațiile sociale

Întrebarea filosofică esențială care se află în miezul problemei care privește reducerea sărăciei vizează relațiile noastre cu alții pe plan mondial. Care este obiectivul societății, al solidarității sociale și care sunt responsabilitățile fiecărui individ în parte față de ceilalți? În contextul internațional, întrebarea este cum sunt influențate aceste relații de granițele naționale. Andrew Hurrell în lucrarea „Inegalitatea globală și instituțiile internaționale”⁵ analizează rolul de agent al statului pentru a sugera faptul că statul ca o comunitate este aproape asemănător unei organizații internaționale ca o comunitate. În ce privește relațiile sociale se pot deosebi trei tipuri de legături între cei bogați și cei săraci: (1) nedreptatea istorică datorită căreia avem poziția respectivă în prezent; (2) necesitatea comună de a împărți resursele globale și (3) necesitatea comună de a munci împreună într-o ierarhie economică globală. Cele din urmă două legături duc la o altă afirmație conform căreia oamenii bogați împart o societate cu cei săraci, însă nu se specifică ce fel de societate trebuie să fie și cu ce implicații pentru problemele sărăciei și redistribuirii.

Punem acum accentul pe cauzalitate întrucât se pare că s-ar fi ajuns la concluzia că oamenii bogați care au această presupusă relație cauzală cu cei săraci sunt obligați să redreseze situația. În consecință, rezultând dintr-o examinare mai amănunțită a bazei acestor afirmații cauzale și a relației existente între cauzalitate și responsabilitate s-ar fi ajuns la o analiză mai aprofundată. Un economist ar fi putut răspunde la întrebarea dacă sărăcia este provocată datorită structurii economice

---

⁵ A se vedea, pentru mai multe detalii, *So why does Europe need a Constitution?* Pe site-ul <http://www.iue.it/RSC> Publications (European University Institute Robert Schuman Centre of Advanced Studies, Serie on Constitutional Reform of the European Union).

globale sau din cauza politicilor urmate de guvernele țărilor sărace. Dacă ultima afirmație este valabilă, se va solicita o revizuire sau modificare a structurii economice globale pentru a constrânge politicile urmate de guvernele țărilor sărace și nu de guvernele țărilor bogate.

Pogge are dreptate spunând că „politicile noastre economice și instituțiile economice mondiale pe care le impunem ne fac răspunzători din punct de vedere moral pentru perpetuarea sau chiar agravarea sărăciei din lume”. Ceea ce dorim să spunem este că avem nevoie de o analiză socială detaliată privind cauzalitatea (și pentru a stabili o ordine de acțiune) și că, în al doilea rând, cauzalitatea nu este suficientă și nici imperios necesară pentru stabilirea responsabilității din punct de vedere moral sau legal. Domeniul legal de comparare corectă nu este prejudiciul, ci taxa: taxele de susținere a școlilor publice par corecte chiar dacă oamenii bogați își trimit copiii la școli particulare – chiar dacă nu fac parte din această componentă a „societății”.

Astfel, nu ne interesează cauzalitatea, ci distribuția corectă a bunurilor. Care anume caracteristici ale instituțiilor economice mondiale trebuie reformate? Pentru specialiștii în drept internațional și pentru economiști, această întrebare este esențială și trebuie să facă obiectul unui proiect urgent de cercetare. *Exempli gratia*, un util proiect de cercetare care analizează și prioritizează cauzele sărăciei ca un punct de plecare a unui plan de acțiune.

4. Spre o poziție inițială de două nivele.

Pogge aduce o contribuție esențială prin detașarea argumentelor filosofice, asemănătoare cu cele evidențiate de Rawls, care sunt folosite ca bază pentru ipoteza că țările bogate au o responsabilitate limitată în desfășurarea acțiunii în sprijinul celor săraci, dar respinge afirmația acestuia din urmă potrivit căreia teoria justiției nu ar impune aceleași responsabilități pentru toate statele, ci numai pentru anumite țări. Criticându-l pe Rawls, Pogge afirmă, în *Global Justice*, că este necesar un principiu care să evalueze ordinea economică globală în funcție de efectele sale distributive așa cum principiul de diferențiere stabilit de Rawls, evaluează metodele alternative de structură a economiei naționale⁶. De aceea, ia în considerare un context internațional și nu transnațional. În al doilea rând, această ipoteză empirică despre participanți are ca rezultat inaplicabilitatea principiului de diferențiere, corespondenta redistributivă esențială a teoriei justiției.

Pe cale de consecință, în ciuda cerinței de conformitate cu principiul de diferențiere, dreptul internațional impune, la nivel global, doar o modestă „obligație de asistare”. Această poziție este contrazisă de atitudinea statelor: nimeni nu poate studia sistemul economic internațional fără a recunoaște faptul că statele

⁶ Thomas W Pogge, *op. cit.*, p. 16.

caută să se îmbogățească. Dacă se acceptă principiul diferențierii, atunci merită să se analizeze argumentele stabilite conform cărora separarea, stat național – societate internațională, adică ideea unei poziții inițiale pe două nivele, unul pentru principiile internaționale și celălalt pentru principiile interne este artificială. O concluzie rezonabilă este că această teorie nu este greșită, dar este atât de vagă încât pentru detalii sunt necesare cercetări suplimentare.

Pe lângă efectele economice, principiul diferențierii, aplicat societății internaționale, implică o restructurare politică extinsă pentru a stabili procesul democratic global care pare să fie necesar pentru implementare. Într-adevăr, aplicarea acestui principiu în comunitatea internațională ar putea duce la formarea unui guvern mondial care va declanșa redistribuirea masivă pe plan global. Este lesne de înțeles că unii nu vor fi de acord cu aceste schimbări radicale. Desigur, este utilă o măsură de proximitate socială necesară solidarității. Această poziție ține mai mult de natura umană și comportamentul uman și mai puțin de un principiu filosofic, logic sau juridic. Altfel, nu are rost să folosim această teorie ca bază în determinarea justeții acțiunilor omului sau a dispozițiilor instituționale, dar poate fi interpretată ca materializare a relațiilor sociale și ca adeziune la comunitarismul normativ în dauna menținerii individualismului normativ. Se postulează caracteristicile existente ale relațiilor dintre state fără a lua în calcul oportunitatea lor. Numai că aceste caracteristici sunt cotangente și de aceea ar fi cazul ca alte caracteristici să fie puse în acord cu solicitările de dreptate și justiție. Dacă obligațiile morale dintre persoane depind numai de relațiile dintre acestea, nu există motive de analiză a acestor relații din punct de vedere moral, ci dacă este necesar să se restabilească.

Această concepție privind justiția poate fi reconciliată cu un model de contract social? Chiar dacă acceptăm condiția că relațiile sociale sunt necesare, nu este adevărat că societatea internațională nu există. Analizând ideea că societatea internațională nu este o comunitate, sugerăm că această idee nu este sprijinită de condițiile moderne. Pentru majoritatea cosmopoliților, circumstanțele justiției și natura cooperării sociale s-au degradat atât de mult, încât suntem îndreptățiți să transpunem concepțiile egalitariste ale justiției distributive care se află în cadrul intern al statului la nivel internațional sau transnațional.

O modalitate de a înțelege limitările dreptului popoarelor⁷ este că acest drept caută să creeze condiții de justiție în state, căzând în aceeași capcană ca și dreptul internațional: lipsa accentului pe individ. Accentul pus pe stat este suspect atât din punct de vedere metodologic, cât și normativ. Din perspectiva teoriei economice, se încalcă principiul individualismului metodologic; din perspectiva liberalismului se încalcă principiul individualismului normativ.

---

⁷ În textul original „*law of peoples*”, AJIL, *op. cit.* p. 990.

Mai mult, putem demonstra destul de simplu diferența dintre societatea națională și comunitatea internațională. Un profesor de drept ar putea pune următoarele întrebări: Principiile de diferență se aplică în UE? Dar în NAFTA? Dacă nu se aplică, de ce se aplică între statele SUA? Când a început aplicarea în SUA? Ce nivel economic, politic, cultural sau alt mod de integrare trebuie să statorească acele condiții de aplicare a principiului diferențierii. În ceea ce privește nivelul de integrare a țărilor, pare dificil să explicăm ce semnifică o „comunitate” care justifică cererea morală de redistribuire, de asemenea, pare inacceptabil să presupunem că toate statele reprezintă comunități din punctul de vedere al scopurilor redistribuirii. Acest exemplu de delimitare ne arată doar dificultatea delimitării.

Obligația de a face dreptate nu depinde de nicio relație anume sau de vreun cod. Această obligație survine din faptul că ne pasă de ceilalți și este stabilită pe baza poziției inițiale de a ne păsa de noi înșine. Dacă ne imaginăm o poziție inițială printre reprezentanții popoarelor, trebuie să înțelegem această poziție integrată pe două nivele. Astfel, reprezentanții popoarelor trebuie să reprezinte oamenii în mod corect și nu la alegerea publică sau alte probleme endemice din lumea reală. Atunci va fi o mică diferență între poziția inițială a reprezentanților popoarelor și oamenii ca indivizi. Această poziție inițială pe două nivele nu diferă de poziția originală globală. De pe această poziție originală globală, oamenii se tem că ar putea rămâne într-unul din cele mai sărace state și vor decide aplicarea unui principiu de diferență la fel ca și de pe o poziție originală internă. De fapt, dată fiind diferența dintre veniturile individuale în SUA, care este mai mică decât diferența de venituri ale americanilor în comparație cu indivizii din țările sărace și, de asemenea, pentru că în multe cazuri țara în care un individ rămâne să trăiască (după cum este impusă ignoranța) poate afecta calitatea vieții, principiul diferențierii va fi mai atractiv pentru poziția inițială globală decât pentru o analiză a poziției inițiale care își limitează domeniul la relațiile dintre oamenii dintr-o anumită țară.

Relațiile dintre state sunt diferite de relațiile dintre oameni, deoarece statele sunt autosuficiente și sunt responsabile pentru propriile capacități de a satisface solicitările propriilor cetățeni. Sugerarea acestei proprii suficiențe pare falsă și poate fi considerată un concept relativ. Un economist ar întreba în ce măsură un stat care deschide granițele pentru comerțul internațional își sporește gradul de bunăstare și nu dacă un stat își este sieși suficient. Mai mult, chiar dacă un exemplu este Coreea de Nord care demonstrează că autarhia este o cale spre distrugere, se poate susține că auto-suficiența este necesară pentru a satisface „principiul de oportunități egale” ales în poziția inițială. Dar chiar dacă această presupunere ar fi corectă nu ar părea să justifice abandonarea indivizilor în sărăcie numai pentru că statele în care trăiesc nu au profitat sau nu au făcut cele mai bune alegeri între oportunități.

Dacă cetățenii s-ar putea baza pe redistribuția globală, aceștia nu ar avea motivațiile necesare pentru a impune statului lor să realizeze în mod eficient obiectivele; în termeni economici ar fi o „constrângere ușoară a pieței”. Acest lucru ar putea fi combătut, deoarece administrația statală există și are responsabilități, iar consecințele ar trebui suportate de cei care conduc acel stat. Mai există și alte modalități de a responsabiliza un guvern să nu-și abandoneze cetățenii în sărăcie. Irak, Myanmar și Coreea de Nord au demonstrat că lăsând poporul să sufere consecințele eșecurilor provocate de guvern nu au în mod necesar ca rezultat o reformă guvernamentală. Acest tip de stat pare să profite de un cerc vicios de jefuire a propriilor cetățeni provocând astfel o creștere a puterii și a averii, care mai departe înlesnește un jaf continuu. Aceste state nu pot susține legitimitatea bazată pe individualismul normativ care este primordial pentru teoria popoarelor, susținută de Rawls. Deși condițiile impuse de Banca Mondială și FMI sunt criticate de mulți, acesta este un exemplu de disciplină aplicată pe plan extern pentru un stat – o constrângere care ar putea reduce problema hazardului moral și ar putea rupe cercul vicios al jafurilor.

Un alt aspect: ce rol mai are statul care nu este stăpânul propriului destin. Pare să se nege posibilitatea unui gen de federalism global în care fiecare individual are o serie de relații corecte cu celălalt. Exemplu, federalismul SUA. Dacă guvernul federal este nivelul corect la care „se face dreptate”, nu înseamnă că statele separate nu există. În lume satisfacerea preferințelor individuale are loc la diferite nivele și folosește diferite modalități de guvernare: familie, biserică, loc de muncă, localitate, stat, regiune etc. Pentru multiple centre de autoritate avem nevoie de multiple și intercorelate analize ale poziției inițiale. Fiecare poziție originală implică decizii privind probleme speciale ale centrului de autoritate și poate fi reținut de indivizi sau desemnată altor centre de autoritate. Mai mult, avem o bogată experiență privind hazardul moral din domeniul regularizărilor bancare și a asigurărilor. Pot exista modalități de obținere a unor beneficii motivate de o guvernare corectă. Dacă există această posibilitate, de ce ar renunța oamenii aflați în poziții originale?

Disponibilitatea unei salvări revine rolului organizațiilor internaționale și intervenției lor condiționate în autoritatea națională. Deci, în timp ce facem lista criticilor adresate FMI și Băncii Mondiale și la condițiile impuse de acestea, și în timp ce modalitățile de salvare pot prezenta aspecte de ordin moral la care acestea se adresează, putem recunoaște că aceste structuri caută să ofere un ajutor minim în schimbul unor sacrificii specifice din partea autorității naționale. Luând în considerare astfel de soluții, ar putea fi eficient să analizăm materialele competiției guvernamentale și să recunoaștem că în angajamentele federale (și uneori internaționale) există puține elemente care ar putea provoca o „cădere liberă”.

5. Instituții internaționale: probleme și soluții pentru afacerile militare

Pogge ridică o problemă esențială în lucrarea sa: unde va avea loc politica redistributivă? Deși nu studiază această problemă, este clar că găsirea unei locații politice pentru a aplica redistribuirea întâmpină obstacole inevitabile privind politicile naționale. Ce fel de „moment constituțional” este necesar statelor pentru a permite aplicarea acestor hotărâri în afara politicilor naționale? De exemplu, propunerile recente de a permite statelor să invoce o procedură similară reorganizării în urma falimentului – administrat probabil de FMI – ar putea avea ca final solicitarea statelor sărace de a renunța la controlul politicilor interne pentru ca propunerile să fie atractive pentru statele bogate și solicitarea statelor bogate de a furniza resurse suplimentare pentru ca propunerile să fie atractive pentru popoarele sărace. În timp ce această dezvoltare instituțională va implica un schimb simultan de considerații, alte mecanisme de redistribuire s-ar putea desfășura în moduri mai puțin simetrice.

Instituțiile internaționale actuale nu dispun de capacitatea necesară redistribuirii. S-ar putea comenta că în lipsa unui guvern mondial sistemul de drept internațional actual – capacitatea sa legislativă constând în dreptul tratatelor și dreptul cutumiar și rolul său în structurarea și regularizarea activității și interacțiunilor realizate de organizațiile internaționale funcționale – diferă numai în grade față de instituțiile interne. Dar capacitatea legislativă a sistemului de drept internațional este extrem de restrânsă de ceea ce s-ar putea numi „teoria specifică a consimțământului: o regulă a unanimității face acest sistem incapabil de a realiza acțiuni redistributive semnificative.

Interesant este că problema integrării internaționale joacă roluri diferite în această dezbatere. Nu numai că această integrare are funcția constitutivă, dar are și o funcție de facilitare. Redistribuirea poate fi împiedicată sau cel puțin ineficientă în lipsa unor instituții care să permită indivizilor să aplice redistribuirea cu încredere și eficiență. „Este foarte plauzibil ca bunăstarea săracilor să fie afectată de acțiunile celor bogați în cadrul acestor instituții”⁸.

Cadrul actual al instituțiilor internaționale generează trei tipuri de efecte: (1) creează condițiile necesare pentru aplicarea principiului diferenței, (2) servește ca infrastructură ce determină o redistribuire practic mai abordabilă și mai eficientă; (3) în cazul în care acest cadru rămâne neschimbat, poate perpetua inegalitatea.

În tendința sa de bază, justiția globală pare să conducă – așa cum se temea Kant – spre un stat mondial, sau dacă această posibilitate ar putea fi exclusă în vreun fel, cel puțin spre un gen de cosmopolitism.⁹ Specialiștii în drept

⁸ Th. W. Pogge, *op. cit.*, p. 993.

⁹ *Idem.*

internațional știu că alocările de autoritate sunt complexe, subtile și susținute. De asemenea, ei mai cunosc faptul că însuși dreptul internațional reprezintă primul pas spre un stat mondial sau cel puțin că fiecare obligație legală internațională reprezintă o îndepărtare de statul național. Întrebarea corectă nu este „unde se află puterea”, ci „cum se alocă cel mai bine fiecare componentă a autorității, recunoscând valorile pluralismului”. *Global justice* arată că poate fi mai bine să se aloce anumite componente ale autorității unor agenți mondiali în scopul de a realiza justiția sau cel puțin de a ne îndrepta spre justiție.

Problema nu este „statul mondial”, ci descentralizarea în guvernarea globală. În ce măsură este util să se desemneze autoritatea pentru a realiza obiectivele indivizilor, inclusiv obiectivele justiției distributive? Descentralizarea, cu accentul pe individualismul etic și nominalizările pe nivele mai înalte numai în măsura în care acest lucru promovează mai eficient preferințele individuale, nu trebuie confundată cu un principiu care permite statelor bogate să evite redistribuirea. Este o analiză a poziției inițiale care înfrânge împotrivirea celor bogați de a aplica redistribuirea sau, mai corect, care permite stabilirea regulilor ce privesc nivelele acceptabile de inegalitate.

Modelul de autoritate dispersată vertical care ar înlocui un guvern mondial confundă nivelul normativ care stabilește autoritatea legitimă cu nivelul politic de exercitare a puterii¹⁰. Prin aceasta înțelegem că politica puterii va domina alocarea normativă a puterii, însă pentru un jurist nu este clar de ce autoritatea nu poate fi divizată ca în alte sisteme federale unde puterea reziduală nu este neapărat alocată. Această ambiguitate pare să fi avut un rol important în istoria federalismului SUA și în conturarea UE. Pot statele independente să suporte distribuția egalitară? Răspunsul este pozitiv și trebuie susținut de o relaxare a stricteții principiului egalitarist. Probabil că pentru a oferi posibilități egale este necesar un regim de imigrare liberă.

Dacă indivizii au posibilitatea să aleagă structura socială în care vor să trăiască, egalitatea nu ar trebui să impună asemănarea sau o omogenitate exagerată. Putem analiza motivele pentru care oamenii săraci ar putea accepta beneficii economice mai mici în schimbul unei autonomii mai mari. Probabil că cea mai bună metodă de a exprima această viziune este că egalitatea nu reprezintă obiectivul nostru social principal. Justiția distributivă din economia de piață unde motivațiile individuale sunt importante, pe când într-o federație motivațiile pentru o bună guvernare sunt importante și permit un anumit grad de distribuire inegală. Aceste principii sunt aplicabile criteriului de diferență în cadrul unei națiuni. Se poate proceda la fel și în context internațional? Aplicarea principiului de diferență

---

¹⁰ Ibidem, p. 994.

într-un context internațional impune atenția spre structura instituțiilor și nu spre veniturile economice ce rezultă în urma funcționării lor.

Concluzii

Este oare sistemul de drept internațional complice la sărăcia milioaneilor de oameni? Acest sistem care rigidizează o anumită structură de distribuire, reprezintă o parte a problemei, dar poate fi și o parte a soluției. În măsura în care sistemul de drept internațional furnizează un cadru teoretic care ignoră sărăcia oamenilor acesta reprezintă o parte a problemei, iar în măsura în care sistemul oferă o structură instituțională prin care afectează justiția distributivă, acesta este o parte a soluției. De asemenea, în măsura în care sistemul oferă un cadru analitic care ajută la identificarea sărăciei și a responsabilității celor bogați de a aplica justiția distributivă, reprezintă o parte a soluției.

În final este important să se observe că în dreptul pozitiv nu trebuie să se reflecte fiecare obligație legală sau etică. Este necesar să se analizeze modalitatea în care transpunerea în dreptul pozitiv afectează valorile ce trebuie obținute. Pentru *justiția globală* ar fi bine să se susțină un proiect de cercetare mai amplu care să includă nu numai economiști și juriști, ci și politicieni. Acest tip de proiect ar putea defini principiile justiției aplicându-le societății globale și ar putea demara definirea unui plan de cercetare în vederea implementării, plan care să includă pe lângă o analiză juridico-economică și una etică punând accentul pe problemele ce privesc echitatea dintre generații. Analiza relațiilor publice și de marketing este importantă deoarece este o componentă a implementării: de ce indivizii votează pentru redistribuire în statele naționale și cum ar putea fi convinși să susțină redistribuirea globală?

Mai este încă timp, dar această problemă nu va dispărea. *Justiția globală* începe rezolvarea acestei probleme și arată calea de urmat pentru cei interesați, printre care ar trebui să ne includem cu toții, să luăm parte la dezbaterile privind definirea și implementarea justiției. Teoria este necesară pentru o implementare corectă și nu este prea de vreme să punem accentul pe implementare. Merită să recunoaștem că actuala structură globală politică și economică nu pune accentul pe nevoile celor săraci. Este improbabil ca structurile politice ale țărilor bogate să reușească să-i convingă de aplicarea redistribuirii revoluționare sau de crearea unor noi instituții care să ceară această redistribuire¹¹.

Pentru a fi de acord cu redistribuirea este necesară înțelegerea fiecărei schimbări instituționale. Citându-l pe Rousseau, „limitele posibilului pentru problemele morale sunt mai puțin înguste decât credeam. Ceea ce le îngustează sunt slăbiciunile, viciile și prejudecățile noastre”. Este bine să începem să depășim

¹¹ Anca Monica Ardeleanu, *Teoria generală a dreptului*, Editura CREDIS, București, 2007, p. 134.

aceste slăbiciuni. Probabil că cel mai mare avantaj al poziției originale este că necesită acțiuni din partea fiecărui participant în calitate de cetățeni cosmopoliți în sensul kantian. În timp ce poziția originală are o structură teoretică, am putea să ne întrebăm dacă într-adevăr este atât de diferită de cea în care ne aflăm în prezent.

În viața oamenilor, ca membrii ai societății, un rol deosebit de important îl are interesul general. Interesul general nu există în afara indivizilor separați de interesele personale, el se regăsește în interesele personale. Interesul general nu constituie totalitatea intereselor personale. Interesele generale și cele personale nu sunt identice, au elemente comune și deosebite, au un anumit conținut comun dar și deosebiri. Ele nu se suprapun, ci în anumite cazuri coincid, dar numai prin conținutul lor fundamental și nu în mod absolut. Raportul dintre interesele personale și cele generale nu poate fi redus la o simplă legătură sau dependență minoră, ci constituie legături reciproce, de interacțiune, independență și întrepătrundere. Pe de altă parte, raportul dintre interesele personale și interesele generale pot să despartă sau să apropie, să unească diferite interese, ele pot fi raporturi între interese deosebite, contradictorii sau concordante. Raportul dintre interese nu este fix, imuabil, el se modifică în funcție de schimbările din conținutul intereselor, de condițiile care le determină, de posibilitățile de satisfacere a lor.¹²

Etica post-kantiană, specifică societății contemporane a lărgit gama opțiunilor și modurilor de viață posibile, a constrâns conformismul să dea înapoi în fața invenției individualiste a propriei persoane: nu mai credem în visul de a schimba viața, nu mai există decât individul suveran preocupat de gestiunea calității vieții sale. Epoca postmoralistă nu mai este nici transgresivă, nici puritană, ea este corectă”. În noul context, strategiile de legitimare se modifică radical. În esență, este vorba de faptul că nimeni nu se mai poate legitima revendicându-se de la o mare ideologie; pur și simplu, acestea nu mai oferă criterii de legitimitate: Deși libera întreprindere devine orizontul de nedepășit al economiei, este constrânsă să-și definească, să-și creeze ea însăși criteriile de legitimitate; a trecut epoca în care marea întreprindere se putea considera ca un agent economic pur; ea nu se mai limitează la a-și vinde produsele, ci trebuie să-și gestioneze relațiile cu publicul, să cucerească și să promoveze propria legitimitate instituțională. Curentul etic merge mână-n mână cu ascensiunea întreprinderii care comunică, instituție totală de-acum înainte, interesată strategic de a demonstra că are simțul responsabilităților sociale și morale. Sistemul clasic bazat pe dreptul natural la proprietate și pe mâna invizibilă a pieții a fost înlocuit cu un sistem de legitimare deschis și produs, problematic și comunicațional. În prezent, legitimitatea întreprinderii nu mai e dată

---

¹² Coca George, *Interesul general și drepturile fundamentale ale omului*, Editura Universul Juridic, București, 2009, p. 65.

și nici contestată, ea se construiește și se vinde, trăim în epoca marketingului valorilor și a legitimităților promoționale, stadiu ultim al secularizării postmoraliste. Așadar, etica noilor timpuri democratice este „nedureroasă” fiindcă nu mai presupune cei doi poli kantieni: „legea morală din noi” și „cerul înstelat deasupra noastră”.

Firește că lista acestor schimbări majore, de natură să sporească importanța eticii în afaceri, este incompletă; multe alte aspecte pot intra în discuție. Sperăm însă că aspectele la care ne-am referit sunt suficiente pentru a susține convingător ideea că interesul crescând în întreaga lume față de etica în afaceri nu este doar o modă trecătoare, indusă de „imperialismul cultural” nord-american. Cert este faptul că și în context european se configurează un consens tot mai deplin asupra importanței eticii în afaceri, fie că e vorba de studenți, profesori, funcționari guvernamentali sau consumatori, dar mai ales de firmele comerciale. În mai toate universitățile din Europa s-au introdus în ultimii ani cursuri de etică în afaceri; numărul articolelor publicate în presă pe teme de *business ethics* a crescut enorm. O dovadă a vitalității eticii în afaceri este și faptul că, în pofida scurtei sale istorii de până acum, acest domeniu a cunoscut în numai ultimele două decenii evoluții tematiche și conceptuale sesizabile, mai ales sub influența efectelor procesului de globalizare și a noului concept de *sustenabilitate* încercând să scoatem în evidență modificările de perspectivă asupra eticii în afaceri pe care le sugerează.

După cât se pare, iar eticii în afaceri i se poate prevedea un viitor notabil atât în mediul academic, cât mai ales în evoluția previzibilă a firmelor și corporațiilor angrenate în tumultul economiei de piață. Cu toate acestea, nu toată lumea este convinsă de seriozitatea și de oportunitatea eticii în afaceri. Există încă destui sceptici și adversari redutabili care contestă fie capacitatea, fie dreptul eticii în afaceri de a se pronunța cu folos asupra conduitei agenților economici.

BIBLIOGRAFIE

- ARISTOTEL, *Etica nicomahică*, Editura Antet, Prahova, 2008.
- BAIER K., *Egoismul*, în *Tratat de etică*, Editura Singer P., Editura Polirom, București, 2006.
- BAUMHART R., *How Ethical are Businessmen?*, *Harvard Business Review*, 39 (4), 1961.
- BOWIE N. și Duska, R. *Business Ethics*, Second Edition, Prentice Hall Inc., New Jersey, 1990.

- BOWIE N., *Business Ethics, a Kantian Perspective*, Blackwell Publishing, 1999.
- BRAILLARD Philippe et MASPOLI Gianluca, *La révolution dans les affaires militaires, – paradigms stratégiques, limites et illusions*, <http://www.diplomate.gouv.fr>
- FRUNZETI Teodor, *Soluționarea crizelor internaționale*, Editura Institutul European, Iași, 2006.
- JOXE Alain, *Révolution dans les Affaires Militaires*, <http://www.ehess.fr>
- TOFFLER Alvin și Heidi, *Război și antirăzboi*, Editura Antet, 2000.

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR !

Pentru o mai bună procesare a articolelor și pentru introducerea revistei în baza de date internațională CEEOL, dorim respectarea următoarelor cerințe **obligatorii**:

- ✓ **titlul articolului – română și engleză;**
- ✓ **abstractul – română și engleză;**
- ✓ **cuvinte-cheie (5-6) – română și engleză;**
- ✓ **instituția din care provine autorul;**
- ✓ **e-mail, telefon, fax (o adresă de contact);**
- ✓ **bibliografie.**

1. *Textul.* Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman și tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au măpări neobișnuite (în care caracterele diacritice – ș, ț, ă, î, â și Ș, Ț, Ă, Î, Â – înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ș.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul folosind bold și italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. *Ecuatiile.* Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului).

3. *Figurile.* Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau AutoCAD), fișierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice. Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. *Imaginile.* Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât și trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG și GIF aveți în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. *Numerotarea.* Ecuatiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelor etc.

Rugăm autorii să redacteze articolele atât în limba română, cât și în limba engleză.

Vă mulțumim !

Redacția

Revista de Științe Militare

EDITOR
Secția de Științe Militare
a
Academiei Oamenilor de Știință
din România

CONSILIUL EDITORIAL
PREȘEDINTE DE ONOARE
general (r) prof. univ. dr. H. C. Vasile CÂNDEA

PREȘEDINTE
general (r) prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI
general (r) prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
general de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA

MEMBRI
general (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
general maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU
general de flotilă aeriană prof. univ. dr. Gabriel-Florin MOISESCU
general de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
locotenent-colonel dr. Cristophe MIDAN, Franța
dr. Karina MARCZUK, Polonia
prof. univ. dr. Adrian GHEORGHE, SUA
Dr. Dana PERKINS, SUA
general de brigadă Bohuslav Prikryl, Polonia
general de brigadă Boris Dürkech, Slovacia
general de brigadă (r) Rudolf Urban, Republica Cehă
colonel Gábor Boldizsár, Ungaria
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

COLEGIUL DE REDACȚIE
Director
colonel lector univ. dr. Alexandru STOICA
e-mail: editura@unap.ro

Redactor
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU
e-mail: esiteanu@yahoo.com

Referent de specialitate
Diana DIACONESCU

Corector
Carmen IRIMIA

Tehnoredactor
Catherine PĂVĂLOIU

Tipar executat
la Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
e-mail: editura@unap.ro
Tel.: 319.59.69; 319.48.80/215; 453

Revista de Științe Militare apare trimestrial.

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

ȚICAL GEORGE, actualmente director adjunct al Colegiului Național de Afaceri Interne din Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”.

Absolvent din anul 1987 al Școlii Militare de Ofițeri Activi a Ministerului de Interne; absolvent al Facultății de Drept a Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” cu titlul de licențiat în Științe juridice; titlul de Doctor în specialitatea „Management”.

O bogată experiență în calitatea de cadru universitar, parcurgând treptele ierarhiei universitare de la preparator la gradul de profesor în materia „Combaterea Criminalității Organizate”.

În anul 2009, a obținut calitatea de conducător de doctorat în domeniul „Ordine Publică și Siguranță Națională”.

102/02545/2015
75/02605/2015

C. 202/2015